

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

Índex de continguts

DESCRIPCIÓ

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

· Objectius

> Sexe. Informació per al professorat

> Intersexualitats. Informació per al professorat

1.1.1. Què serà de major? EBC

1.1.2. Serà nen o nena? EBC

1.1.3. Què determina el sexe? 2EBC

1.1.4. El sistema sexe-gènere 2EBC

1.1.5. Els errors del sistema EBC

1.1.6. El fal·lòmetre 2EBC

1.1.7. Orgullós de ser dos-esperits EBC

1.1.8. She or he? 2EBC

1.1.9. Per quatre cantonets de no res E

1.1.10. Diversitat BC

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

· Objectius

> Identitat de gènere: cis i trans. Informació per al professorat

1.2.1. Filo és xic i xica E

1.2.2. Etiquetes 2EBC

1.2.3. Un cos equivocat? 2EBC

1.2.4. Infantesa, cossos i identitats BC

1.2.5. Passar, que complicat! 2EBC

1.2.6. Com vaig saber que era cis? EBC

1.2.7. Disfòria de gènere 2EBC

1.2.8. Youtubers trans 2EBC

1.2.9. Educació sense gènere 2EBC

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

· Objectius

> Orientació sexual. Informació per al professorat

1.3.1. Qüestió de gustos EBC

1.3.2. La meua classe EBC

1.3.3. Gitanes lesbianes EBC

1.3.4. La reacció EBC

1.3.5. "Si la bese, em dones cent corones?" EBC

1.3.6. Homofòbia internalitzada 2EBC

1.3.7. Tinc un/a nóvio/a trans 2EBC

1.3.8. Bisexualitat i sèries 2EBC

1.3.9. Asexualitat EBC

Índex de continguts

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

· Objectius

- > Expressió de gènere. Informació per al professorat
- > L'educació de la masculinitat. Informació per al professorat
- > L'educació de la feminitat. Informació per al professorat

1.4.1. Blau i rosa 2EBC

1.4.2. El masclisme que no es veu 2EBC

1.4.3. Els fills poden, les filles no 2EBC

1.4.4. Jon, Dani i la performance de gènere 2EBC

1.4.5. Jugant a nines E

1.4.6. "Sent que sóc un fill dolent" EBC

1.4.7. Sobre quin cel 2EB

1.4.8. Vestido nuevo EBC

1.4.9. Educació sexista i estereotips EBC

1.4.10. Crossdressing EBC

1.4.11. El meu fill es posa vestits EBC

1.4.12. La meua filla és un xicotot EBC

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

DESCRIPCIÓ

Les píndoles informatives de la unitat 1 i les activitats expliquen i exemplifiquen els trets d'una cultura heteropatriarcal que parteix de l'assumpció que només hi ha dos sexes, que l'heterosexualitat és el "normal" i desitjable, que les dones i allò femení tenen menys valor que els hòmens i allò masculí, i que certs rols de gènere defineixen el baró i la dona psicològicament saludables. Tot això s'explica a través de l'anomenat sistema sexe-gènere, edifici que sustenta les categories i les normes culturals dins de les quals vivim: el sexe (anatomia), la identitat de gènere (identificació personal al marge del sexe assignat a partir de l'observació de l'anatomia), l'orientació (del desig) i l'expressió de gènere (comportament, vestimenta...). Aquest sistema provoca que uns cossos, uns gèneres, unes sexualitats i unes relacions siguin més legítimes que unes altres, i comporta també el rebuig d'alguns subjectes: dones amb expressions de gènere masculines i hòmens femenins (transgressió de l'expressió de gènere); intersexuals (transgressió del sexe); transsexuals, transgènere... (transgressió de la identitat de gènere); homosexuals, bisexuals... (transgressió de l'orientació sexual), persones amb diversitat funcional o intel·lectuals, etc.

El bloc es divideix, doncs, en: "Anatomia (sexe biològic)", "Identitat sexual o de gènere", "Orientació sexual" i "Rols i/o expressions de gènere".

En l'apartat 1.1, **Anatomia (sexe biològic)**, ens endinsem en la primera de les categories: el

sexe. Quant a aquest terme, és sabut que primer, a l'ecografia, i després, en el moment del naixement, els genitals serveixen per a qualificar-lo. Amb tot, si considerem el sexe com a categoria biològica que remet a l'anatomia i fisiologia dels individus, la complexitat és molt major i podem parlar de diversos nivells: cromosòmic, gonadal, genital, hormonal, fenotípic... Encara que en la majoria de les persones sol haver-hi una correlació entre els diferents criteris de determinació sexual, hi ha casos en què no es dona aquesta coherència, bé perquè el sexe autopercebut no es correspon amb el que es va assignar en néixer (persones trans, per exemple), bé perquè els cossos posseeixen característiques que no s'alineen amb els estàndards de normalitat (persones intersex). En aquesta línia, les activitats de l'apartat pretenen mostrar la diversitat de cossos sexuals; les expectatives vitals que es generen en funció de l'anatomia; la realitat d'esportistes intersexuals; l'encara existència d'intervencions mèdiques que pretenen normalitzar els cossos que se n'ixen de la norma majoritària, etc.

En l'apartat 1.2, **Identitat sexual o de gènere**, s'explica que la identitat de gènere és l'autopercepció d'una persona en relació al seu sexe/gènere, com es presenta en societat i com vol que se la tracte. Pot coincidir o no amb la identitat que té socialment assignada com a home o dona. En aquest apartat, també es posa en evidència que som éssers biològics que ens fem sexuals. Però el nostre sexe no és només una qüestió de genitals, sinó també una qüestió psicosocial. Les activitats pretenen evidenciar la importància de l'educació en la conformació de la identitat. Un

altre tema d'importància que s'aborda en l'apartat és la lluita per la despatologització de la transsexualitat, tot qüestionant el discurs segons el qual les persones trans estan en un cos equivocat –quan, en realitat, és la societat la que mostra un marc binari malaltís i violent.

L'apartat 1.3, **Orientació sexual**, tracta un tema que és transversal tot al llarg d'aquest treball. Ací incloem activitats sobre les diferents orientacions sexuals històricament marginades: homosexualitat i bisexualitat (i els seus mites), i no ens oblidem de l'asexualitat, segurament una de les menys enteses socialment. També es parla de l'homofòbia i de la bifòbia, és a dir, la discriminació i els prejudicis al voltant de les persones homosexuals i bisexuals.

En l'apartat 1.4, **Rols i/o expressions de gènere**, oferim una primera aproximació a les limitacions de creixement personal que el sistema binarista genera. Hi arribem mitjançant una sèrie d'activitats en què reflexionem sobre com la diferent educació que es dona a hòmens i dones, d'una banda, discrimina aquestes últimes, i d'altra banda, condiciona tant les nostres tries estètiques com la nostra manera de pensar-nos i comportar-nos en l'esfera afectivosexual. Encara més, aquesta diferent socialització provoca múltiples violències i/o discriminacions exercides no sols contra les dones, sinó també contra altres col·lectius, com ara les persones LGBTI o no binàries. L'apartat també recull referents i vivències alternatives que pretenen ajudar a desfer-se d'uns rols de gènere que encotillen i empobreixen la riquesa humana. En el bloc 8 parlem també l'educació de la masculinitat i de la feminitat.

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

Objectius

- Entendre la complexitat del sexe i la seua multidimensionalitat: cromosòmica, gonadal, hormonal...
- Conèixer la diversitat anatòmica humana i celebrar-la.
- Entendre les categories sexe, expressió de gènere, orientació i identitat.
- Entendre el concepte d'interseccionalitat, que mostra la complexitat de les identitats tenint en compte els diferents eixos que travessen les persones (gènere, ètnia, situació socioeconòmica, diversitat funcional, edat...) i que possibilita també incorporar la noció de privilegi i de desavantatge o vulnerabilitat.
- Evidenciar la pressió social per a adequar-se als estàndards de normalitat corporal.
- Entendre la sexualitat com una dimensió biopsicosocial i no solament com una qüestió que depèn dels genitals.
- Comprendre el funcionament del sistema sexe-gènere i entendre com condiona i/o limita les vides de les persones, especialment aquelles que no segueixen el model.
- Denunciar la mutilació de les persones intersexuals.
- Prendre consciència que el sistema binari no és "natural" sinó social. Entendre els mecanismes que el fan possible, entre ells, l'exercici de la violència contra les persones intersexuals.
- Animar el jovent a actuar davant dels insults o qualsevol tipus de discriminació cap a les persones amb corporalitats no hegemòniques.
- Ajudar el jovent a desenvolupar el sentit crític davant de les motivacions que socialment es donen per a transformar els cossos.

Sexe

Informació per al professorat

Segons el Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (2a edició) la paraula sexe té els següents significats:

1 1 m. Conjunt de les peculiaritats bioquímiques, fisiològiques i orgàniques que divideixen els individus d'una espècie en mascles i femelles i fan possible entre ells, mitjançant els adequats processos de conjugació o fecundació, una periòdica modificació de la informació genètica.

1 2 m. Sexualitat.

2 1 m. Conjunt d'individus de l'un o de l'altre sexe. S'admeten socis d'ambdós sexes.

2 2 EN REC. el bell sexe [o el sexe dèbil] Les dones, dit sovint discriminatòriament.

3 m. Òrgans genitals externs.

Aquest terme polisèmic remet a la condició orgànica o biològica d'animals i plantes, al conjunt d'individus de sexe masculí o femení, a la genitalitat i a les relacions sexuals. L'accepció 2 2 apareixia fa tres anys sense cap explicació pragmàtica; celebrem que ara s'esmente el seu ús discriminatori i el fet que estiga en recessió. La referència clarament binària de la paraula no dona compte, però, de la complexitat d'aquesta categoria.

Començarem dient que hi ha diversos criteris per a distingir el sexe com a concepte que remet a l'anatomia i fisiologia dels individus. La biòloga Anne Fausto-Sterling¹ explica que, seguint el model de desenvolupament sexual

que el psicòleg Money i els seus col·laboradors desenvoluparen als anys 50, hi hauria un model binari de sexe constituït pels següents elements o nivells:

El **sexe cromosòmic**. Ve determinat en la fecundació quan un espermatozou és portador de X o de Y i es fusiona amb un òvul portador de X.

El **sexe gonadal**. Es desenvolupa entre les huit i les dotze setmanes després de la concepció. Els embrions amb Y desenvolupen testicles embrionaris i els que tenen dues X formen ovaris embrionaris.

El **sexe hormonal**. Inicia el seu desenvolupament quan aquests ovaris i testicles embrionaris comencen a produir hormones (testosterona i estrògens), i aquestes impulsen encara més el desenvolupament de l'embrió en direcció masculina o femenina.

El **sexe reproductiu intern**. Sol comportar o bé la formació de l'úter i de les trompes, o bé la formació dels conductes deferents i de la pròstata.

El **sexe genital extern**. Es completa durant el quart mes donant forma a l'escrot i al penis, o a la vagina, vulva i clítoris.

Per a la majoria de les persones sol haver-hi una correlació entre els diferents elements o criteris de determinació sexual; però hi ha casos en què no es dona aquesta coherència, bé perquè el sexe autopercebut no es correspon amb el que es va assignar en nàixer, bé perquè els cossos

posseeixen característiques que no s'alineen amb els estàndards de normalitat.

Aquesta diversitat es manifesta de formes variades. Quant al sexe cromosòmic, de vegades un òvul o un espermatozou no tenen un dels cromosomes o en tenen més d'un, i l'embrió resultant té un sexe cromosòmic poc comú: XXY, XYY, XO, etc. I el mateix ocorre amb els subsegüents nivells, els quals, a més, poden entrar en conflicte amb l'esperable: un bebé XX pot nàixer amb penis i un XY pot tindre vagina. Pot existir també ambigüitat gonadal (ovotestis: una porció és testicular i l'altra, ovàrica), tindre un ovari i un testicle, etc. El mateix ocorre amb els genitals externs, que poden no ser estàndards: penis més menuts o clítoris més grans que la mitjana, llavis fusionats, hipospàdies, etc. Tots aquests exemples esmentats s'agrupen sota el terme paraigües d'intersexualitat –o DSD (Disorders of Sexual Development)–, i són una mostra del fet que la categorització binària no dona compte de la diversitat de situacions, les quals, tot i ser minoritàries, existeixen.

Als diferents nivells que hem comentat podríem afegir el **sexe fenotípic**, constituït pels caràcters sexuals secundaris. De les persones assignades com a dones s'espera que tinguin malucs amples, pits, veu aguda, complexió menuda, poc o gens de pèl, etc.; i de les assignades com a hòmens, esquesques amples, pectorals desenvolupats, veu greu, complexió forta, barba, etc. Tanmateix, també ací la diversitat supera el dualis-

¹ FAUSTO-STERLING, Anne (30 octubre 2018). "Por qué el sexo no se limita a ser hombre o mujer", *The New York Times*.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

me, i si fora possible veure la gent "al natural", sense roba blava o rosa, sense haver-se sotmés a hores de gimnàs, sense maquillatge, depilacions, liposuccions... en definitiva, sense acomplir els rols i expressions de gènere (o, en paraules de Butler, sense l'actuació de gènere), veuríem una major diversitat corporal, i es faria més evident que el combustible que permet moure la maquinària del gènere no està fet tant de gens o hormones (que de manera "natural" ens diferencien) sinó de recompenses per a qui segueix el model, i de càstigs socials per a qui es desvia de la normalitat.

Tenint en compte tota aquesta diversitat, hi ha propostes d'ampliar la definició de sexe al 'conjunt de les peculiaritats bioquímiques, fisiològiques i orgàniques que divideixen els individus d'una espècie en mascles, femelles, intersex, etc.'. Aquest etcètera remetria a la voluntat d'oferir una llista oberta, i inclouria les persones amb un sexe en trànsit, aquelles que no es volen identificar amb cap categoria sexual, etc. Una definició així va més enllà de la dicotomia mascle/femella, ja que parteix de la consideració que les característiques biològiques no determinen de forma unívoca la divisió entre individus, sinó que és la mirada i la interpretació cultural d'aquestes característiques la que divideix els individus en mascles o femelles. Segons aquestes posicions seria més adequat parlar d'**anatomia (genital)** i de **condició sexual** en lloc de 'sexe biològic'. Diríem així que la biologia ens ha dotat d'unes variables i d'unes potencialitats que es converteixen en constants a través de la mirada cultural.

D'entre les posicions no binàries, podem esmentar la dels sexòlegs Frago i Sáezⁱ, per a qui

hi ha dos possibles plantejaments del fet sexual: el dimòrfic, segons el qual només hi ha dues formes de sexuació, la masculina i la femenina; i el plantejament d'intersexualitat, que parla de diferents **graus de sexuació**. Aquest darrer model fa referència a un sexe que es va fent en un contínuum amb dos pols (que serien representacions teòriques i extremes), de tal manera que l'individu és un punt o un grau dins del contínuum.

Una altra proposta semblant és la que fa Laura Saldivia,ⁱⁱ professora de Dret constitucional i DDHH de la Universitat de Palermo. Segons aquesta experta, la sexualitat humana es representaria també com un **contínuum sexual** de formes i opcions de sexe/gènere, però sense que això implique situar les categories d'home i de dona en els extrems de la línia. Per contra, aquest model no tindria uns límits determinats per categories duals, ni seria una línia amb extrems discernibles, sinó que posseiria una forma on cabrien totes les expressions i identificacions sexuals i de gènere possibles fora de la lògica de les dicotomies.

En tercer lloc, podem esmentar la teoria dels **Conjunts Difusos de Sexegènere** de la professora de Filosofia i activista Kim Pérez, segons la qual els individus no se situarien en un contínuum lineal sinó que serien punts –o estrelles– en una galàxia que no estaria formada per conjunts tancats i excloents sinó per conjunts difusos d'individus que s'acostarien o s'allunyarien en funció de les seues semblances o afinitats; sistema que permetria l'acceptació de formes més variades de ser i l'aprofundiment en els drets de la subjectivitat personal.ⁱⁱⁱ

Des d'un plantejament biologicista, a més de la conceptualització de dos sexes (mascle i femella), hi ha hagut propostes de tres sexes (mascle, femella i intersex), de cinc sexes (femella, pseudohermafrodita femení, hermafrodita autèntic, pseudohermafrodita masculí i mascle), etc., encara que, en general, els desenvolupaments sexuals intersex o diferents del de mascle o femella normotípics són considerats anomalies del desenvolupament i tractats com un problema mèdic.

Les propostes que parlen de contínuum semblen adaptar-se millor a la diversitat biològica, però no estan exemptes de crítiques ja que la realitat social és encara binària. No podem oblidar el risc que suposa eliminar les categories dona/home, ja que sense aquestes es fa difícil combatre la desigualtat de gènere. El repte és conjugar la defensa de la diversitat i la defensa de la igualtat entre dones i hòmens.

[Recomanem llegir també la informació d'aquest bloc "[Intersexualitats](#)".]

i FRAGO, Santiago i SÁEZ, Silberio (juny 2004). "Sexo y sexualidad: la identidad sexual". Revista *Sal de dudas* núm. 2.

ii SALDIVIA, Laura (2009). "Reexaminando la construcción binaria de la sexualidad". Dins *Derechos y sexualidades*. Librería.

iii PÉREZ, Quim (2012). "[Esquema de la Teoría de Conjuntos Difusos](#)"

Intersexualitats

Informació per al professorat

El terme hermafrodita procedeix de la mitologia grega. Hermafrodit va ser el fill d'Hermes –déu de les fronteres i missatger de l'Olimp– i d'Afro-dita –deessa de l'amor, la bellesa i la fecunditat. De son pare va heretar el gust pels viatges, i de sa mare, l'atractiu. En un d'aquests trajectes va decidir refrescar-se banyant-se en un estany. La seua bellesa era tan gran que la nimfa de les aigües Salmacis es va enamorar d'ell, però davant la negativa d'Hermafrodit, el va arrossegar al fons del llac, i va demanar als déus que els fongueren en una sola persona. Des d'aleshores, Hermafrodit reuneix en un mateix cos els valors i atributs masculins i femenins.

En el món animal o vegetal, l'ésser viu hermafrodita posseeix els òrgans masculins i femenins alhora, o un òrgan mixt, de manera que pot produir cèl·lules masculines i femenines. Aquest terme està en desús per a referir-se a persones, i a més, no es coneix cap ésser humà amb la capacitat de produir tant òvuls com espermatozoides. Les denominacions mèdiques actuals són intersexualitat o DSD (Disorders of Sexual Development, és a dir, anomalies del desenvolupament sexual), termes paraigües per a referir-se a persones que tenen una configuració anatòmica (dels genitals externs i interns), hormonal i/o genètica que no es correspon amb els paràmetres típics de dona o d'home, i que socialment es consideren ambigües o mixtes.

L'activista intersex argentí Mauro Cabral defineix així la intersexualitat.¹

«Comencem pels intersexuals. Qui són? Qualsevol que haja nascut amb un cos sexual diferent a la mitjana femenina o masculina, i en particular els qui van ser sotmesos a intervencions mèdiques per a corregir-ho, i els qui han sigut i són violentats pel maltractament familiar, social i institucional d'aquesta distinció. On estan? A tot arreu. Com se'ls reconeix? No se'ls reconeix, passen inadvertits entre la gent perquè són aquesta gent: la veïna heterosexual, el capellà donant missa, el gai de la mà amb la seua parella, la lesbiana a l'escala de la facultat, el porter bisexual, la travesti que agafa un taxi amb dues amigues, el transsexual que atén el quiosc, l'àvia, l'oncle, la fillola, la cosina, el conegut del bar, la cunyada d'algú. Qualsevol persona pogué haver nascut amb un clítoris "molt" llarg o un penis "molt" curt, amb testicles que no van descendir, o amb ovotestis, sense vagina, amb el foradet per a orinar al costat o a la base del penis, amb cromosomes XXY o XO, amb algun dels múltiples cossos sexuals que la medicina va anomenar primer en la llengua de les "síndromes", i ara en la dels "trastorns". Aquells als qui es diu intersexuals som en general hòmens o dones que encarnem una diferència entre tantes: en nosaltres, el gènere masculí o femení es va inscriure literalment i amb violència, a través de procediments que cercaven convertir-nos carnalment en hòmens i dones iguals als altres.»

No hi ha acord sobre el nombre de persones intersexuals al món. La biòloga nord-americana Ann Fausto-Sterling assenyala que l'1'7% dels nadons presenta alguna forma d'intersexualitat, i que en 1 o 2 de cada mil criatures és difícil respondre a la pregunta de si és xiquet o xiqueta. Altres estudis parlen d'un nadó per cada 4.500 naixements. D'altra banda, no tots els bebès amb intersexualitats naixen amb genitals externs ambigus, ni les seues famílies o el personal mèdic han de decidir-ne el sexe "oficial". També hi ha una gran variabilitat respecte al moment en què es "descobreix" la intersexualitat –abans de nàixer, en el naixement, en l'adolescència o, fins i tot, en l'edat adulta–, no sols per la diversitat biològica sinó pel secretisme que tradicionalment l'ha acompanyada.

Tot i que la situació està canviant, molts bebès intersexuals són sotmesos a cirurgies correctives que pretenen normalitzar uns genitals que en la major part dels casos no causen dolor ni són perjudicials per a la salut. Els arguments mèdics pretenen evitar l'angoixa de les famílies, el dany emocional que se suposa que patirà el nadó pel rebuig social o els problemes juridicoadministratius derivats de la indefinició. La majoria d'aquestes intervencions solen anar encaminades a convertir els nadons en xiquetes, ja que és més fàcil llevar –un clítoris considerat massa gran– que posar –convertir un penis xicotet en un de gran–, i perquè per al model hegemònic, la sexualitat és sinònim de coit heterosexual, i una dona i un home "funcionals" han de tin-

¹ CABRAL, Mauro (14 novembre 2008). "Ninguna víctima". Suplement Soy en Pàgina 12.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

dre, respectivament, vagina i penis (d'una mida estàndard). L'activista intersex nord-americana Cheryl Chase ha denunciat que la mutilació genital africana es considera un ritual bàrbar que desfigura; en canvi, l'extirpació dels clitoris dels bebès intersexuals s'anomena cliteroplàstia i es considera una pràctica científica que normalitza una desviació.

Un pediatra endocrinòleg, que tracta persones intersexuals, declarava en una entrevista:

"[...] estuvimos comentando este caso, la niña ya tiene 12 o 13 años y claro, estuvimos comentando con la madre que hay que hacerla niña funcional, hay que hacerle una vagina funcional [...]. Es la madre la que, con las conversaciones que tenga con la hija es cuando deciden cuando hay que hacerle, porque una vez que hayas hecho una neovagina, hay que usarla. Si no, muchas veces se atrofia, o se... Es complicado. Debe mantenerla en condiciones, tienen que usar dilataadores o rollos de estos. Entonces es preferible cuando la niña, digamos por sus apetencias, va a tener relaciones sexuales, es cuando ya se hace la operación; se hace la neovagina para que la use." (Entrevista a PE, juny de 2005).ⁱ

Aquest professional mèdic pressuposa el moment en què començaran les relacions sexuals i que aquestes seran coitals i periòdiques, ja que, si no és així, s'atrofiarà el teixit. Veiem, doncs, que darrere de criteris mèdics suposadament científics s'amaga una concepció de les relacions sexuals coitocèntrica i heterocentrada.

La intersexualitat curtcircuita el sistema sexe-gènere i el binomi home-dona com a natural i immutable perquè la variabilitat de l'anatomia humana no cap en aquestes dues caselles.

Atesa la variabilitat de situacions intersexuals i de vivències, autores com la infermera i investigadora experta en intersexualitats Núria Gregori prefereixen parlar d'**intersexualitats** o d'**estats intersexuals**. A més a més, el terme disorder o anomalia ha estat considerat patologitzant per part de col·lectius intersex, que prefereixen parlar de Differences of Sexual Development (diferències del desenvolupament sexual o desenvolupament sexual diferent o divers).

L'activisme intersexual encara no té molta presència a l'Estat espanyol, però a poc a poc hi ha associacions com Grapsia o Kaleidos que van obrint camí i visibilitzant-se obertament, com en aquest [conversatorio intersex](#). El dia 26 d'octubre és el Dia de la Visibilitat Intersex. Aprofitem per a denunciar les violències i per a mostrar la diversitat i la bellesa de tots els cossos.

ⁱ GREGORI, Núria (gener-febrer 2006). "Los cuerpos ficticios de la biomedicina. Los procesos de construcción del género en los protocolos médicos de asignación de sexo en bebés intersexuales". *Revista de Antropología Iberoamericana*. Número 1.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.1. Què serà de major? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament:

Per grups. El professor o la professora reparteix a cada grup les dues fotos dels bebés (si ho preferim, podem donar-ne només una). En primer lloc, només han de fer les dues primeres qüestions. Una vegada feta la posada en comú d'aquestes preguntes, fan la resta de qüestions.

Qüestions

1. Assigneu un sexe als bebés (després justificareu el perquè de la tria) i penseu com serà la seua vida. Feu una graella i anoteu, per etapes (infantesa, adolescència, joventut, adultesa i vellesa), la professió, les diferents activitats que realitzarà, les relacions que tindrà, les aficions, les malalties, els patiments, les alegries, etc.
2. Poseu en comú, en gran grup, les vostres anotacions. Hi ha diferències entre els bebés considerats xiquetes i els considerats xiquetes?
3. Ara imagineu que aquestes personetes tenen una orientació sexual o una identitat de gènere no normativa (són homosexuals, trans, intersexuals...). Indiqueu si totes les coses que

haviéu assenyalat per a una persona cissexual, heterossexual o endosex (no intersex) serien igual o en què canviaria. Hi ha diferències quant al sexe?

4. Imagineu que els bebés tenen dificultats de visió, d'oïda, de mobilitat, són neurodivergents (Down, autisme...), etc. Com serien les seues vides? Serien iguals que les de les persones sense diversitat funcional o intel·lectual?
5. Compartiu en gran grup les vostres idees, comparant les expectatives diferents depenent de la diversitat de la persona.
6. Podem completar l'activitat demanant-los que pensen altres trets (per exemple, situació migrant, expressió de gènere no normativa, ètnia gitana, religió minoritària, situació de pobresa...) i que pensen com els poden afectar als seus bebés.

[Nota per al professorat. Recomanem la lectura de l'apartat "[Interseccionalitat](#)" de les Bases teòriques. Allí s'explica la noció d'interseccionalitat o discriminació múltiple, terme que ens ajuda a entendre la complexitat de les identitats segons els diferents eixos que ens travessen (gènere, ètnia, situació socioeconòmica, diversitat funcional, edat...) i que possibilita també incorporar la noció de privilegi (per ser blanc/a, no migrant, heterosexual...) o de desavantatge o vulnerabilitat.]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.2. Serà nen o nena? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Binarisme](#)

[#Anglès](#)

Desenvolupament

Vegeu el [Capítol 1. Sexe gènere](#), de "Dibuixant el gènere", un projecte divulgatiu basat en el llibre Dibuixant el gènere (Gerard Coll-Planas i Maria Vidal, Edicions 96). L'animació està també en castellà i en anglès.

Qüestions

1. Per què a la gent li preocupa tant si la criatura serà xiquet o xiqueta?
2. En el vídeo parla de la "maquinària de gènere". Què penseu que és?
3. Com reacciona la gent davant del plor d'una criatura?
4. Què és el sexe? I el gènere?
5. Vegeu i comenteu l'anunci de Girlie Glue, un pegament apte per a ser utilitzat en bebés. La publicitat de la marca ens rep amb un "It's never too early to be girlie!" (Mai és massa prompte per a ser femenina!)

It's never too early to be girlie!

6. Vegeu i comenteu el [Capítol 2. Gènere i identitat. Biologia o cultura?](#)

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.3. Què determina el sexe? 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Intersexualitats](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

Per grups de 4 persones, llegiu i comenteu el text "Què determina el sexe?" Feu-ne un esquema en una cartolina de la primera part del text. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat:

Conseqüències de la patologització de la diversitat humana. Avantatges i inconvenients d'utilitzar una tercera etiqueta per a les persones intersexuals o de sexe indefinit.

Text. Què determina el sexe?

Per a determinar el sexe d'un bebè, normalment es parteix dels genitals. A l'ecografia, si hom veu un penis, interpreta que el nadó serà mascle, i l'observació externa ho acaba de confirmar quan naix la criatura. Però la realitat és molt diversa i hi ha més d'un aspecte que hem de considerar.

En primer lloc, el **fenotip**. Generalment les xiques tenen més malucs i pits, i els xics, més pèl i musculatura... No cal dir que hi ha xics sense pèls i xiques que s'han de sotmetre a la tortura de depilar-se fins i tot el bigoti, xiques amb una musculatura espectacular i xics sense to muscular que han de matar-se al gimnàs si volen paréixer "hòmens".

En segon lloc, hi ha els **genitals externs** (testicles, penis, clítoris, llavis majors i menors...) i els **genitals interns** (úter, trompes, conducte deferent, pròstata...). També ací la varietat acostuma a trencar els esquemes prefixats: persones amb un ovari i un testicle, amb ovotestis (una porció és testicular i l'altra, ovàrica), amb un penis "massa menut" o un clítoris "massa gran", amb llavis fusionats, etc.

En tercer lloc, hi ha els **cromosomes**. Generalment, les persones amb fenotip femení i genitals interns i externs femenins tenen el cariotip XX; i les que ho tenen masculí, XY. Però també la diversitat és ací major al que es creu. Hi ha persones amb un cromosoma més (XXY), que solen tindre genitals externs masculins però caràcters secundaris femenins (malucs i pits) –en termes mèdics es parla de síndrome de Klinefelter. Hi ha també persones amb un cromosoma menys o incomplet (XO, Síndrome de Turner en medicina), també XXX, etc.

Finalment hi ha les **hormones**. Totes les persones tenim hormones femenines (estrògens) i masculines (andrògens); però els nivells varien d'un sexe a l'altre i també al llarg de la vida. Hi ha, per exemple, persones

que produeixen altes dosis de testosterona –el terme mèdic és hiperplàsia adrenocortical congènita–, el que provoca xiques amb trets masculins i xics prematurament masculinitzats. Hi ha també persones amb insensibilitat als andrògens –el terme mèdic és SIA o Síndrome d'insensibilitat androgènica completa o parcial–; el seu cariotip és XY, les gònades solen estar internes i produeixen una testosterona que el cos no assimila. També hi ha persones amb dèficit de l'enzima 5-alfa-reductasa, que impedeix que se sintetitzi la testosterona, de manera que si tenen el cariotip XY, naixen amb genitals poc masculinitzats i solen ser assignats com a xiques, però a l'adolescència la testosterona fabricada pels testicles comença a masculinitzar-les.

Davant d'aquesta varietat, parlar de només dos sexes es queda una mica curt. I si, a més, la terminologia emprada posa l'accent en l'anomalia dels cossos –i només fa propostes correctives que sovint es realitzen quan la criatura és menuda i no té autonomia per a decidir per ella mateixa–, l'impacte negatiu en la persona i en les seues famílies està assegurat.

Cheryl Chase i l'activisme intersex

Cheryl Chase és la fundadora de la Societat Nord-americana d'Intersexualitat. Nasqué amb micropenis, testicles sense descendir i una obertura darrere de la uretra. Fins a l'any i mig va ser educada com a xic; però aleshores l'equip mèdic va modificar la seua opinió i

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

decidí que era una xica. L'operaren abans dels dos anys, amb el consentiment de la família, i li llevaren el clítoris –molt xicotet per a ser penis, però massa gran per a ser clítoris. Els metges va dir als pares de Chase que havien de mudar-se a un lloc on ningú els coneguera i començar de nou amb un nom de xiqueta que sonara igual perquè ella no notara la diferència. També havien d'eliminar totes les fotografies o qualsevol referència a ella com a xic. Als 8 anys va ser operada de nou per a extirpar-li la part testicular que tenien els seus ovaris, i finalment li abaixà la regla. Mai havia tingut un orgasme. Als 20 anys va patir un xoc en descobrir el seu historial mèdic.

Chase i cada vegada més persones intersexuals lluiten pel reconeixement de la identitat intersex, contra les intervencions primerenques irreversibles i contra les mentalitats que consideren que la sexualitat només és un coit i qui no té els òrgans "adequats" no tindrà relacions plaents. Països com Austràlia, Alemanya, Pakistan o Nepal permeten la inscripció legal de persones com a tercer sexe, intersexual o de sexe indefinit, tot i que entre l'activisme intersex, i també en altres activismes com el trans, hi ha el debat sobre si una nova etiqueta suposa un benefici per a les persones en general i per a les intersexuals en particular o si el que cal és fer desaparèixer les etiquetes binàries.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.4. El sistema sexe-gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Identitat de gènere

#Rols/expressió de gènere

#Binarisme

Desenvolupament

Llegiu individualment el text "El sexe binari" i expliqueu-vos-el per parelles.

Després, feu un debat al voltant del text i del concepte de 'sistema'.

Qüestions per al debat

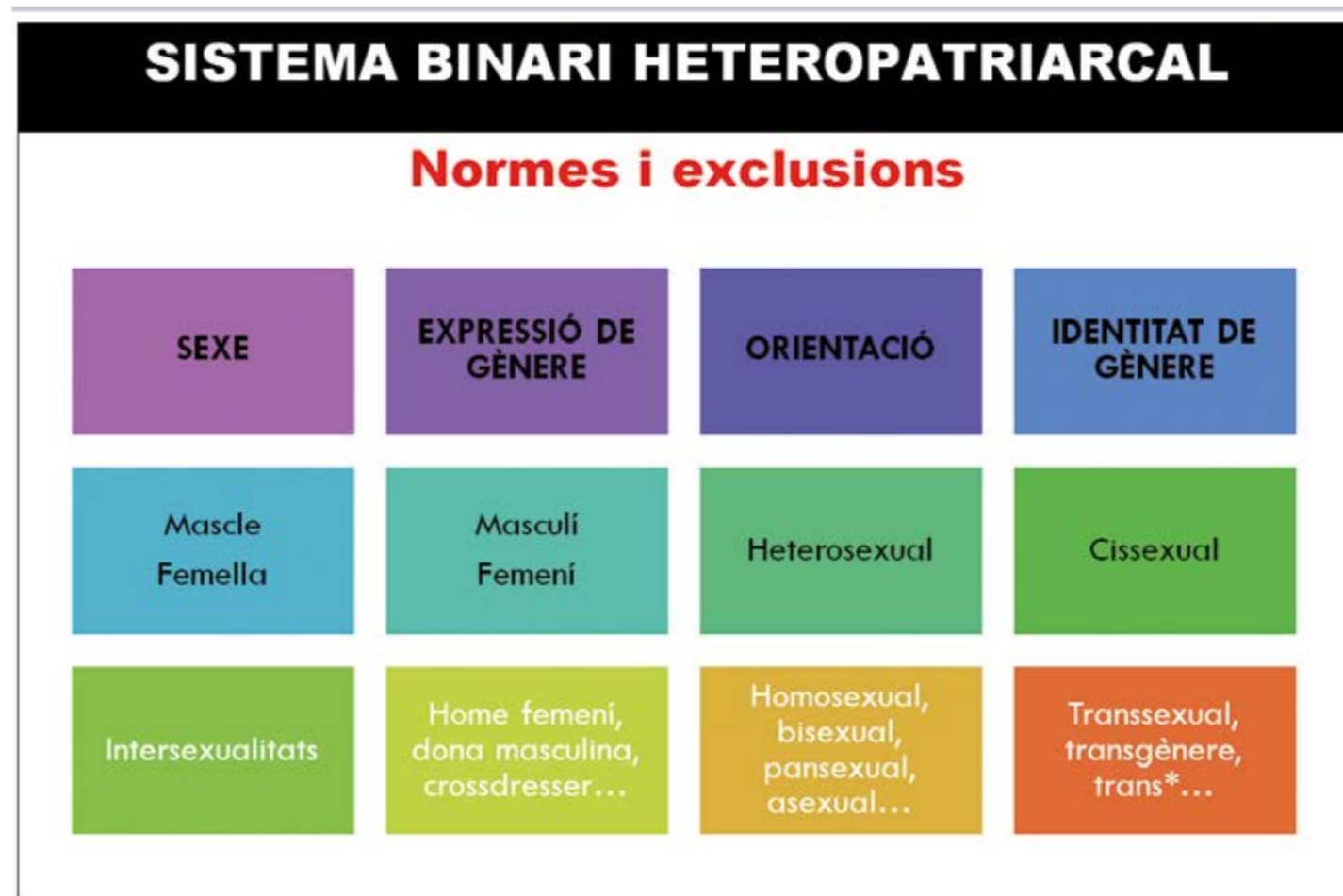
El sistema és una entitat que actua al marge o per damunt de la voluntat de les persones? Estem nosaltres fora del sistema? Quina és la nostra participació en el manteniment de les injustícies del sistema o de la cultura? Insultem, marginem o critiquem les persones diferents? Mirem cap a un altre costat quan insulten algú altre per la seua expressió, identitat o orientació? Encarnem masculinitats i/o feminitats "perfectes"? Coneixeu en debat entre el feminisme radical i el transfeminisme i la teoria queer al voltant dels conceptes definits en aquesta activitat?

Text. El sistema binari

La teoria *queer* i el transfeminisme han descrit l'anomenat **sistema sexe-gènere** o sistema binari heteropatriarcal, el qual se sustenta

en quatre categories: el **sexe** (anatomia), l'**expressió de gènere** (comportament), la **identitat de gènere** (identificació personal al marge del sexe assignat a partir de l'observació genital o d'altres trets físics associats) i l'**orientació** (atracció, desig, enamorament...). Aquest sistema comporta una sèrie de **manaments socials** o normes culturals. Per exemple, l'assumpció del

binarisme sexual, és a dir, que només hi ha dos sexes, mascle i femella; la consideració que hi ha uns comportaments (rols o expressions de gènere) "normals" i "naturals" per a hòmens i dones; l'heterosexisme (l'orientació sexual esperada i considerada saludable és l'heterosexual), i la superioritat masculina, en forma de masclisme, androcentrisme o sexisme.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

Aquest conjunt de normes no escrites provoca **exclusions**, és a dir, la discriminació de les persones que no les compleixen: intersexuals (transgressió del sexe); dones amb rols o expressions de gènere masculines i hòmens femenins (transgressió de l'expressió de gènere); homosexuals, bisexuals, pansexuals... (transgressió de l'orientació sexual), i transsexuals, transgènere, agènere, gènere fluid... (transgressió de la identitat de gènere).

Vocabulari bàsic

Sexe (anatomia): marcat tradicionalment pels genitals interns i externs, pels cromosomes, per les hormones, per les gònades i pels caràcters sexuals secundaris.

- Sexes normatius: mascle i femella
- Sexe exclòs: intersexual

Identitat de gènere: sexe que sentim, que ens identifica i en el qual volem que ens tracten.

- Identitats normatives: dona i home cis, cissexual o cisgènere (estan d'acord amb el sexe assignat partint de l'observació genital i d'altres trets anatòmics)
- Identitats excloses: transsexuals, transgènere, trans, agènere, gènere fluid...

Expressió de gènere: com vestim, sentim, ens comportem...

- Expressions normatives: dones femenines i hòmens masculins.
- Expressions excloses: dones masculines, hòmens femenins, persones ambigües...

Orientació sexual: qui ens agrada, a qui desitgem, de qui ens enamorem...

- Orientació normativa: heterosexual
- Orientacions excloses: homosexual, bisexual, pansexual, demisexual, asexual...

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.5. Els errors del sistema EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Música

#Rols/expressió de gènere

#Binarisme

Desenvolupament

Vegeu el [vídeoclip](#) (escurçat) de la cançó *Toi t'en rêves*, de Narcys (2007). Responen a les qüestions.

Qüestions

1. Quina és l'educació que es dona als ninos blaus i als ninos roses? Enumera les activitats que poden i que no poden fer els blaus i les roses en el vídeo i en la vida real.
2. La cançó i el vídeo sembla que fan referència a les persones excloses pel gènere, però quines altres persones creus que són considerades errors del sistema?

Vegeu el [capítol 4. La cadena simbòlica binarista](#), un projecte divulgatiu d'animació basat en el llibre *Dibuixant el gènere*, de Gerard Coll-Planas i Maria Vidal –també en [castellà](#) i en [anglès](#). Responen a les qüestions.

Qüestions

1. Què és el sexe, el gènere i l'orientació?
2. Per què explica el vídeo que hi ha persones excloses? Qui són?
3. Què és la intersexualitat? I la transsexualitat?
4. Què significa que el sexe és un continu?
5. Per què estan discriminades les persones bisexuals?
6. Estan discriminades les lesbianes?
7. Què significa la paraula "estigma"?
8. Què és l'homofòbia? Hi ha homofòbia en l'actualitat?

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.6. El fal·lòmetre 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Intersexualitats

#Binarisme

#Salut LGBTI

#Clítoris

#Penis

Desenvolupament

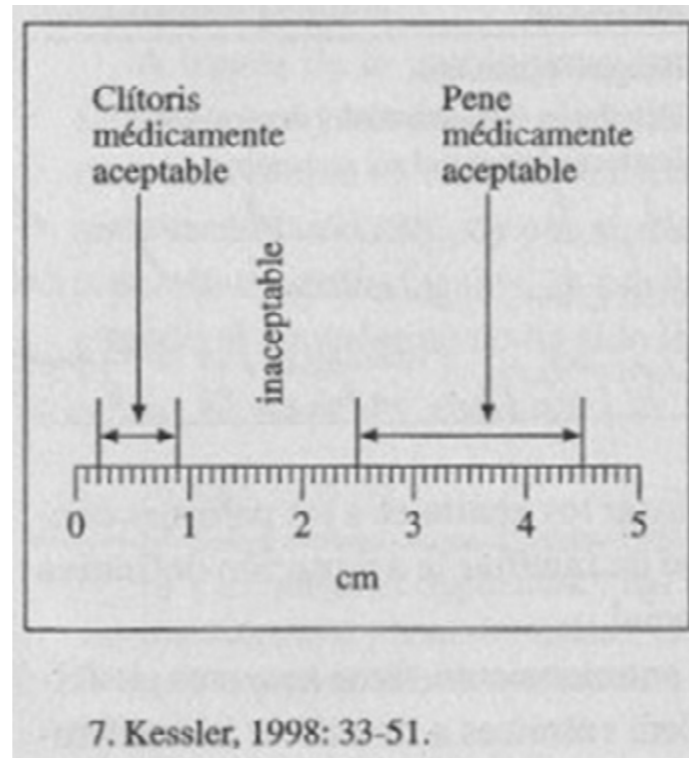
Per parelles, comenteu la imatge i el text "Els cossos ficticis de la biomedicina" extret d'ací, escrit per la infermera i investigadora experta en intersexualitats Núria Gregori. Llegiu i comenteu també l'entrevista a la mamà d'un bebé intersexual.

Poseu en comú les vostres reflexions amb una altra parella, primer, i després amb el grup classe.

Text. Els cossos ficticis de la biomedicina

Núria Gregori en Piña Colada

El naixement d'un bebé de qui no es pot dir si és xiqueta o xiquet amb una simple inspecció visual, suposa l'activació d'una sèrie de ressorts mèdics i tecnològics dirigits a desvelar què s'oculta darrere d'aquesta indefinició genital.

Tots els esforços dedicats a elaborar categories, definicions, criteris i protocols per a diagnosticar tal ambigüitat, així com l'auge en recerca i desenvolupament de noves tecnologies biomèdiques per corregir-la, revelen la inquietud que provoca dins del nostre ordre sociocultural l'ambigüitat i allò inclassificable en relació al sexe, al gènere i a la sexualitat. Els manaments d'un ordre "monosexual" –la idea que una persona només pot tindre un únic sexe/gènere i que aquest és estable per a tota la vida- i d'allò que es coneix com a "dimorfisme sexual" –la creença o convicció dominant a Occident de l'existència de tan sols dos sexes possibles, dona i home–

obliga a confeccionar cossos ficticis que eliminen la vertadera variabilitat sexual humana. Seran la institució mèdica, i els professionals mèdics responsables d'aquests nounats, els encarregats de cercar quin sexe "vertader" s'amaga darrere de tanta ambigüitat, erigint-se així en responsables del procés de sexuació en la nostra societat.ⁱ

Entrevista a la mamà d'un bebé intersexual

Com van ser els primers moments del naixement?

Molt bonics. Em diuen que he tingut una xiqueta i la registrem, Ningú ens va dir res, però la xiqueta tenia una fusió de llavis. El cap de pediatria de l'hospital va vindre a l'habitació i ens va dir que volien obrir-li els llavis. El meu marit i jo ens negàrem en redó. Jo veia que els seus genitals no eren com el meus, però no pensava... Em van enviar a casa amb la meua criatura i vaig dir a tothom que era una xiqueta. Però em varen fer tornar a l'hospital /.../. Va entrar molta gent a l'habitació i em digueren que anaven a fer una analítica al meu bebé, però li van mesurar els genitals amb un regle. No em van demanar permís. Em van dir que només li volien fer una analítica. Amb quin dret agafaren i mesuraren els genitals a la meua criatura? No poden arribar, baixar-te les bragues i mesurar-te els genitals. I així va començar tot.

És en aquest moment quan us diuen que, potser, la teua filla tinga una patologia?

Jo els vaig preguntar si era hermafrodita i la metgessa em va dir que no diguera això, que

ⁱ La imatge és de la psicòloga social, i activista a favor dels drets de les persones intersexuals, Suzanne Kessler, del seu llibre *Lessons from the Intersexed*, Rutgers University Press, 1998.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

era un insult. Jo, ara per ara, em sent super empoderada i no m'avergonyisc gens ni miqueta de dir aquesta paraula. La metgessa em van dir que li farien unes proves. Estigueren tot el matí fent-les i, quan van acabar, ens va portar al seu despatx i ens va dir que havia d'explicar-nos una cosa, i que no sabia com fer-ho. Ens va preguntar quins estudis teníem. Em va semblar molt fort i li vaig dir que quina importància tenia el meu nivell d'estudis per a parlar de la salut del meu bebé. Em va preguntar si sabia què era un cariotip i un cromosoma, i si sabia quins eren els cromosomes d'home. Li vaig dir sí, i ens va explicar que la meua filla tenia cromosomes d'home. Que tenia una alteració de la diferenciació sexual, un trastorn que era una patologia, i que no s'assabentaria si l'operaven... Volien extirpar-li les gònades, però encara no sabíem què tenia, si ovaris o testicles. Segons l'ecògraf, tenia òrgans femenins, però volien reduir-li el clítoris i fer-li una vaginoplàstia.

I us vau negar...

Evidentment! Jo li vaig dir a la doctora que no li podíem fer això sense saber ben bé què era. I ens va dir que, en aquests casos, es fa la cirurgia i que preval el sexe de criança. Això vol dir que tu l'eduques com una xiqueta, se sentirà xiqueta. Aleshores va ser quan li vaig preguntar si sabia que existia la transsexualitat. Em va respondre que això no tenia res a veure, que era diferent. O siga, que les mares dels xiquets i xiquetes transsexuals els eduquen perquè siguin transsexuals! Jo, és que no entenia res.

Grande, Fani (2017). *Jo sóc així i això no és un problema*. Víncl.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.7. Orgullós de ser dos-esperits EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Intersexualitats](#)

Desenvolupament

Per parelles, llegiu i comenteu l'entrevista a l'escriptor i cineasta canadenc Alec Butler. Busqueu informació sobre què significa ser intersexual, *butch* i no binari.

Escriviu-li, individualment o per parelles, un email convidant-lo a vindre al vostre institut per a explicar la seua experiència.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Entrevista. A los 12 años de edad me creció barba y tuve mi periodo. Por Alec Butlerⁱ

Cuando Alec Butler nació en 1959, se dio por hecho que era una mujer. Pero después de haber sido criado como una niña, Alec –ahora un galardonado escritor y cineasta– se dio cuenta de que era intersexual, alguien cuyo sexo anatómico, hormonal o genético no es completamente masculino ni femenino.

Tenía alrededor de 12 años cuando comenzó a crecerme barba y tuve la menstruación. Yo estaba tremendamente confundido. Mis padres también se asustaron y me llevaron a ver a algunos doctores, pero en el pequeño pueblo

canadiense en el que crecí, ninguno sabía nada acerca de ser intersexual. Un doctor dijo: “Vamos a tener que internarla en una institución mental hasta que aprenda a vestirse como una niña y maquillarse.” /.../ Afortunadamente mis padres se indignaron y dijeron: “No vamos a hacerlo. Solo vamos a quererte, y tú podrás elegir ser quien quieras ser.” Fue un regalo que muchxs niñxs intersexuales no tienen.

Toda mi familia era muy amorosa. Yo era vital y divertido, y solía entretener a la gente con mis interpretaciones de Elvis. Siempre estuve interesado en el arte y en la escritura. /.../ Mis padres eran de clase trabajadora, y los únicos libros que había en casa eran enciclopedias, que leía de principio a fin. Mi familia me aceptaba como era, pero en la escuela y socialmente fue complicado.

Tan pronto como pude, comencé a usar pantalones todo el tiempo. En aquel entonces no era fácil ser una niña y usar pantalones. Y me sentía presionado a tomar hormonas femeninas para volverme más femenino, a pesar de que yo quería ser más masculino –quería ser un niño.

En la escuela era precavido. Me preocupaba que pensarán que estaba loco, así que traté de encajar para no meterme en líos. Pero cuando tienes un cuerpo como el mío, siempre hay problemas y hay gente a quien le molestas. Tuve problemas porque me gustaba una niña y, de hecho, yo también le gustaba a ella. Pero todo salió terriblemente mal /.../. Me llamaron lesbiana, tortillera, marimacha... y los otros niños

me gritaban que estaba enferma, y me pasaban notas como “¿Por qué no te matas?”.

En aquella época vivíamos en una base militar en el este de Canadá, porque mi padre estaba en el ejército. La escuela era enorme, y debido a que era víctima de acoso escolar, mi padre decidió jubilarse anticipadamente, perdió una parte de su pensión y nos mudamos a una isla de Nueva Escocia. Pero esto resultó más opresivo todavía porque era un lugar aislado y las personas eran incluso más ignorantes.

Cuando me gradué de la preparatoria en 1978, me fue difícil encontrar trabajo. Me mudé a Toronto para poder vivir como una persona queer y seguir mis sueños. En aquella época me presentaba como una lesbiana *butch* porque era una manera de pertenecer a una comunidad, de tener apoyo y de sentirme aceptado. No conocía a ninguna persona intersexual –ni siquiera conocía la palabra. La vida no era fácil. Había personas que me amenazaban de muerte en la calle y me decían cosas. /.../ En un desfile del orgullo gay, un grupo de hombres gay me rodearon y me amenazaron con bajarme los pantalones. Fue aterrador.

Las lesbianas *butch* son víctimas de una gran cantidad de odio, incluso hoy en día. Una de las razones por las que ahora paso como hombre es porque, psicológicamente, no podía lidiar con la violencia y las expresiones de odio. Pero he logrado producir mis obras, y me he hecho un nombre en la comunidad.

A principios de la década de los 90, cuidé de amigos que estaban muriendo de SIDA. Fue

ⁱ Traducció de Laura Inter de l'article original “At 12 I grew a beard and had a period” de Alec Butler para BBC New”, en el blog [Brújula intersexual](#). Correcció de la traducció: Rosa Sanchis

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

un tiempo en el que estuve muy ocupado, una época de locura. No quería que las personas supieran que tenía barba, pero durante aquel periodo no tenía tiempo de afeitarme, así que comenzó a aparecer el pelo. Mis amigos me decían: “¡Uou, tienes barba! Es genial, deberías dejar que creciera.” Así que cuando murieron, dejé crecer mi barba en su memoria, en honor a la forma en la que me aceptaron. Pero me metí nuevamente en problemas porque no me aceptaban en los bares de lesbianas. Las mujeres me preguntaban qué hacía allí y yo trataba de explicarles que también era lesbiana y que algunas teníamos barba.

Hasta mediados de los 90 no supe que era intersexual. Un día alguien me preguntó si era intersexual y yo le respondí que no sabía qué significaba, pero terminé buscando en Google e investigando mucho, y llegué a la conclusión de que sí que lo era. /.../ A finales de los 90 cambié mi nombre a Alec. Mi compañero y yo salimos a la luz como transgénero, y pasamos de ser amantes lesbianas a chicos. Fue un shock para la comunidad. Realmente no tuve que hacer nada más que cambiar mi nombre porque ya era muy masculino.

Me gusta mi cuerpo tal como es y no quiero cambiarlo. Me gusta tener barba. Me gusta tener senos. Simplemente, me gusta. Me siento bien la mayor parte del tiempo. Sin embargo, es difícil comenzar una relación amorosa porque mi cuerpo es diferente. Algunas veces es complicado para los amantes comprender estas cosas, pero valoro a las personas que lo hacen y tratan de romper esas barreras.

/.../ Ahora estoy cursando Estudios Aborígenes en la Universidad de Toronto. Antes de la

colonización, en las comunidades nativas de Canadá, las personas transgénero, las mujeres masculinas y los hombres femeninos eran vistos como seres doblemente bendecidos porque poseían el espíritu tanto de hombre como de mujer. Eran personas con dos espíritus. Es un término controvertido, pero eran muy importantes (maestros, consejeros matrimoniales...), y se les daban roles especiales en las ceremonias.

Me enteré de mi herencia nativa de una manera muy dolorosa. Cuando mi madre estaba muriendo, le pregunté por qué dejó la escuela a los 12 años de edad. Me dijo que no podía soportar que la llamaran “india pequeña y sucia”. Le pregunté si era verdad que era india pero no me respondió porque es algo de lo que no puedes hablar –se te enseña a sentirte avergonzado de tu herencia nativa. Aunque por la manera en la que me miró supe que teníamos ancestros nativos. Para mí, el identificarme como ‘dos espíritus’ significa que me puedo sentir bien siendo un hombre y una mujer en el mismo cuerpo. Y mi motivación al volver a la escuela es reclamar esa identidad de ‘dos espíritus’, ya que esto complementa mi identidad intersexual no binaria, hace que mi rompecabezas encaje como persona en este mundo: no soy extraño, soy parte de la humanidad, existen y siempre han existido otras personas como yo, a pesar de los esfuerzos para acabar con nosotrxs.

Ahora estoy tomando testosterona –no porque la necesite para parecer más masculino, sino por razones de salud. Por algún motivo, aún tengo periodos menstruales, y mi doctor me dijo que ya debería estar en la menopausia. Mis reglas son muy duras físicamente e interrumpen mi vida

creativa. Así que estoy tomando testosterona para lidiar con ello.

Creo que es sorprendente que un número creciente de jóvenes canadienses se están identificando como no binarios. Ojalá esto hubiera pasado hace 40 años, cuando era un niño, porque hubiera tenido una vida mucho menos traumática. Este nuevo movimiento me ha dado mucha más confianza. /.../ El mensaje que quiero transmitir a mi comunidad –intersexual, no binaria y nativa– es: siéntanse orgullosos de ser de un género mixto y de una raza mixta. Eso es lo que he aprendido: a sentirme orgulloso.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.8. She or he? 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu l'anunci "[Whatever](#)", amb Erika Linder anunciant uns texans de Crocker, i comenteu les vostres primeres impressions en gran grup.

Comenteu, per parelles, les qüestions següents.

Qüestions

1. Expliqueu les diferències (mirada, gestos, manera de caminar...) entre la model quan fa veure que és un xic, i quan fa de xica.
2. Penseu que la masculinitat o la feminitat són naturals, han estat creades socialment o ambdues coses?
3. Quin és el paper de la moda, dels mitjans de comunicació, de l'educació... en el manteniment de les diferències físiques (vestimenta, gestos...)?
4. Quin paper tenen els insults (mariquita, masclo, efeminat...) en el manteniment de la masculinitat i de la feminitat hegemòniques? Si la gent no rebera aquests insults (o no tingueren por a l'insult o a la crítica social), penseu que les diferències entre xics i xiques serien menors?

5. Llegiu la informació del bloc 4: "[La desigualtat, la ploma i la performativitat](#)" i torneu a revisar les vostres respostes. Afegiu el que considereu.

6. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

[Nota per al professorat. La model Erika Linder fa el paper de xic i de xica, però no tots els/les alumnes se n'adonen. Si és així, després de deixar un temps per als comentaris espontanis sobre l'anunci, els aclarim que és la mateixa persona. Podem aprofundir en el tema de la performativitat de gènere amb l'activitat del bloc 4 "[Drag kings](#)".]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.9. Per quatre cantonets de no res €

Nivells: Primer cicle d'ESO

Etiquetes:

[#Infantesa](#)

[#LGBTIfòbia](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el conte Por cuatro esquinitas de nada, de Jérôme Ruillier, contat per Beatriz Montero. Al canal de Montero podem trobar més contes igualitaris. Segons el relat, tots el redonets són iguals. És així a la realitat?

Vegeu el conte "El príncipe Ceniciento", de Babette Cole. Què penseu del final?

Transformeu un conte tradicional fent que el protagonista siga un xic no hegemònic com Ceniciento.

[Nota per al professorat. Una primera lectura del conte ens pot fer pensar que hi ha prou a retallar la porta perquè Quadradet pugui entrar-hi. No cal dir que ja és un gran pas. Però hem d'intentar anar més enllà i plantejar si el món es divideix només en redonets i quadradets; o si tots els redonets, o tots els quadradets, són iguals; o si el problema de Quadradet no serà tant la porta com un món on només es pot ser de dues formes...]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.1. ANATOMIA (SEXE BIOLÒGIC)

1.1.10. Diversitat BC

Nivell: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans](#)

[#Intersexualitats](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Cossos i models](#)

[#Creativitat de gènere](#)

Desenvolupament

Per parelles o grups de 3, repartiu-vos aquestes persones i busqueu informació sobre elles: Dianne Torr, Harnaam Kaur, Balian Buschbaum, Taylor Lianne Chandler, Andrea Pejic, Norrie May-Welby, Vivian Wheeler, Mildred Gerestalt (Dred), Heather Cassils, Jennifer Miller, Laverne Cox. Prepareu una presentació i compartiu-la amb la resta de la classe.

1. **Dianne Torr** és una Drag King, activista, performer i formadora en tallers de masculinitat, i ensenya a les dones les estratègies de poder masculines.
2. **Harnaam Kaur** es va cansar de depilar-se setmanalment i va decidir que ja n'hi havia prou. Aquesta dona anglesa va patir bullying durant l'adolescència però ara és una activista que vol mostrar que la bellesa és diversa i que hem de celebrar la diversitat humana.
3. **Balian Buschbaum**, esportista transsexual alemany.

4. **Taylor Lianne Chandler**. Intersexual. Va ser nòvia de Michael Phelps.
5. **Andreja Pejic**. Bòsnia-Herzegovina. Famós model que va decidir fer la transició cap a dona.
6. **Norrie May-Welby**. Australiana de gènere neutre. Nasqué home, es va operar per a ser dona però no estava contenta amb la cirurgia i va demanar ser reconeguda com a persona de gènere neutre. En 2014, va aconseguir que els documents oficials digueren "Sexe no específic".
7. **Vivian Wheeler**. Aquesta dona tenia molt de pèl a la cara i va treballar en un circ. Embarassada d'un company, va donar el fill en adopció. Anys després, es van retrobar. (Podem llegir l'article [El hijo de la mujer barbuda](#) i/o veure el vídeo en anglès ['Bearded lady': I'm not a mistake](#))
8. **Mildred Gerestalt (Dred)**. Drag King.
9. **Heather Cassils**. Artista, culturista i entrenadora personal, originària de Montreal però que hi viu a Los Angeles. Aquesta performer utilitza el seu cos com si fóra una escultura, i experimenta amb els límits de la masculinitat i la feminitat hegemòniques.
10. **Jennifer Miller**, activista intersexual.
11. **Laverne Cox**. Actriu trans protagonista de la sèrie *Orange is the new black*.

1.2.IDENTITAT DE GÈNERE

Objectius

- Entendre les categories sexe, expressió de gènere, orientació i identitat.
- Comprendre el funcionament del sistema sexe-gènere i entendre com condiona i/o limita les vides de les persones, especialment aquelles que no segueixen el model hegemònic.
- Prendre consciència que el sistema binari no és "natural" sinó social. Entendre els mecanismes que el fan possible, entre ells, l'exercici de la violència contra les persones amb identitats de gènere no normatives.
- Ser conscients de la pròpia participació en el manteniment de la violència contra les persones amb identitats de gènere no normatives.
- Qüestionar la patologització de les persones trans.
- Mostrar models mèdics alternatius no patologitzadors.
- Mostrar models apoderadors de persones trans que puguen servir de referent positiu.
- Mostrar la pressió social perquè les persones en general –i les trans en particular– sotmetem els nostres cossos a violències per a adequar-los al model hegemònic binari.

Identitat de gènere: cis i trans

Informació per al professorat

Segons la Llei integral del reconeixement del dret a la identitat i a l'expressió de gènere de la Comunitat Valenciana (Llei 8/2017), "la **identitat de gènere** és la vivència interna i individual del gènere tal com cada persona la sent. Aquesta circumstància personal pot correspondre o no amb el sexe assignat en el naixement, consistent en l'apreciació visual dels òrgans genitals externs."

Tan bon punt naixem –i fins i tot abans, amb l'ecografia– se'ns assigna un sexe en funció de l'absència o presència d'un penis d'una determinada mida. El neologisme **cissexual** o **cisgènere** (abreujat **cis**) s'utilitza per a designar una persona que se sent identificada amb el sexe que se li va atribuir en el naixement d'acord amb les seues característiques biològiques. Però de vegades els individus no estan d'acord amb el sexe assignat, i llavors parlem de **transsexual** o de **transgènere** (abreujat **trans** o també **trans***, segons el docent i investigador Lucas Platero), tot i que hi ha diferències entre ambdós termes.

Transsexual és un terme mèdic que designa aquella persona que es percep i desitja ser percebuda del sexe contrari al que se li va assignar en nàixer i decideix modificar el seu cos amb hormones i/o operacions perquè aquest s'adapte al sexe sentit. D'altra banda, les persones que s'autodenominen **transgènere** tenen també una identitat diferent del sexe assignat, però solen ser crítiques amb la pressió per emmotllar-se a uns patrons estrictes de masculinitat i feminitat, i no consideren imprescindible la modificació corporal, tot i que poden prendre hormones o

sotmetre's a intervencions més aviat per la pressió social, i no tant per disfòria. A més, solen qüestionar la tutela d'una autoritat mèdica que verifique la seua identitat i defensen la despatologització de la transsexualitat.

La transsexualitat estava catalogada com a trastorn de la identitat de gènere en el DSM-4; això significava considerar que les persones transsexuals estaven malaltes ja que patien un trastorn mental. El DSM (Manual diagnòstic i estadístic de malalties mentals) és un manual usat en psicologia i psiquiatria per al diagnòstic de malalties i trastorns mentals. Publicat per primera vegada el 1952 per l'APA (Associació Nord-americana de Psiquiatria), se n'han fet diverses revisions, fins al DSM-5 de l'any 2013. La catalogació de "trastorn" va desaparèixer el 2012 i, al nou DSM-5, només es conserva la de disfòria de gènere. En el CIM-11 (Classificació Internacional de Malalties de l'OMS, revisat el 2018) la transsexualitat ha abandonat també el capítol de "trastorns" per a passar al de "condicions relatives a la salut sexual", on és considerada com a incongruència de gènere. Diverses organitzacions i campanyes internacionals han reivindicat la despatologització de la transsexualitat, tal com ja es va aconseguir amb l'homosexualitat, que l'any 1990 va deixar de ser considerada una malaltia per a l'OMS.

La Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, va suposar un canvi important per a les persones trans en deixar d'exigir el canvi genital; abans d'aquesta, si una persona

no s'operava els genitals, no podia canviar-se el sexe al DNI. Amb tot, la llei estatal estableix la necessitat d'un professional mèdic que ha de certificar que la persona pateix disfòria de gènere, és a dir, que existeix "dissonància entre el sexe morfològic o gènere fisiològic inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant o sexe psicossocial"; a més, aquesta dissonància ha de ser "estable i persistent", i no hi ha d'haver "trastorns de personalitat que pogueren influir, de forma determinant, en l'existència de la dissonància ressenyada".

La Llei 8/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat, integral del reconeixement del dret a la identitat i a l'expressió de gènere a la Comunitat Valenciana, una de les més modernes avui dia, aborda no sols l'àmbit mèdic sinó també el sociolaboral i l'educatiu. A més, incideix en la despatologització de la transsexualitat i rebutja que siga considerada un trastorn. Tot al contrari, considera que la identitat sentida, l'orientació o l'expressió de gènere no normatives no són cap malaltia, sinó una expressió més de la diversitat humana. Així, la llei garanteix, entre altres qüestions, el dret al reconeixement de la identitat de gènere de les persones transsexuals, lliurement manifestada, sense la necessitat de prova psicològica o mèdica.

Ara bé, cal assenyalar que hi ha una part del feminisme (constituïda en l'anomenada Alianza contra el borrado de las mujeres) que s'oposa a la modificació del sexe legal de les persones només perquè manifesten que tenen una identitat masculina, femenina, no binària, fluida, etc., és

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

a dir, estan en contra que la identitat de gènere vinga determinada per la voluntat. Tampoc accepten la utilització d'alguns termes, com ara 'sexe assignat' o 'cis', ja que consideren que la categoria 'sexe' és inqüestionable perquè els drets de les dones es basen en el manteniment del sexe i esborrar-lo suposa anul·lar la protecció jurídica i normativa en matèria d'igualtat. Pel que fa al terme 'cis', consideren que es pretén imposar per tal de legitimar els barons que, de manera interessada, s'autodeterminen dones. A més, critiquen l'administració de bloquejadors hormonals a menors trans així com les intervencions quirúrgiques per les conseqüències desconegudes o irreversibles que poden tindre. Estan també en contra de la teoria queer, la qual es trobaria a la base de tots els postulats que es qüestionen. De fet, autores com la filòsofa Rosa Maria Rodríguez Magda expliquen que aquesta teoria, encara que en alguns punts pot confluir amb el feminisme, és una teoria dels gèneres –no una teoria feminista– ja que al seu parer no reconeix la discriminació estructural que pateixen les dones pel fet de ser-ho, sinó que en lloc d'això tracta el ser dona com una mera diferència o diversitat i no com a part d'una desigualtat estructural que afecta tota l'organització social (vg. la conferència de Rodríguez Magda: [La necesidad de un feminismo post-género](#), octubre 2020, 1 h 23 min).

Així, al debat que ja existia dins dels feminismes sobre, per exemple, la prostitució, s'hi afegeix actualment el del gènere. En concret, les posicions que acabem d'explicar són qualificades de trànsfobes per partidàries del transfeminisme i de la teoria queer –uns corrents que, de fet, anomenen qui sosté aquestes visions amb el terme TERF, acrònim originari de l'anglès Trans-Exclusionary Radical Feminist. Aquests debats es veuen amplificats a través de les xarxes socials

sense l'assossec que requeririen qüestions d'índole tan complexa. Amb tot, hi ha moltes veus que reclamen escolta i diàleg, deixar d'acusar de trànsfobes o d'antifeministes les posicions crítiques o dissidents amb les pròpies idees i unir-se contra la vertadera violència patriarcal, que fins i tot ha aconseguit representació parlamentària.

El ben cert és que la identitat sentida, el sexe sentit o el sexe assignat no són termes fàcils de descriure i estan sent objecte de discussions i interrogants. Ser home o dona és un sentiment?, una decisió conscient?, un descobriment?, una certesa?, una imposició? El sexe depèn dels genitals?, dels cromosomes?, de les hormones? O està en el cervell? Si està en el cervell, es pot nàixer amb un cos equivocat?

A més de la complexitat dels conceptes, la vivència trans o el trànsit és diferent en cada persona, i això dona lloc a representacions no estàndards o inclassificables perquè no tot el món vol esborrar la seua vida anterior i, responent al dimorfisme sexual, convertir-se en l'home o la dona que senten que són mitjançant hormones i operacions. Alguna gent no encaixa en l'ordre social i, en lloc de modificar uns cossos que suposadament estan malament, el que volen és canviar un món binari que no els accepta tal com són o com volen ser.

En aquesta línia, autors com el sociòleg i activista trans Miquel Missé o la psicòloga i activista feminista Cristina Garaizabal reflexionen críticament sobre el relat de la transsexualitat com un nàixer en un cos equivocat. Missé es pregunta si està equivocat el seu cos o una societat que només presenta dos compartiments estancs i no accepta la diversitat. En el seu llibre *A la conquista del cuerpo equivocado* (Egales, 2018) qüestiona que l'única solució als malestars de gènere siga l'hormonació o les operacions, i proposa reconquistar el propi cos (estimant-lo

i acceptant-lo) a més de lluitar perquè els models de gènere actuals siguen menys rígids i més habitables.

Veus crítiques pertanyents al transfeminisme consideren que el relat del cos equivocat és hegemònic perquè prové de l'estament mèdic, posa nom a un malestar –fet que en certa manera tranquil·litza– i ofereix una solució, encara que aquesta siga exclusivament individual: bàsicament, l'hormonació i la cirurgia. El problema és que aquest abordatge particular desresponsabilitza i a més dificulta que es qüestione el sistema que ha propiciat el malestar.

Aquest malestar de gènere comença quan les persones senten que no són normals, que no hi ha ningú com elles i que no trobaran qui les estime. Llavors, en una societat amb uns rols de gènere molts rígids, la transsexualitat es presenta com una manera de viure de forma normalitzada en aquesta cultura binària, és a dir, com una solució als malestars de gènere. Per això hi ha qui ha criticat la transsexualitat com a reproductora de binarisme i de sexisme, encara que en realitat tot el món, cis i trans, el reproduïx d'una manera o d'una altra. Situar el malestar (i la solució) en la modificació corporal és un possible acostament al tema; encara que no hauria de ser l'únic.

Cristina Garaizabal, amb una experiència clínica de quasi quaranta anys tractant amb persones trans, és crítica amb la tendència, amplificada pels mitjans de comunicació, de reduir els malestars de gènere a l'etiqueta de transsexualitat infantil, ja que no totes les transgressions dels rols de gènere que s'expressen en la infantesa són exemples de transsexualitat. Garaizabal explica que hi ha una minoria de criatures que tenen una identitat de gènere fermament forjada a edats primerenques; però la majoria no tenen aquesta convicció, sinó divergències

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

amb el gènere establert, molta curiositat i ganes d'experimentar (per exemple, posant-se els tacons de la mare o els vestits de la germana, afaitant-se com el pare o posant-se els calçotets del germà, etc.).

Amb el mateix objectiu de subvertir el gènere, una altra proposta és dir a les criatures que no passa res per transgredir les normes de gènere i que poden ser el que vulguen. Malauradament sí que passen coses quan hi ha transgressions de gènere i, per exemple, molts xiquets que juguen a nines o visten de princeses pateixen assetjament a l'escola. De fet, Garaizabal és molt crítica també amb les persones adultes ja que solen acceptar l'exploració de les criatures en molts camps, però en el terreny del gènere l'experimentació està quasi vetada. I quan l'escola ofereix la possibilitat d'explorar el gènere, les resistències són infinites.

Altres propostes passen per l'abolició del gènere, però Missé hi respon amb un símil pres de la youtuber ContraPoints: hi ha qui està en contra de les fronteres, però això no implica negar els drets de la gent que les creua, ja que els límits nacionals encara existeixen. No té sentit, per tant, afirmar que oferir drets és reproduir o validar el sistema de fronteres. De la mateixa manera, garantir els drets de les persones trans no suposa necessàriament validar el binarisme o el sexisme. De fet, cal fer compatible el reconeixement individual de drets amb una crítica estructural que qüestione el binarisme, el masclisme, la desigualtat... com ha fet tradicionalment el feminisme. Aquest abordatge estructural no implica criticar la transsexualitat com a dolenta –en tot cas, no ho és més que el sistema que la sustenta– sinó possibilitar que no siga l'única solució possible als malestars de gènere. A més, cal seguir oferint referents de persones diverses a tot arreu, també a l'escola, espai privilegiat en

el qual les criatures haurien de poder ser lliures d'experimentar amb el gènere i de trencar amb la rigidesa dels rols de gènere –i se'ls hauria d'animar a fer-ho.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.1. Filo és xic i xica E

Nivells: ESO

Etiquetes:

[#Identitat de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Creativitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el curt d'animació que es diu "1977" (Peque Varela, 2007) i llegiu el conte "Xic i xica", d'Irma Navarro, dins Filomena, desde la diferencia (2012).

Qüestions

1. Què penses de Filo? I de Peque?
2. Què els passa?
3. Com se senten?
4. Creus que tenen elles algun problema o és la societat?
5. Has sentit alguna vegada que no podies fer coses perquè ets una xica (o un xic)?
6. Què penses de les opinions de Xavi i de Montse de l'entrada de Karícies "Filo i Peque són especials"?
7. Poseu en comú les vostres reflexions amb una parella i, posteriorment, amb el grup classe.

Relat: Xic i xica

Filo tenia 10 anys i sentia molta curiositat pels xics: com es movien, els joguets amb què es divertien... Ella s'avorria amb les nines; però sempre li'n regalaven alguna i les tenia penjades a la paret de l'habitació. A sa mare li pareixia bona idea, ja que la xiqueta no les utilitzava. A Filo, la que més li agradava era la nina legionària i, com aquesta, en tenia quatre. Un germà que estava fent el servei militar li'n va portar una i des de llavors, cada vegada que un altre germà se n'anava a la mili, en veure que l'única nina que li agradava a Filo era la legionària, li'n portava una altra. Així va arribar a tindre'n quatre, la seua xicoteta col·lecció. No jugava amb elles, però li encantava observar com anaven vestides de xics, igual que els seus germans.

A Filo li encantava la roba de xic i odiava les faldes perquè l'obligaven a mantindre les cames tancades perquè no se li vera res i, a més, no li permetien moure's bé. No!, ella se sentia lliure amb pantalons; amb ells podia córrer, botar i eixarrancar-se a gust. Era feliç jugant a vaquers i a Tarzan, i el que no podia suportar era jugar a mamàs i papàs; de fet mai hi jugava. Filo volia ser un xiquet perquè tot el que li deien que era propi de xiquetes no li agradava. Quin avorriment!

Filo pensava que l'única cosa que la diferenciava dels xiquets era la pilila i per això un dia va decidir construir-se'n una. Es va tancar al bany, va agafar el rotllo de paper higiènic per un extrem i va anar enrotllant-lo fins a fer un cilindre

d'un diàmetre que li va parèixer suficient, es va obrir de cames i se'l va col·locar entre els llavis. Després, es va pujar les bragues i es va posar els pantalons. Eixí del bany i va caminar per la casa experimentant la sensació de portar allò entre les cames, i li va encantar! Filo sabia que no li ho podia contar a ningú, perquè li cauria un esbronc ben gran i desapareixerien els rotllos de paper del bany; encara que a ella no li pareixia gens dolent el que feia.

No us he contat que a Filo, encara que li agradava fer coses de xics, li molestava molt que la confongueren amb un, que li digueren guapo, o quin xiquet més *mono*! Constantment li passava perquè Filo portava els cabells curts i vestia sempre amb pantalons.

Un dia, es va col·locar la seu pilila (bé, segons se li espatllaven, se n'anava fent més) i se'n va anar al carrer a jugar; però va tindre una idea: no es diria Filo, sinó José. Aquell dia només va jugar amb xiquets, i es presentava amb el seu nou nom: "Hola, sóc José, puc jugar amb vosaltres?" Ningú no li va recriminar res i va fer noves amistats.

Un dia es va trobar en el parc amb un company de classe. Aquest, tot content, es va acostar a saludar-la:

–Hola Filo!

–Filo? Jo em dic José.

–No, tu eres Filo, anem junts a classe.

–No! T'has confós. No et conec, però si vols juguem.

–D'acord! –va dir el xiquet, desconcertat.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

L'endemà, quan Filo va trobar el seu company a classe, aquest li va contar al·lucinat que havia estat jugant amb un xiquet que es deia José i que era igual que ella. Filo va posar cara d'incrèdula, però per dins es pixava de riure. Ho havia aconseguit!, era Filo i José. Guauu! A partir d'aleshores, quan li preguntaven si era xic o xica, contestava el que li abellia, segons li vinguera millor. Va passar d'estar en una situació desfavorable a una favorable. Ara era ella la que decidia!

Van passar els anys i Filo es va anar oblidant d'aquests jocs simplement perquè se n'inventava d'altres. Sempre va ser una xiqueta especial.

Autora del relat: Irma Navarro (traducció: R. Sanchis)

Comentaris de l'entrada de Karícies "Filo i Peque són especials"

Xavi Thompson (3r d'ESO)

Filo és una xica diferent als altres, crec que com Filo hi ha moltes persones i que han passat amb els mateixos problemes, però en aquesta època t'insultaven més que ara. A Filo li agrada fer les coses de xics i no està còmoda amb el seu sexe.

Filo és com qualsevol persona i no te que ser diferent solament perquè li agraden les coses masculines. A Filo li passen moltes coses per la cabeça, al ser menyspreada pel seu grup o millor dit per la seua classe Filo se sent mal amb ella mateixa. Filo al sentir-se menyspreada per tots vol canviar de sexe posant-se un trosset de cartó i tallar-se el monyo. Aquest problema que va tindre Filo, no era el seu problema sinó de la societat.

De moment no he sentit mai que no podia fer coses perquè soc un xic. Però si que he vist a xiques que volien jugar a algú joc i alguns xics no les deixaven, però ara tot mon pot jugar al que vol i no hi ha discriminació de sexe. 25.11.11

Montse Wolf (3r d'ESO)

Filo era una xiqueta que preferia jugar a futbol amb els xics que jugar amb les xiques a les nines.

Com en la seua generació era molt difícil jugar amb els xiquets i fer les coses que feien ells, ella va decidir que en ocasions preferia ser un xiquet per poder dur pantalons. En ocasions la confonien amb un xic perquè portava els cabells curts i sempre duia pantalons. Jo crec que Filo és una xica normal que pensa diferent, no com les altres xiques. El que li passa és que no són com les altres xiques, pensen diferent, són diferents. Filo NO TE CAP PREBLEMA és la societat que encara estan en la època del cromanyó!!!.

Jo si que he sentit que per ser una xica no podré ser de major el que vull perquè es un món d'hòmens, i els meus pares m'ho recorden perquè per a entrar he de traurem uns estudis especials i els meus pares no volen que malbarate la meua vida estudiant per a que després no poder trobar treballar en ninguna banda. 3.11.11

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.2. Etiquetes 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Identitat de gènere](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Creativitat de gènere](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

[Demaneu que cada alumne porte a classe dues o més fotos de xiquets d'entre 4 i 10 anys. També els podem demanar, si volem fer-la més personal, que porten fotocòpies de les seues pròpies fotos quan tenien aquestes edats. Treballem per grups.

Si elegim la segona opció (fotos pròpies), donem les fotos als companys i aquests les hauran d'apegar en una cartolina o en fulls solts, i posar damunt de cada foto una etiqueta o dos de les que han retallat.]

Qüestions

1. Llegiu el text "Creativitat de gènere"ⁱ. Extraieu totes les etiquetes que apareixen a l'article i escriviu-les en pòsits. Retalleu les fotos dels companys o companyes, apegueu una o dues etiquetes a cada foto, explicant el cas com si fóreu psicòlegs o psiquiatres.
2. Després de l'activitat, comparteix amb una parella com t'has sentit posant una etiqueta als altres, i com t'has sentit quan t'han etiquetat a tu.

3. Al final de la sessió, vegeu el vídeo de la cançó [The Light](#), al canal oficial de la cantant francesa Holly Siz i comenteu-lo en grup gran.
4. Poseu en comú les vostres reflexions sobre les diferents activitats amb el grup classe.

Text. Creativitat de gènere

La cantant i actriu francesa Holly Siz ens regala el tema [The Light](#), de l'àlbum «My Name Is». El protagonista és un@ xiquet@ creatiu que ha tingut la sort de nàixer en el segle XXI i té uns pares que l'acompanyen. Si no fóra així, aquesta haguera sigut la seua història:

En la dècada dels 60 del segle XX, que és quan començà a patologitzar-se l'expressió no normativa de gènere en la infantesa, es considerava que els xiquets "femenins" i les xiquetes "masculines" patien un trastorn que es podia curar amb teràpia psicològica. Per tant, els termes mèdics que se li haurien aplicat al protagonista del videoclip haurien sigut: "desenvolupament patològic dels rols sexuals", "identitat de gènere desviada", "síndrome del xiquet efeminat", etc.

Als anys 80, un psicòleg hauria consultat el DSM-III, el llibre de referència de la psiquiatria actual que conté tot el que es considera una malaltia o trastorn psicològic, i hauria dit que patia un "trastorn d'identitat de gènere infantil".

Una dècada més tard, als anys 90, s'hauria trobat ja amb gent que qüestionaria que les persones hagueren de seguir les normes de gènere, i que consideraria que

les expressions alternatives de gènere són una mostra normal i natural de la diversitat humana. En conseqüència, en lloc de rebre una etiqueta mèdica, el protagonista mateix, o altres persones diverses, haurien reclamat autodenominar-se (i no deixar-se anomenar per altres) com a "infantesa transgènere", "variants de gènere", "criatures no conformes amb les normes de gènere", "transsexuals", "trangènere", "trans o trans*", etc.

Si haguera nascut en el segle XXI, s'hauria trobat amb molta gent criticant la validesa de la teràpia reparadora o de conversió (que pretén "curar" la persona fent que canvie l'orientació o identitat) i defensant la [teràpia afirmativa](#) (acceptació de la pròpia identitat i afrontament actiu i efectiu de l'estigma social). Però si haguera consultat un psicòleg o psiquiatra, aquest li hauria dit, seguint el DSM-V, que continuava patint una malaltia que ara ja no s'anomenava "trastorn" sinó "disfòria de gènere".

Finalment, si haguera nascut al Canadà o als EUA, potser s'hauria trobat amb famílies que estan fertes de veure que als seus fills se'ls etiqueta pensant en el que els falta (ajustar-se a les normes tradicionals) i no en el que tenen: creativitat, originalitat i independència. Així, els termes amb els quals se l'hauria anomenat serien: "infant amb creativitat de gènere", "amb gènere independent" o "criatura amb independència de gènere", termes positius que posen l'accent, no en la falta o inadequació sinó en el que aporten d'original.

Font: [Platero, Lucas \(2015\): Trans*exualidades. Ed. Bellaterra.](#)

ⁱ Entrada de Karícies "[Creativitat de gènere](#)"

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

Comentaris

Javier Bebel (3r d'ESO)

Un xiquet així amb una família així, podria ser el percussor d'un canvi. Encara que el xiquet canviara les seues idees en créixer, potser canviaria la mentalitat del seu entorn. Estendria una evolució del pensament social sobre els sexes i la seua relació amb la masculinitat i la feminitat.

El nou pensament estés trencaria la imminent relació del sexe femení amb roba «femenina» i comportaments «femenins» i viceversa, fent la societat realment lliure, que ho és ara, però no subjectivament. Es tractaria de la perfecció de la llibertat que no lligaria la transsexualitat amb vestir com un vulga, perquè s'entén a un transsexual, però no a un «lliure social». L'extensió d'aquestes idees recorda a la revolució dels pantalons, que la dona poguera usar pantalons lliurement per acabar convertint-se en la peça de vestir de baix de la cintura unisex per excel·lència. 3.2.15

1.2.3. Un cos equivocat? 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans

#Rols/expressió de gènere

#Binarisme

Desenvolupament

Mireu i comenteu el curt d'animació stop-motion **Cua de sirena** (Alba Barbé, 2020, 7 min 56 s). Aquesta és la informació que hi apareix:

“En Roc estava més marejat que un allioli. No entenia res de res del que el cranc li havia dit... No entenia per què era una cosa que s'havia de convertir en una altra. A més a més, per sempre més! Una cosa o l'altra. Blanc o negre. Carn o peix. Nen o nena, humà o sirena... Com si només hi hagués dues opcions! No pot ser que una decisió sigui també que no vols prendre una decisió?”

Després, llegiu els textos “Un cos equivocat” i “El canvi de nom” i responeu a les qüestions. Quan acabeu, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Defineix sexe, gènere, orientació i identitat.
2. Què és una persona cis?
3. Una xica trans va començar la seua intervenció en una xarrada explicant que havia nascut

en un cos equivocat perquè en realitat hauria volgut nàixer en el cos de Bill Gates. Què opines del concepte “nàixer en un cos equivocat”?

4. Què respondries a les preguntes que planteja Moisès Martínez al final del text?
5. Per què els cossos ambigus creen inquietud social?
6. Què penseu de les preguntes que han de passar les persones trans per a demostrar que són hòmens o dones? Quin model de masculinitat i de feminitat estableixen? Creieu que passaríeu el test amb nota?
7. Què és l'autodeterminació de gènere? Per què és un concepte que està en discussió actualment? Què opines sobre la qüestió?
8. Després d'haver discutit sobre aquests conceptes i qüestions, què penseu del curt *Cua de sirena*?

Text. Un cos equivocat?

Socialment, ser un home està establert pel físic “masculí” i pel comportament. Un home o una dona transsexual ho han de demostrar. Si no veiem un vestidet rosa o blau o unes arracades, en veure un nadó preguntem: Què és? Aquesta pregunta és un eufemisme de com serà i de com l'educarem, perquè els engranatges del gènere ja s'han posat en marxa. No oblidem que el Registre civil només admet dues caselles i que estan prohibits els noms que no identifiquen amb

claredat o porten a error quant al sexe. Els cossos ambigus o inclassificables provoquen inquietud. La indefinició quant al gènere, el sexe o la sexualitat desorienten. Quan no ens quadra, quan no sabem interpretar un cos, entra en crisi el sexe i el gènere. Per això, el que no es pot classificar no es considera real: no és una dona/un home de veritat!

La percepció d'haver nascut en un cos equivocat està en el discurs mèdic, en els mitjans de comunicació (periòdics, revistes, sèries...) i en moltes persones transsexuals. També la percepció popular és la d'una inadequació que s'ha de solucionar quirúrgicament i/o hormonalment, i poques vegades es planteja que allò inadequat pugui estar en la rigidesa del binarisme i no en les persones trans, o que el qüestionament dels sexes i dels gèneres no beneficia solament als o a les dissidents sinó a tot el món. Martínez es pregunta: “Transsexual és una persona atrapada en un cos equivocat o una persona atrapada en una societat equivocada? Qui s'equivoca? Una cadena d'aminoàcids en convertir-se en proteïna o la publicitat de la Casa del nadó amb els seus bressols blaus i roses.”

Text. El canvi de nom

Per al canvi de nom i de sexe en el DNI, a juny de 2021 –i amb una llei trans pendent d'aprovació que canviï aquesta situació– és necessari que un professional de la medicina o de la psicologia certifique que la persona

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

trans pateix *disfòria de gènere*, diagnòstic que significa, en termes mèdics, que existeix una dissonància estable i persistent entre el sexe morfològic o el gènere fisiològic inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant. Aquesta tutela mèdica és criticada per gran part del col·lectiu trans, que reclama poder canviar de nom i de sexe sense necessitat d'informes mèdics ni de tractaments hormonals –les operacions genitals no són obligatòries– i denuncia, a més, les maneres de valorar la dissonància.

En el procés de diagnòstic de les persones trans s'han estat utilitzant escales de masculinitat i de feminitat criticades per mantindre una visió de gènere molt estereotipada. L'avaluació com a hòmens o com a dones ha inclòs preguntes com aquestes: *T'agrada cuinar?, la mecànica?, jugar a nines?, la velocitat? Odies els teus genitals? T'agradaria pixar dempeus?...* L'artista trans Víctor Viruta explica que el metge li va recomanar portar motxilla en lloc de bossa perquè era més masculí. En la mateixa línia, el transsexual Moisés Martínez relata que als EUA hi ha persones trans que acudeixen a *preparadors* per a poder passar exitosament les proves psicològiques de canvi de sexe ja que si t'identifiques com a home és contraproduent dir que t'agrada, per exemple, cosir o cuidar les plantes, o que et sents atret per altres hòmens.

Moltes persones transsexuals han viscut i viuen la consulta psicològica com un tràmit violent que no s'exigeix a persones que es volen sotmetre a operacions estètiques o d'altre tipus. Per exemple, a qui es vol fer una reducció d'estómac no se li fa passar

cap test psicològic. Per això reclamen la despatologització de la transsexualitat i l'autodeterminació de gènere.

La lliure autodeterminació de gènere és una realitat en huit països europeus (Portugal, Irlanda, Bèlgica, França Grècia, Dinamarca, Luxemburg i Malta) a partir dels 18 anys, i en dos (Països Baixos i Noruega), a partir dels 16 anys. Dels primers, Portugal i Irlanda permeten el canvi de menors amb permís patern, i Grècia, amb el vistiplau d'un comitè multidisciplinar. Al nostre país, l'esborrany del projecte de llei que regula aquest tema proposa també l'autodeterminació a partir dels 16 anys sense permís familiar, però la llei està actualment paralitzada enmig d'un debat social i polític.

Rosa Sanchis

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.4. Infantesa, cossos i identitats EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans](#)

[#Infantesa](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

En grups de 4-5 persones, comenteu el vídeo "[Ponte en mis zapatos](#)". Forma part de la campanya xilena [#PontenmisZapatos](#) (Ajuntament de Providencia, a Xile, i Fundación TranSítar, 2016), i defensa la llibertat de les xiquetes i xiquets trans de llaurar-se el seu propi camí, independentment del discursos socials i/o mèdics patologitzadors i binaristes que marquen un recorregut vital (hormonació, operació, heterosexualitat...) idèntic per a tot el món.

Després, comenteu el vídeo "[Material didáctico audiovisual sobre transexualidad infantil](#)" (2017), elaborat per l'associació Naizen (abans Chrysallis Euskal Herria) amb l'objectiu de treballar la identitat i el cos i trencar amb l'associació penis-xic, i vulva-xica. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

[Nota per al professorat: el material de Naizen ha estat criticat per reforçar el binarisme. Si el grup és madur, podem obrir aquest debat. La ponència del sociòleg trans Miquel Missé [Re-pensar les identitats des de l'experiència trans](#) (2017. Duració: 1 h 27 min) ens pot donar arguments per abordar el debat i pot servir-nos també de material per als cursos superiors.]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.5. Passar, que complicat! 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Trans](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Comenteu el text "Passar, que complicat" on Pol Galofre es pregunta quin model de masculinitat ha de performar.

En l'activitat "[Em dic Pol i vull ser un home diferent](#)", del bloc 4, podem veure el vídeo de Pol "[Este chico sufrió el machismo en sus carnes. Descubre su historia](#)" (9", 2007), on ens conta les seues reflexions sobre el model de masculinitat que vol encarnar. Aquest vídeo és una magnífica reflexió sobre el gènere que recomanem veure, sol o acompanyant qualsevol de les activitats d'aquest bloc. Pol hi explica com transitar a home, però no a "mascle hegemònic", a més de reivindicar amb orgull els anys que va viure en femení i que formen part de la seua experiència vital.

Qüestions

1. Explica, esquemàticament, quins són els tres canvis que explica Pol.
2. Per què tenia por quan vivia com a dona? N'era conscient?
3. Quin model de masculinitat ha decidit adoptar? Per què?

4. Compara aquest model que Pol defensa amb el que encarna el culturista trans Meet Shawn Stinson. (En el vídeo en anglés [Transgender bodybuilding champion wins again](#) podem veure Stinson, guanyador del primer premi de culturisme FTM Fitness World Annual Bodybuilding Competition.)
5. Busqueu a la xarxa altres models de masculinitat trans. [Podem suggerir que entren al canal dels transsexuals Carlos Nàcher i Guillem Montoro]
6. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Text. Passar, que complicat

"Que pervers. Si no estic constantment sortint de l'armari sento que amago una part vital de mi, i és que jo no sóc un noi cis. Ni ho vull ser.

Però tornem al "passar". Ha sigut un camí molt llarg, cadascú té els seus processos, i jo sóc lent. Però aquesta lentitud m'ha permès parar i observar. Observar els meus canvis però també els canvis de la resta de gent cap a mi, que són els que trobo més interessants.

El primer canvi va ser quan vaig passar de ser un objecte del desig masculí a un igual. De sobte em vaig adonar que portava tota la vida amb una motxilla carregada a les espatlles plena de por. Una por que de forma més o menys conscient hem sentit totes les persones que hem estat socialitzades com a dones, i aquelles que són reconegudes com a tal. Una por sistèmica que donem per fet. Tan sistèmica que jo (fins i tot sent feminista) no vaig ser capaç de reconèixer en mi

fins que no me'n vaig desfer. Fins al dia que se'm va acostar un tio pel carrer a xerrar i per a ell entre els dos no hi havia cap forma de relació sexual possible. L'apropament va ser d'igual a igual.

Ho vaig trobar insòlit. Per un cantó em va fascinar, em va encantar. Era un reconeixement molt fort de la meua transició, de la imatge que volia donar de mi mateix. Per un altre em va alarmar. Com podia ser que portés aquell sac tan pesat a sobre i no me n'adonés? Com d'assimilat tenia que havia de portar les defenses sempre en guàrdia? De qui era culpa? Era culpa del tio que m'havia tocat els pits en mig dels túnels del metro en l'adolescència? Dels que m'havien ensenyat les seves polles pel carrer? Era culpa del capullo que em va agredir quan tenia 11 anys? Sense aquestes experiències, portaria la mateixa motxilla? Hi ha algú que no hagi tingut experiències similars a aquestes? Parlo amb ma mare i m'explica les vegades que li han tocat el cul en públic: al bus, al cinema, etc. Ho diu com si res, li treu tot el ferro a l'assumpte, però en té molt, de ferro. Penso en les vegades que no m'explica. La meua germana calla. Ella en té, d'aquestes històries? Quant de mal li han fet? Com d'enterrades estan que no pot ni mencionar-les? Les ha oblidades? Jo vaig oblidar el capullo durant 9 anys.

Ara ja no em toquen pel carrer.

El segon canvi va ser un canvi intern. Ara ja no era objecte del desig masculí i heterosexual. Vaig passar a formar part del cercle de "l'home", i cada vegada que em permetien l'entrada a espais exclusivament masculins em convertia en algú cada cop més i més feminista. Amb les ulleres violetes

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

posades em vaig haver de replantejar la meua identitat, però sobretot la meua masculinitat. Quina masculinitat volia performar? La mateixa que quan el món m'identificava com a dona butch? Ara que passo com a noi, puc tindre les mateixes actituds que tenia com a dona empoderada?

Havia après a ocupar l'espai, a conquerir-lo i ara em tocava reaprendre a desocupar-lo. Vaig decidir conscientment que si el món m'havia d'identificar com a home jo performaria el ser marica. Em vaig des-butchizar com bonament vaig saber: arracada a l'orella i vingal! A somriure sempre, gesticular i creuar les cames com mai ho has fet. Com a mínim que alguna cosa no els enganxi. Això de ser home blanc, jove, heterosexual i de classe mitjana era una mica massa i per sort o per desgràcia (per mi és més desgràcia) amb els nois trans no hi ha termes mitjos. O t'identifiquen com a dona masculina o ets un home. El concepte de "noi trans", aquesta imatge que anhele, no existeix. Però potser l'anhele perquè no existeix i si existís (com existeix la de "noia trans") potser en fugiria tant com pogués...

El temps ha anat passant i la testosterona ha anat fent el seu efecte. Ara passo més. Passo, passo. Passo tant que ara ha vingut un tercer canvi. Un tercer canvi que no m'agrada, que m'alarmia i que m'incomoda. Ja fa dues o tres vegades que m'han fet fora d'espais on s'estaven canviant noies. En el moment m'ha estranyat, m'ha fet gràcia i ho he trobat curiós; vinc del món de la faràndula i estic acostumat que tothom es canviï davant de tothom. Però hi ha hagut quelcom que s'ha quedat en el meu pensament, fent voltes, fent rum-rum. Avui me n'he adonat: M'han convertit en un subjecte desitjant. M'han convertit en el motiu d'anar amb la motxilla plena de pors ben agafada a l'esquena. En un potencial agressor.

No m'agrada aquesta posició, no la vull. Em sento atrapat, no sé com desfer-me'n. Una altra vegada el mateix sistema, l'heteropatriarcat fent de les seves. Merda d'heteropatriarcat! Perquè no se'n va a pastar fang una mica i ens deixa tranquil·les? Hi ha més nois a qui molesti aquesta posició? Potser no és aquesta la pregunta... Hi ha més nois que s'adonin que els han posat en aquesta posició? Dels motius pels quals estan en aquesta posició? I això no ens fa saltar alarmes col·lectivament? I encara diria més: i els nois trans? On són els nois trans? Perquè no han obert la boca? Perquè hem de performar sempre les mateixes merdes de masculinitats? Perquè enganxa tant transitar? I sobretot: Si nosaltres mateixos no ens baixem d'aquests privilegis adquirits, com esperem que ho faci un noi cis a qui li ve tot donat?

Quan la ràbia s'estabilitza, una altra pregunta ronda el meu cap: podria jo performar aquesta masculinitat més andrògina, més marica, si de tant en tant m'identifiquessin com a noia?

Passo. Que pervers. Que difícil."

Pol Galofre Molero

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.6. Com vaig saber que era cis? EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans

#Identitat de gènere

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo de FTM Hugo [¿Cómo supe que era trans?](#)

Qüestions

1. Quan vàreu saber que éreu cis? Esteu segurs/es que no és una fase?
2. Com us vàreu sentir quan descobríreu que éreu heteros?
3. Ho vàreu contar a casa? A les amistats?
4. Què fan dos heteros al llit?
5. En la nostra societat binarista heteropatriarcal, el que està ben vist és ser cisgènere o cissexual heterosexual i tindre una expressió de gènere típicament masculina (els xics), i femenina (les xiques). Si no és així, les persones "diferents" són sotmeses a interrogatoris com el que acabeu de fer: "Quan vares saber que eres trans/homosexual...", "Què es ser la nóvia/el nóvio d'un/a xic/a trans?", "Quan eres homosexual, t'agraden tots els tios?", "Què fan dues lesbianes al llit?", etc. Què heu sentit en haver de respondre a aquestes qüestions?

6. Penseu que és el mateix ser un xic trans que una xica trans?

7. Vegeu i comenteu el vídeo "[La identitat no s'imposa](#)", una campanya que el Govern de les Illes Balears ha llançat el 2018 perquè aprenguem a posar-nos en la pell dels altres. Podeu deixar un comentari al vídeo.

8. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat

És important en el debat que aparega la discriminació que pateixen les dones trans, per dones i per trans, en general superior a la que pateixen els xics trans. També hauríem de qüestionar el penecentrisme i el coitocentrisme, que de segur eixirà en el debat.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.7. Disfòria de gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans

#Identitat de gènere

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo [Mi disforia](#) del xic trans Marcos Duran Mateos. Responen, després, a les qüestions i poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Què és la disfòria?
2. Quines característiques considera Marcos que són masculines o femenines?
3. Quines coses no li agraden d'ell mateix?
4. Hi ha xics trans que no tenen disfòria de gènere, però decideixen fer-se la mastectomia perquè estan farts que la gent els mire la barba i els pits a la platja o a la piscina. Hi ha xiques trans que no odien el seu penis, però que es fan una vaginoplàstia perquè la seua parella masculina no les accepta si no estan operades. Serien parella d'un xic o d'una xica trans sense operar?
5. Els xics cis tenen una disfòria semblant a la de Marcos? I les xiques cis? Quins són els complexos que solen tindre les persones no trans?
6. Quan una persona no s'accepta corporalment, sovint se li diu que s'ha d'estimar. És així de

fàcil? La disfòria o els complexos corporals són una problema personal (d'una persona que no aconsegueix estimar-se) o social (d'una societat que mira malament la gent que és diferent o que no aconsegueix els cànons de bellesa o de masculinitat i feminitat tradicionals)?

7. Què podríem fer com a societat perquè la gent fora més feliç amb el seu cos?

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.8. Youtubers trans 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Trans](#)

[#Identitat de gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo de Victòria Volkóva "[Ser una mujer trans en youtube](#)" (6 min 14 s) que denuncia la misogínia en youtube i dona consells per a defensar-se'n.

Vegeu i comenteu la intervenció de [Keops Guerrero](#) (9 min 44 s) una dona trans mexicana en les Jornades "Nous reptes a l'entorn de la patologització trans" (Barcelona, 2013). Keops no pren hormones ni vol operar-se, i explica que avui dia existeix una major acceptació de les sexualitats diferents però no dels cossos trans no normatius, com ara el seu, que no s'ha sotmés a cap intervenció ni tractament hormonal.

Les xarxes estan plenes de jòvens que comparteixen les seues transicions exitoses. Busqueu youtubers adolescents i jòvens que trenquen d'alguna manera amb els estereotips d'home o dona tradicionals. Mostreu-los a la classe i feu un debat sobre les diferents maneres de viure el cos, la identitat i el gènere.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

1.2.9. Educació sense gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Infantesa

#Creativitat de gènere

#Famílies

#Binarisme

Desenvolupament

Llegiu i comenteu per parelles la notícia que parla de l'Escola Egàlia a Suècia, "[Un preescolar mixto donde no hay sexo](#)".

Podeu llegir i comentar també les notícies següents:

- Storm. Canadà. [Una familia canadiense criará a su bebé sin atribuirle identidad de género](#) (2011)
- Pop. Suècia. [Una pareja de suecos de ideas feministas educa a su hijo sin imponerle un género](#). (2013)

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Notícia: Educar sense gènere

Un preescolar mixto donde no hay sexo

Cordelia Hebblethwaite, BBC News, 23 de julio de 2011

/.../ A primera vista, la escuela en Soderholm -un distrito de la capital sueca- parece como cualquier otra. Pero si usted escucha con atención verá que hay una gran diferencia. Los maestros

evitan el uso de los pronombres "él" y "ella" cuando hablan a los niños. En su lugar, se refieren a ellos como "amigos", por su primer nombre, o como "hen", un pronombre neutro prestado del finlandés. /.../

No es sólo el idioma lo que es diferente aquí. Los libros han sido cuidadosamente seleccionados para evitar las presentaciones tradicionales de género y los roles de crianza. Por lo tanto, los niños no leerán cuentos como "La Bella Durmiente" y "Cenicienta", sino, por ejemplo, un libro sobre dos jirafas que encuentran un cocodrilo bebé abandonado y lo adoptan.

La mayoría de los juguetes y los juegos que habitualmente se pueden encontrar en cualquier jardín de infantes están ahí -muñecas, tractores, canteras de arena, entre otros- pero se colocan deliberadamente uno al lado del otro para animar al niño a que juegue con lo que él o ella prefiera. En Egalia, los chicos son libres de vestirse y jugar con muñecas, si eso es lo que quieren hacer.

Para la directora del preescolar, Lotta Rajalin, se trata de dar a los niños una posibilidad de elección mucho más amplia, y no limitarlos a las expectativas sociales basadas en el género. "Queremos darles todo el espectro de la vida, no sólo la mitad. Es por eso que estamos haciendo esto. Queremos que los niños conozcan todas las cosas en la vida, no sólo la mitad de ellas", le dijo a la BBC.

Todo el personal claramente siente pasión por este principio. "Quiero cambiar las cosas en la sociedad", señala Emelie Andersson, de 27 años de edad, quien acaba de culminar su formación

como maestra y específicamente optó por trabajar en Egalia debido a su política en materia de género. "Cuando nacemos en esta sociedad, la gente tiene expectativas diferentes en función de si nosotros somos un niño o una niña. Esto limita a los niños", indica. "En mi mundo, no hay un 'mundo para las niñas' y otro 'mundo para los niños', no", agrega. /.../

El año pasado, una pareja sueca provocó un escándalo en los medios de comunicación al anunciar que había decidido mantener el sexo de su hijo, de nombre Pop, en secreto para todos menos para sus familiares más cercanos. Hubo un caso similar hace poco en Canadá con un bebé llamado Storm. Pero ¿no es confuso para un niño pequeño cuando se desdibujan las fronteras de género?

Es una crítica que la directora de Egalia ha oído muchas veces, pero la refuta con vehemencia. "Todas las chicas saben que son niñas y todos los chicos saben que son niños. No trabajamos con el sexo biológico. Estamos trabajando con lo social", expresa. El veredicto de los psicólogos infantiles y expertos en género está dividido: la mayoría apoya el objetivo, pero cuestiona los medios. "Los sentimientos son excelentes, pero no estoy seguro de que lo estén haciendo de la forma adecuada", dice la psicóloga británica Linda Blair. "Creo que es un poco rebuscado. Entre las edades de tres y siete años, el niño está en busca de su identidad y parte de su identidad es su género, no se puede negar eso", le señaló a BBC. /.../

Pero Suecia toma en serio las cuestiones de género y, durante varios años, el gobierno ha llevado su batalla al patio de recreo. Ahora es común

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.2. IDENTITAT DE GÈNERE

ver asesores de género en las escuelas, y es parte del plan de estudios nacional luchar contra la discriminación de todo tipo. Suecia es a menudo elogiado como uno de los países más igualitarios del mundo en este respecto, pero hay críticos que piensan que las cosas han ido demasiado lejos. /.../ La escuela Egalia -que es financiada por el Estado- está demostrando ser popular y cuenta con una larga lista de espera. /.../

[Recomanem per al professorat la lectura del llibre [Buscando el final del arcoiris. Una exploración de las prácticas de crianza desde la fluidez de género](#) (Bellaterra. 2011). En l'enllaç podem llegir l'índex i la introducció.]

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

Objectius

- Entendre els diferents tipus d'orientacions sexuals: homosexualitat, heterosexualitat, bisexualitat, asexualitat, pansexualitat...
- Ser conscients de l'homofòbia, bifòbia i transfòbia social i combatre-la.
- Ser conscients de la pròpia participació en el manteniment de la violència contra les persones amb una orientació no heterosexual.
- Combatre l'homofòbia en totes les seues formes: afectiva, cognitiva, conductual, internalitzada, institucional...

Orientació sexual

Informació per al professorat

Sentir-se home o dona no és el mateix que sentir-se atret per hòmens, per dones o per ambdós. L'**orientació sexual** és la preferència amorosa i/o sexual continuada per altres persones. L'**heterosexualitat** (amor i/o desig per persones de l'altre sexe) és l'orientació sexual esperada i considerada saludable, tal com hem comentat en altres apartats. L'**homosexualitat** és la preferència per persones del mateix sexe. I la **bisexualitat** –orientació menystinguda encara i considerada una etapa o pròpia de persones promiscues– és l'amor o desig per ambdós sexes. En totes aquestes definicions, ens permetem la utilització del mateix sexe i de l'altre sexe de manera estratègica, ja que la discriminació que encara existeix cap a qualsevol orientació no heterosexual fa necessari seguir utilitzant aquestes etiquetes binàries.

Amb tot, hi ha alguns termes que estan obrint-se camí com, per exemple, la **pansexualitat**. Si la bisexualitat és l'atracció per hòmens i per dones, la pansexualitat va una mica més enllà perquè qüestiona aquest model diàdic, de manera que pansexuals serien les persones atretes per qualsevol altre individu sense importar la seua identitat (cis, trans, intersex...).

Una altra orientació sexual que està obrint-se pas de manera ferma és l'**asexualitat**, encara que el debat sobre si és o no una orientació està encara obert. Es tracta d'individus que no senten atracció sexual per ningú, fet que no significa que tinguen aversió o rebuig pel sexe. Tal com expliquen en AVEN (Asexual Visibility

and Education Network), ser asexual "no és el mateix que ser cèlibe, ni asexuat o antisexual. No implica necessàriament no tindre libido, no practicar sexe, no poder sentir excitació, no poder enamorar-se, no tindre passions o no sentir desig." Una persona asexual pot enamorar-se i establir vincles amorosos, però no pensa sexualment en l'altra persona, tot i que pot mantindre relacions sexuals per satisfer-la, per tindre fills o per altres motius, i també pot tindre pràctiques autoeròtiques.

Des dels col·lectius asexuals, s'ha encunyat el terme **al·losexual** per a referir-se a les persones no asexuals. És interessant el **triangle de la sexualitat** d'AVEN –i la seua versió més ampliada en forma de diamant– que representa la sexualitat com un contínuum que va del blanc al negre (on el negre seria l'absència total d'atracció sexual), i té en compte l'orientació sexual i la intensitat, freqüència, duració, condicionaments i característiques de l'atracció sexual.

El terme **demisexual**, encara que no és una orientació, faria referència a les persones que no més senten atracció sexual per aquells individus amb els quals estableixen un fort vincle emocional (no necessàriament romàntic). Així, una persona demisexual no sentirà atracció per algú abans d'arribar a un estadi de confiança i d'afinitat gran. I per descomptat, una persona demisexual podrà tindre una orientació homosexual, heterosexual, bisexual o pansexual. La demisexualitat forma part del que a AVEN s'anomena "grisasexualitat", i que significa experimentar desig puntualment.

Quan parlem d'orientació sexual ens referim a l'atracció mantinguda en el temps. El fet que una persona tinga una relació esporàdica no implica que siga heterosexual (si és amb algú de l'altre sexe) o homosexual (amb algú del mateix sexe). Fins i tot hi ha persones que tenen pràctiques homoeròtiques però no es defineixen a elles mateixes com a homosexuals. Pot ser per aquest motiu, en prevenció i salut sexual es prefereix parlar, per exemple, d'hòmens que tenen sexe amb altres hòmens, independentment de si s'identifiquen o no com a homosexuals.

De vegades s'utilitzen els termes "preferència sexual" o "opció sexual" en lloc d'"orientació sexual", però això no significa que l'orientació sexual siga una elecció. No creiem que les persones elegisquen a qui desitjar o de qui enamorar-se; però això no significa menystindre la influència de la societat i la cultura en els desitjos, ni considerar que l'orientació és una essència immutable o que es manté sempre igual al llarg de la vida. Moltes persones han canviat la seua orientació afectiva i sexual en algun moment, i aquest fet no vol dir que han viscut una falsedat, sinó simplement que han conegut algú que els ha fet desitjar viure una relació diferent.

Malgrat que puga semblar una obvietat, ni la identitat ni l'expressió de gènere predeterminen l'orientació sexual. Així, que un home tinga una expressió de gènere femenina no implica que siga homosexual. De la mateixa manera, que una dona trans s'haja volgut fer una vaginoplastia, no la converteix en heterosexual. La

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

diversitat és enorme i podríem posar molts més exemples que desmunten la cadena simbòlica del sistema sexe-gènere, segons la qual el sexe, la identitat de gènere, l'expressió de gènere i l'orientació sexual estan perfectament alineats.

A més dels termes esmentats, n'hi ha d'altres: homoflexible, heteroflexible, sapiosexual, skoliosexual... i probablement n'apareguen de nous. A les xarxes socials podem trobar-ne informació o el nostre alumnat, de vegades més actualitzat que nosaltres, ens pot il·lustrar amb les seues explicacions.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

1.3.1. Qüestió de gustos EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat Intel·lectual](#)

[#Orientació sexual](#)

[Nota per al professorat: recomanem la lectura de les informacions "[El capacitisme i la teoria crip](#)", del bloc 8, i "[Diversitat funcional i sexualitat](#)", del bloc 2, adequades també per als cursos superiors.]

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el curt [Es cuestión de gustos](#) (Plena inclusió Extremadura, 2016, 5'45") on persones amb diversitat intel·lectual mostren la diversitat de gustos i orientacions sexuals.

Vegeu i comenteu el vídeo "[Dobles armarios, dobles apoyos](#)" (11'20"), un vídeo divulgatiu de sensibilització sobre la realitat de les persones amb diversitat intel·lectual LGTB, elaborat per Plena inclusió CV. L'objectiu és visibilitzar aquesta realitat, les barreres que troben i els suports que necessiten per a una vida afectivosexual lliure i sense discriminació.

Redacteu un comentari sobre qualsevol dels dos vídeos i pengeu-lo a youtube.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Algunes qüestions per al debat: Per què es parla en el segon vídeo de dobles armaris? Penseu que es respecten els drets sexuals de les persones amb diversitat funcional? Coneixeu el concepte d'Interseccionalitat?

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

1.3.2. La meua classe EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#LGBTfòbia

#Homosexualitat

#Orientació sexual

#Masculinitat(s)

Desenvolupament

[Proposta 1. Per grups de 3-4, llegeixen les diferents situacions i responen a les qüestions. Després es posen en comú en grup gran.

Proposta 2. En grups de 6, a cadascú se li dona un paper perquè el representen. Després es pot demanar que un grup voluntari faci la representació davant de tota la classe o que la facen tots. En acabat, es responen les qüestions en grup gran.

És important que en el debat posem l'èmfasi en el paper actiu dels espectadors en el manteniment de la violència. Si busquem programes com Kiva, a Finlàndia, veurem l'èxit de les actuacions que posen l'èmfasi en el paper de qui observa la violència i mira cap a un altre costat.]

Llegiu el text "La meua classe" i responen a les qüestions.

Text. La meua classe

La meua classe

Pol. M'agrada ficar-me amb Jaume i dir-li "maricó" baixet, quan el profe no se n'adona,

i veure com s'enfada i no pot evitar cridar fins que quasi el tiren de classe. I també m'encanta dir-li ho davant de tot el món, sense amagar-me, perquè els altres pensen igual que jo. És de ser molt mariquita portar roba apegada o dur el serrell llarg com una xica i eixe gest d'apartarse'l dels ulls, que no puc suportar. Quan insulte Jaume i tot el món riu, jo em sent important perquè ell queda com un idiota.

Àlex. Jaume era el meu amic però ara, des que anem a l'institut, ja no vaig tant amb ell. He conegut altra gent de classe i m'ho passe bé perquè juguem al futbol i a Jaume no li agrada. Fa temps que l'insulten, però ara és quasi a diari. Pol és qui més ho fa, però ningú de la classe diu res i es com si pensaren que té raó. Jo no m'atreisc a defensar-lo perquè pense que ningú més em farà costat. Em sap greu perdre un amic perquè Jaume és molt divertit i m'encanta veure sèries amb ell. I no hi ha ningú com Jaume per a jugar a endevinar pel·lícules!

Juli. Sóc gai però no pense eixir de l'armari fins que no me'n vaja de l'institut. No vull que m'insulten. M'agrada un xic d'un altre centre i a ell també li agrada jo. La sort que tinc és que no se'm nota. La gent és ximple: es pensa que perquè jugue al futbol i porte roba masculina no puc ser homosexual. Al pobre Jaume el porten fregit però a mi no em passarà. Si algú s'atreveix a dir-me res, li partiré la cara.

Andreu. Pol és un homòfob i un masclista i la major part de companys de classe són uns còmplices covards. Ja m'he enfrontat a ell unes quantes vegades perquè es creu que pot anar insultant la gent com si fóra el més home de

tots. Davant de mi no li dirà "maricó" a Jaume, ni "nan" a Mateu, perquè sap que no em quedaré callat. Tinc un pare una miqueta rar però és el millor del món. Va a unes reunions amb altres hòmens i parlen de les pressions que tenen per a ser mascles. Jo he començat a prendre notes mentals d'aquestes pressions i la veritat és que en són una muntonada.

Cesc. El tutor m'ha assegut al costat de Jaume. Merda! No és que no em caiga bé; la veritat és que és molt simpàtic i em podria ajudar en Matemàtiques i en Ciències, que se li donen molt bé, però no vull que pensen que sóc com ell*. He de demanar al tutor que em canvie, sí o sí. Sé que Jaume se sentirà malament però m'importa molt el que pensen, encara que si a mi em passara m'agradaria que la gent em defensara.

Jaume. M'agrada Anna però no m'atreisc a demanar-li d'eixir perquè sóc molt tímid i perquè ma mare em diu que sóc massa xicotet per a tindre nòvia, que ja hi pensaré quan tinga 15 anys i que ara he de centrar-me en els estudis. No em preocupa i puc esperar; el que de veritat em fa patir és que m'insulten. No és d'ara. Ja fa temps que em diuen "mariquita" i em costa entendre'n els motius. Si almenys poguera eixir amb Anna, la gent callaria.

Professor/a. Tinc una samarreta on posa que la meua classe està formada per 2 lesbianes, 3 gais, 1 transsexual, 4 bisexuals i 25 heterossexuals. Però crec que me n'hauria de fer una altra que mostrara com es comporta la gent davant de la violència verbal (insults), social (exclusió, aïllament...) i física (colps, empentes,

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

pallisses...). Aquesta seria una aula en la qual faig classe: 1 agressor, 2 seguidors, 3 partidaris, 7 espectadors suposadament neutrals, 8 possibles defensors i 1 defensor. Si hi ha 16 persones contra la violència i només 6 a favor, per què no actuen?

[*Contagi de l'estigma. És una por imaginària a "contagiar-se" de les característiques de la persona criticada que provoca que s'allunyen d'ella i/o que no la defensen davant d'una situació de violència.]

Qüestions

1. Situa els personatges de la classe en aquest esquema d'una situació de violència. Et deus haver adonat que només hem posat com a actors els xics per tal de focalitzar-nos en les pressions cap a la masculinitat. Quina és

l'actitud de les xiques davant de situacions d'homofòbia com les descrites? On les situaries en l'esquema d'Olweus? En classe de llengua, podem escriure les reaccions de dues o tres xiques diferents. [En l'activitat d'aquest bloc, "Si la bese, em dones cent corones?", podem treballar una situació de lesbofòbia protagonitzada per xiques.]

2. Feu una llista de frases que us han dit, heu dit o heu sentit, i que suposen una pressió cap als xics per a ser "hòmens de veritat".
3. Feu la llista de frases que se'ls diuen a les xiques perquè siguin femenines.
4. Penseu respostes a aquestes situacions. [Els repartim els papers, alguns en blanc i altres amb guió, i els representen. Els donem l'opció de repetir la situació als que no els ha tocat.]

- a. Un company de classe t'ha dit "covard" perquè no t'has atrevit a fer la cabriola amb el monopati.
- b. L'entrenador t'ha dit "nenassa" perquè no has arribat a la pilota que t'havien passat i per això us han marcat un gol.
- c. Ta mare t'ha dit que no et depiles les aixelles perquè la gent pensarà que ets homosexual.
- d. Has decidit no depilar-te les cames perquè ja n'estàs farta. El pitjor és que fins i tot les teues amigues et diuen que és antihigiènic. I en els xics no ho és?
- e. La teua germaneta t'ha fet una polsera de gometes que té molt de color de rosa, però quan te l'ha vist el teu amic, t'ha dit que no te la posares perquè era de xica.
- f. Ta tia et diu cada vegada que et veu que t'has de pintar, que així lluiràs més.
- g. El teu ex s'ha encarregat de dir que ets una guarra perquè ho has fet amb tots els xics amb qui has eixit.
- h. A l'institut s'han assabentat que tens una nòvia trans i no paren d'insultar-te. I estàs notant que els teus amics t'estan deixant de costat.
- i. T'has engreixat un parell de quilos i quan passaves per davant de la classe de les pijes, t'han dit "foca".
- j. T'agrada portar malles i cada vegada que entres a l'institut el mateix ximple de sempre et diu "marieta" i ja n'estàs fart.
- k. T'encanta portar els cabells ben curts però es veu que al més estúpid de la teua classe li molesta i t'ha de tret de malnom "la matxorra".

Esquema d'una situació de violència (Dan Olweus, 2001)

1.3.3. Gitanes lesbianes EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Homosexualitat](#)

[#LGBTIfòbia](#)

[#Orientació sexual](#)

[#Diversitat cultural](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo "[Gitanas lesbianas](#)". En aquesta entrevista, feta per Jesús Quintero en el programa *Ratones coloraos* (2009), Sheila i Carmen ens conten les dificultats que han tingut per a viure la seua relació.

També podem llegir i comentar el fragment de [l'entrevista a Noelia Heredia](#), la "Negri", cantaora, percussionista i un referent de la lluita lesbiana gitana. L'entrada es diu "Mujer, lesbiana y romaní, cuando la lucha se transforma en imprescindible", dins *Baxtalo's Blog*, un blog dedicat a la interculturalitat i la lluita contra la romafòbia i l'antigitanisme.

Entrevista a la Negri

Abril, 2017. Baxtalo's Blog

/.../ A pesar de todo lo expuesto, la "Negri", desde hace un tiempo es un verdadero referente lesbiano gitano. Su proyección pública y su visibilidad han colaborado en este hecho. Noelia nos afirma "para mí ha sido una sorpresa. Solo me he dedicado a vivir mi vida sin más. ¿Y solo por respirar, ser feliz y tener la libertad de decir

libremente que soy lesbiana soy considerada un referente? No deja de sorprenderme, aunque cada vez hay más personas que me lo dicen". Sigue contándonos: "mi casa se ha transformado en un refugio. Aquí vienen muchas personas gays y lesbianas gitanas y no gitanas que necesitan sentirse escuchadas, tenidas en cuenta. Quieren sentir el calor de un hogar. Seguramente el calor que no sienten en su familia. Lo único que hacemos es darles cobijo. Aquí pueden respirar y ser ellas mismas. Esto no debería ser así. Para el Pueblo Gitano, la familia es un valor muy importante. Ya que las lesbianas formamos parte de esas familias que algunos dicen defender a capa y espada, no deberían querer expulsarnos de las comunidades gitanas como desgraciadamente lo están haciendo hoy en día. Ellos no aman a la familia. En realidad lo que hacen es apuntalar su concepto tradicional y uniformante de la familia que excluye cualquier posibilidad de diversidad en las mismas. Visto lo que hacen, no deberían llenarse tanto la boca con la defensa de la familia".

De pronto se pone un punto solemne para afirmar, subiendo el tono "yo he salido de un vientre de una gitana: mi madre. Ella y mi abuela materna, que ha fallecido hace muy poquito, sin saberlo, eran feministas. Nos han inculcado, a mis hermanas y a mí, las ideas de independencia, de autonomía personal, financiera y de pensamiento. Es cierto que también nos han preparado para un "mundo paralelo" como mujeres en el entorno gitano. Yo digo que ese mundo es Matrix. Siempre en torno a la figura masculina, para proporcionarles

felicidad y atención a él, sin importar lo más mínimo los suplicios y las renunciaciones que las mujeres deban pasar para conseguirlo. A pesar de eso, yo me siento gitana. Llevo conmigo los valores que ello supone: el aprecio y el cariño hacia las personas mayores, vengan de donde vengan; el respeto hacia todo el mundo y la necesidad de darle a cada persona su lugar. Soy gitana porque de la misma manera que mis padres y mis hermanos estuvieron en el sofá de mi casa, merendando conmigo ostras, gambitas y un maravilloso vino, los días 24 y 25 de diciembre, acojo a un gay o una lesbiana que necesiten de mí. Les hago el mismo café, el mismo puchero. Para mí eso es ser gitana ¿Que me salgo de los códigos que ellos dicen? Pues sí, pero yo lo siento así. He conseguido formar una familia gitana a mi forma, con la gente que he elegido y ha pasado de una manera u otra por mi vida. Mi casa es un hogar gitano, donde se viven intensamente las alegrías y las penas de los que están aquí."

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

1.3.4. La reacció EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Infantesa](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Orientació sexual](#)

[#Trans](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo: [Reacció d'un xiquet davant d'una parella gai](#), que, com el títol indica, mostra la naturalitat amb la qual un xiquet entén i accepta que també hi ha parelles de xics que s'estimen.

Vegeu i comenteu el documental "[De Lucas a Luus](#)" (Charlotte Hoogakker, 2005, 18 min), en el qual podem veure també les reaccions dels xiquets i xiquetes de la classe de Luus, que se sent una xica. La protagonista és una xiqueta transsexual finlandesa d'11 anys i la seua història està contada des del punt de vista d'ella i dels companys/es de classe i amistosats, sense la veu de cap persona adulta. Amb tot, presenta una visió molt essencialista de la transsexualitat, ja que dona per fet que aquesta té un origen biològic (alguna cosa va anar malament durant la gestació), i planteja un recorregut vital sense fissures ni qüestionament de cap mena que passa per l'hormonació i la cirurgia.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat

De vegades hi ha temes que no es volen plantejar amb les criatures perquè es considera que aquestes no ho entendran. En canvi, en aquests dos vídeos els menuts i les menudes demostren una comprensió envejable. Què penseu de fer educació sexual per a la igualtat i la diversitat des de criatures? Quins temes s'haurien de tractar? Si fóreu polítics i haguéreu de gestionar recursos públics per a un projecte, què triaríeu: estudiar l'origen biològic de la transsexualitat, o dissenyar un bon programa per a combatre la transfòbia? S'ha d'operar Luus per a ser una dona "de veritat"? A partir de quina edat hauria de poder decidir Luus sobre els tractaments que vol rebre?

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

1.3.5. “Si la bese, em dones cent corones?” EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#LGBTfòbia

#Homosexualitat

#Orientació sexual

#Anglés

Desenvolupament

Mireu el [fragment de la pel·lícula *Fucking Amal*](#). Podeu veure-la completa a casa o a classe. Si només en veieu un fragment, llegiu la informació sobre la pel·lícula. Per parelles, responeu a les qüestions i compartiu-les amb el grup classe.

[Si volem aprofundir en la violència que pateixen les persones LGTBI+, trobarem abundant informació i estudis en la xarxa. És molt interessant el projecte [It Gets Better](#), que té com a objectiu evitar el suïcidi d'adolescents LGTBI+. Podeu veure els vídeos:

- Vídeo [It Gets Better: Dan and Terry](#)
- Vídeo [It Gets Better: Apple Employees](#), i la versió amb [subtítols en espanyol](#).
- Vídeo [It Gets Better: Love, Pixar](#), i la versió amb [subtítols en espanyol](#).

Text. *Fucking Åmål*

Les protagonistes de *Fucking Åmål* (1998) són Agnès Ahlberg (16 anys) i Elin Olsson (14 anys), alumnes de secundària en un poble que es diu Åmål.

Elin és extravertida i molt popular amb els xics, però s'avorreix al petit Åmål. Agnès és tímida i no ha fet cap amistat des que va arribar al poble amb la seua família fa poc més d'un any. Agnès està secretament enamorada d'Elin, però Elin no sap ni que existeix.

La pel·lícula comença amb l'aniversari d'Agnès, que, animada per sa mare, convida Elin i la germana Jèssica a la festa. Jèssica coneix el rumor que circula sobre l'homosexualitat d'Agnès i reta Elin perquè la bese a canvi de diners. Elin ho fa i fuig rient amb la germana. (Wikipèdia)

Qüestions

1. L'homofòbia és habitual a les escoles i els instituts, i les persones que la pateixen se senten soles i desamparades. Enamorar-se d'algú que no ens mira és dur. Com creus que se sent Agnès, enamorada d'una xica i patint la burla del voltant?
2. Com es pot reparar el dany patit per Agnès?
3. Imagina que el que li passa a Agnès li ocorreguera a una amiga teua. Com actuaries?
4. Analitza com influeix el grup en els nostres actes i decisions. Creus que els xics que es burlen d'Agnès al lavabo ho farien si no estigueren en grup? Les amigues d'Elin es burlarien en solitari?
5. Es podria haver fet alguna cosa perquè no ocorreguera aquesta situació de violència? Què podries haver fet tu individualment? I el teu grup d'amistats? I l'escola?

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

1.3.6. Homofòbia internalitzada 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#LGBTfòbia](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo [Homofòbia en APPS de ligar](#) (7,32"), on el vlogger [Tigrillo](#) explica en el canal Spanish Queens l'homofòbia internalitzada dins del col·lectiu homosexual.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Idees per al debat: Què és la homofòbia? Com és possible que existisca la homofòbia dins del col·lectiu homosexual? Què és la misogínia? Una persona homosexual pot ser homòfoba? La societat marca els gustos de les persones? Penseu que aquests gustos poden canviar, segons explica Tigrillo? Què significa ser trànsfob, segons el vlogger d'Spanish Queens? Penseu que té raó l'article que cita Tigrillo i que assenyala l'alt nivell de masclisme i misogínia del món gai?

Per tal de completar l'activitat, podeu entrar al canal Spanish Queens o al canal de Tigrillo, a classe o a casa, triar un vídeo i explicar-lo als companys en grups de 5. Trieu el que més us haja agradat de cada grup i expliqueu-lo a la classe.

[Nota per al professorat: En l'activitat "Homofòbia", del bloc 12, podem trobar una extensa reflexió de Beatriz Gimeno sobre l'homofòbia i algunes de les formes que pren. D'altra banda, incloem ací la descripció de l'homofòbia internalitzada o interioritzada. És l'assimilació per part de les persones homosexuals dels missatges o de les imatges negatives rebudes en l'etapa de socialització provinents de la família, de l'escola, dels mitjans de comunicació, etc., producte de la contradicció entre aqueixos missatges i els sentiments d'atracció cap a persones del mateix sexe. Les conseqüències que provoca aquest tipus d'homofòbia poden ser una baixa autoestima, la repressió de l'expressió i dels sentiments d'afecte, una sobreactuació de la masculinitat o de la feminitat hegemònica, etc. La majoria d'homosexuals aconseguen alliberar-se de l'homofòbia interioritzada en el transcurs del procés d'acceptació de la seua orientació, però algunes persones mantenen alguns trets, com per exemple el rebuig cap a gais i lesbianes amb ploma, o la no acceptació del matrimoni homosexual o de la possibilitat de formar una família.]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

1.3.7. Tinc un/a nòvio/a trans 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Trans

#Orientació sexual

#Amor(s)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu els vídeos:

- FTM Hugo: [Cómo es ser novia de un chico trans](#) (8'10")

- Victoria Volkova: [TAG DEL NOVIO con Idan Matalon \(Boyfriend Tag\)](#) (10'34")

També podeu veure els vídeos [¿QUE SE SIENTE TENER UNA NOVIA TRANS? MI NOVIO RESPONDE. Christiane Lemus](#) (12'43") i [¿Cómo es ser novia de un Chico trans? Jessica & Alex](#) (8'13").

En el vídeo [Cómo es ser novia de un chico trans](#), Hugo entrevista la seua nòvia Glòria per a intentar esclarir els principals mites i idees errònies al voltant de ser la parella d'un xic trans. Ja ho hem vist en altres activitats, però la identitat de gènere (cis, trans, gènere fluid, no binari...) no és el mateix que l'orientació sexual (homosexual, heterosexual, bisexuals...) ni que l'expressió de gènere (gustos típicament masculins o femenins, comportament "masculí" o "femení"...). Hugo, per exemple, és un xic trans heterosexual –potser és bisexual, però en aquest vídeo no diu res.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe. En el comentari grupal, teniu en compte les "idees per al debat" que suggerim.

Qüestions per al debat:

Penseu que hi ha diferències entre ser nòvia d'un xic trans o d'un xic cis? I d'una xica trans o cis? Creieu que els nòvios de les xiques trans parlen tan obertament com Glòria? Seríeu el nòvio o la nòvia d'un xic o d'una xica trans? Us atreviríeu a eixir en un vídeo com fa Glòria?

1.3.8. Bisexualitat i sèries 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Bisexualitat

#LGBTIfòbia

#Anglès

Desenvolupament

Llegiu l'article [El tópic de la bisexual depravada](#) del blog Lesbicanarias.

En aquest enllaç podeu consultar l'estudi (en anglès): [Dones bisexuals en TV](#), sobre la representació de la bisexualitat femenina en la TV dels EUA des del 1983 fins al 2016.

Qüestions:

1. Per parelles, feu un resum de les idees principals del text, especialment dels estereotips que pateixen les persones bisexuals.
2. Al text també es parla de com es mostraven les lesbianes. Ho pots explicar?
3. Coneixeu persones famoses obertament bisexuals? Són hòmens o dones? I gent del vostre voltant?
4. Heu vist o viscut comportaments bifòbics?
5. Us deixem ací algunes recomanacions de sèries actuals amb personatges bisexuals positius. En coneixeu d'altres?
 - Lorena i Gina en [Les de l'hoquei](#) (sèrie molt recomanable)
 - Pol en *Merlí*.

- Joana i Cristina en [Skam España](#).

- Polo en *Élite*.

Text. [El tópic de la bisexual depravada](#)

18 MAYO 2017 POR NANI. Blog Lesbicanarias
Miren, lamentablemente, cada identidad bajo el paraguas de la comunidad LGBTQI tiene un tópic negativo en la representación, tanto en cine como en TV. Es algo por lo que debemos seguir luchando hasta que los privilegiados atiendan su privilegio. /.../

La Bisexualidad no es igual a ninfomanía

Lo siento, pero no. Ser bisexual no es igual a querer acostarse con todo el mundo todo el tiempo. No es una excusa para poder tener a todos los hombres y a todas las mujeres en la cama. Ya sabemos que la idea es presentar a la comunidad LGBTQI como enferma y depravada que quiere "infectar" al resto del mundo y mandarnos a todos directos al infierno.

Que sientas atracción tanto por hombres como por mujeres no quiere decir que te vayas a acostar con todos.

El tópic de la bisexual depravada

Por mala suerte, los creadores de contenido audiovisual no terminan de entender el concepto de bisexual. /.../ Para los que no se identifican con esta sexualidad, puede parecer una exageración sentirse tan ofendido por los tópicos o estereotipos del entretenimiento. Y volvemos al tema del "es sólo un libro/película/

serie". Si los medios de entretenimiento y arte no tuvieran una fuerte influencia en los individuos y en la sociedad en general, los nazis no se habrían empeñado tanto en quemar obras. Sí que influyen, sí que inspiran. Y aunque no es trabajo del arte o del entretenimiento educar a las personas, no podemos negar su impacto o cómo a veces despiertan la curiosidad lo suficiente para que uno se eduque a sí mismo.

La representación adecuada de la bisexualidad importa

La percepción de que las mujeres bisexuales "están experimentando", mientras que los hombres bisexuales "son gays enclosetados", es una misógina visión de "todos los caminos llevan al pene".

También volvemos con el tema de la representación. Importa y mucho. Si todo lo que una lesbiana ve en cine, TV y libros es que las lesbianas mueren de forma violenta por algún tipo de intolerancia u odio, pues no es tan fácil ignorarlo y decir "es sólo una serie". Porque es más bien: así es como el mundo me ve, un objeto de utilería, casi intangible, o tal vez obsesionada con chicas hetero, un poco psicótica, tal vez. Y es injusto. Las mujeres bisexuales no queremos quedarnos con todos los chicos y de paso con todas las chicas. Tampoco estamos jugando con los sentimientos de nadie.

Bisexualidad variada

Ser bisexual no es una fase. Cuentas. Importas. Tus sentimientos son reales. Tu sexualidad

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

es válida. Siéntete orgulloso. Dentro de la bisexualidad existen personas con diferentes gustos. No todas las chicas bisexuales sentimos igual atracción 50/50 dividida entre hombres y mujeres. Hay quienes se sienten más atraídas por el sexo opuesto y quienes se ven más inclinadas al mismo sexo. Tampoco se trata de que si terminaste con una chica, te toca enamorarte de un chico. Eso no funciona así. Uno se enamora de quien se enamora. No va llevando una lista.

Al menos vivimos

No siempre, las bisexuales también mueren, pero no es tan común como con nuestras queridas lesbianas. Los heteros también mueren; muchos se indignan de que no hablemos de esto. Pero los heteros también tienen toda la representación que pudieran querer. En proporción, no hay nada que comparar. Las bisexuales viven más, pero ¿mejor? Depende. El personaje bisexual casi siempre es empleado para cubrir una especie de cuota de diversidad, y de paso poder usarlas para emparejar cuando haga falta con quien haga falta.

La vida real

Hay ejemplos infinitos de bifobia en la vida real. Dentro y fuera de nuestra propia comunidad. Las mujeres bisexuales son rechazadas, por un lado por no ser suficientemente heteros, y por otro por no ser suficientemente gays. También se las acusa de engañar. Si una chica se presenta como bisexual pero resulta que tiene dos novias seguidas y ningún novio a la vista, se le pide que asuma su lesbianismo. O, si es al revés, se le pide que asuma su heterosexualidad. Es agotador y francamente también injusto.

Los bisexuales estamos confundidos... Por tu ignorancia. /.../

1.3.9. Asexualitat EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Asexualitat](#)

[#Música](#)

[#Anglès](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu en grups de 3-4 persones els fragments seleccionats de l'article [20 retratos de la nueva juventud asexual](#).

Busqueu a Youtube o altres plataformes un vídeo que parli de l'asexualitat i mostreu-lo a classe. Busqueu i poseu en comú si coneixeu personatges asexuals en sèries o pel·lícules (per exemple, Todd en la sèrie d'animació BoJack Horseman).

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Sentiu i comenteu el [Reggaeton asexual](#) de Mr. Cucumber & Dasoul y Sombra (2015), una iniciativa a meitat camí entre l'apoderament i el friquisme que visibilitza una orientació sexual fins fa poc gens considerada, i també presenta unes relacions heterosexuales respectuoses.

Per a treballar en l'assignatura d'Anglès, podeu veure el vídeo [Ask an asexual person](#) (2 min 52 s) on persones asexuals parlen sobre orientacions i asexualitat.

En l'activitat del bloc 8 "[Activisme asexual](#)" podeu trobar més informació sobre el tema.

Article: *Joventut asexual*

20 retratos de la nueva juventud asexual

Jóvenes, atractivos, y sin ningún interés por el sexo

Luis M. Rguez, 5 de mayo de 2015. Playground.

Hay un momento en la adolescencia de casi todos en el que los objetivos vitales a corto y medio plazo se reducen a una única cosa: el sexo. La presión grupal impone su ley rasante. El éxito en este campo se convierte en medida de valor de la persona, y ahí que nos lanzamos todos, a actuar como gibones en celo... Es sólo que después de unos cuantas experiencias mediocres... la cosa como que pierde su gracia. Si es que alguna vez la tuvo. Porque, reconozcámoslo: el sexo está sobrevalorado. Siempre lo ha estado. La diferencia es que, ahora, la gente que no le ve la chispa al trato carnal se atreve a decirlo. Se atreve incluso a gritarlo. Pasa como en el cuento: ¡El emperador va desnudo! Basta con que alguien lo diga en alto para que empiecen a sumarse más y más voces. /.../

El debate público alrededor de las orientaciones sexuales está a la orden del día. Heterosexuales, homosexuales, bisexuales, transexuales, polisexuales... Todos han encontrado su hueco en la conciencia colectiva. Todos reclaman su derecho a disfrutar de su sexualidad como les venga en gana. Pero existe una orientación de la que aún se habla poco. Esa 'orientación invisible' a la que Julie Sondra Decker dedicaba un libro el pasado verano. A Decker le gusta

hablar de "movimiento asexual", de una inclinación colectiva a la que cada vez se adhiere más gente. Gente que prefiere no incluir el sexo en sus vidas, sencillamente porque no experimentan ningún tipo de atracción sexual hacia personas de ningún género.

La cosa no va de abstinencia o celibato. Va de ausencia de deseo. No es una posición política. No tiene que ver con el estrés derivado del trabajo o el dinero. Simplemente, no existe el impulso. Según algunos estudios, al menos una de cada cien personas se identifica como asexual. Y tras mucho tiempo en el armario, esa creciente comunidad asexual quiere visibilidad y respeto. Sobre todo en su facción más joven.

De eso va el #AceDay, el primer "Día de la Visibilización Asexual", una iniciativa que lleva desde el pasado viernes inundando las redes sociales de selfies de quienes viven ajenos a las tensiones del sexo, no por elección propia, sino por naturaleza./.../ La creciente tendencia a usar las redes sociales para reclamar y redefinir orientaciones sexuales a través del uso de hashtags revela la imperante necesidad de muchos jóvenes de abrir la discusión en torno a la conformación de identidades.

Y es que, cuando sientes que el arco de posibilidades visibles en "el mercado" no te contiene, lo mejor que puedes hacer es definir tu propio marco. En el caso del Ace Day, el código es el as. El as para diferenciar orientaciones románticas y para acotar las distintas intensidades de la pulsión sexual.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.3. ORIENTACIÓ SEXUAL

Porque la asexualidad no es un “vacío” uniforme. También la ausencia de deseo está cargada de grados y matices.

La cosa se lee así:

-As de corazones para el ‘alorromántico asexual’, aquel que experimenta atracción romántica de forma regular hacia personas de uno o más géneros, pero no siente ningún impulso hacia el sexo.

-As de picas para el ‘arromántico asexual’, aquel que ni siente atracción sexual ni experimenta ningún tipo de atracción romántica hacia personas de ningún género.

-As de diamantes para el ‘demirromántico’, el ‘demisexual’, el ‘gris-arromántico’ y el ‘gris-asexual’, personas que experimentan atracción romántica o sexual únicamente hacia personas con quienes tiene una conexión emocional fuerte, o que experimentan ese tipo de atracción de forma rara, y no con la suficiente intensidad como para que les mueva a actuar.

-Por último, el as de trébol. La carta para quienes, reconociéndose parte del espectro asexual, están inseguros o se cuestionan sobre su orientación romántica.

A la altura del pasado domingo, el número de posts referidos al #aceday en redes como Twitter o Tumblr superaba los 15.000, y la cifra sigue creciendo. La asexualidad, a diferencia del celibato o la abstinencia, no es algo que se elija. No tiene nada que ver con “no haber encontrado a la persona adecuada” y tampoco es la manifestación de ningún trauma relacionado con el abuso sexual o con una homosexualidad reprimida.

Esos son algunos de los mitos contra los que lucha la Ace Community. Una comunidad que no quiere permanecer en la sombra, y mucho menos ser vistos como personas heterosexuales “fallidas”. El debate sobre las políticas de género y la diversidad sexual también pasa por ellos. Necesita contar con ellos. ¿LGBTI... A? ¿Y si la última frontera de la revolución sexual pasara por dejar de lado el sexo?

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNEREⁱ

Objectius

- Prendre consciència de la diferent educació que es dona a hòmens i a dones.
- Entendre com ens afecta i condiona l'educació binarista en la nostra estètica (roba, cabells, depilacions...) i en l'expressió corporal.
- Mostrar models d'expressió de gènere que constitueixen referents apoderadors i alternatius al sistema binari (drag kings, crossdressing...).
- Entendre com afecta específicament l'educació sexual sexista a les persones amb orientacions, identitats i corporalitats no hegemòniques, tant personalment com en la vivència de les relacions afectivosexuals.
- Entendre l'educació de la masculinitat hegemònica en la misogínia i l'homofòbia, i oposar-s'hi activament.
- Entendre i donar eines per a revertir la castració emocional dels barons.
- Desnaturalitzar la violència masculina i els trets de la masculinitat que perpetuen la desigualtat i la violència.
- Prendre consciència de les conseqüències de l'educació sexista en la vivència de les relacions afectivosexuals.
- Prendre consciència de les conseqüències desapoderadores de l'educació sexual donada a les xiques (guió de la por, sobreprotecció, sobrerresponsabilització del sexe segur...).
- Apoderar les xiques per a l'autonomia i la llibertat, al marge dels manaments de gènere.
- Apoderar els xics igualitaris i/o al marge dels manaments de gènere.

ⁱ En el "[Bloc 8. El binarisme, un vestit que estreny la diversitat](#)", hi ha més activitats sobre els rols i les identitats de gènere.

Expressió de gènere

Informació per al professorat

Com a categoria sociològica o antropològica, el gènere seria "la construcció social i cultural basada en les diferències biològiques entre els sexes que assigna diferents característiques emocionals, intel·lectuals i comportamentals a dones i a hòmens, variables segons la societat i l'època històrica" (Termcat); en altres paraules, el gènere estaria format pels comportaments percebuts com a apropiats per als hòmens i per a les dones en un context determinat. Les normes de gènere no estan escrites (en les societats occidentals actuals); són subtils i invisibles i estan naturalitzades, per això són tan eficaces. En general, conscient o inconscientment, solem acatar-les perquè fer-ho garanteix l'acceptació social.

El primer que hem d'evidenciar és que aquestes característiques emocionals, intel·lectuals i comportamentals no són neutres, sinó que tenen un valor desigual i jeràrquic: els trets associats a la masculinitat (força, èxit, raó, àmbit públic...) són considerats millors, superiors o més valuosos que els associats a la feminitat (sensibilitat, cura, tendresa, àmbit privat...). Així, no podem parlar de la identitat de gènere sense evidenciar les relacions de poder i els privilegis materials i simbòlics dels barons sobre les dones. El sistema de gènere és masclista, misogin i heterosexista; no només constata les diferències entre hòmens i dones sinó que construeix desigualtat.

Aquest sistema actua des del bressol. Quan naixem, el decorat generitzat (blau i rosa) ens espera. Els lavabos estan preparats per a unes i

altres. Els esports tenen gènere; els jocs, la roba, els gestos, les professions... també. I si naixem amb uns genitals ambigus, la cirurgia s'encarrega de solucionar el problema amb intervencions primerenques. Som cossos socialitzats per a comportar-nos com a hòmens o dones heterosexuels i complementaris. I la matriu binària genera maneres de sentir i de pensar binàries, sensibilitats masculines i femenines que es conformen des de la infantesa gràcies a la plasticitat del cervell infantil.

Les relacions de gènere creen expectatives socials derivades del sexe d'una persona i marquen el que es considera estàndard i normatiu. Tal com hem explicat en les bases teòriques, aquest sistema crea una cadena simbòlica que lliga inexorablement el sexe biològic amb la identitat de gènere, amb els rols de gènere i amb l'orientació sexual. Si naixes mascle, t'has de sentir home, comportar-te com un home i ser heterosexual. Si naixes femella, t'has de sentir dona, comportar-te com una dona i ser també heterosexual. Les desviacions de la norma són sancionades socialment amb la marginació, els insults, la discriminació laboral, la patologització institucionalitzada (que converteix en malaltia la desviació de la norma), etc.

La performance masculina i femenina inadequada es qualifica com a "ploma" en l'argot popular homosexual i heterosexual. El gestos, la manera de caminar, un simple moviment de les mans o la manera de vestir marquen la ploma

homosexual, l'única que es percep com a teatral, ja que la ploma heterosexual es considera natural, i per tant, no es veu. Però la naturalesa no estableix cap manera adequada d'expressar-se. La naturalesa dissenya la vida, una vida sexuada diversa i versàtil que pot mostrar-se de mil maneres. En realitat, tot el món té ploma, és a dir, tots els comportaments són d'alguna manera teatrals i impliquen una posada en escena que sol buscar l'acceptació dels altres i/o la integració en el col·lectiu.

El debat sobre l'origen biològic o cultural de les característiques atribuïdes a hòmens i a dones està encara d'actualitat i ambdues posicions han pogut servir a interessos particulars. D'una banda, el determinisme biològic ha servit per a naturalitzar les desigualtats (per exemple, que les dones són sensibles i afectuoses i han de matenar, o que els hòmens són més racionals i sexuals i els costa controlar els desitjos sexuals). De l'altra, el determinisme cultural, en considerar-nos una taula rasa, ha fallat en considerar la naturalesa humana com a fàcilment modificable.

Les darreres investigacions apunten a una dialèctica entre biologia i cultura, ja que les característiques biològiques es podrien interpretar com a potencialitats que es donen en un context i l'ambient actua sobre la genètica. Així, com més complexos són els organismes, més obert, flexible i plàstic és el programa genètic. Per tant, tal com explica **Fausto-Sterling**,ⁱ cal qüestionar la separació estricta entre biologia i

ⁱ Vg. aquest article en la seua pàgina personal: "Footnote: A Biologist Moves Past The Nature Vs. Nurture Debate" (2014)

cultura, i no insistir en un debat natura vs. cultura que sovint es planteja de manera ideològicament interessada i serveix d'excusa per a no tractar la desigualtat. Segons la biòloga, no es tracta d'una dicotomia sinó d'una unitat –dues cares d'una mateixa moneda– ja que les diferències culturals esdevenen diferències corporals per la neuroplasticitat del nostre cervell. En les seues reflexions quant al sexe i al gènere proposa la inclusió de la naturalesa material del cos, però sense que aquesta s'associe a cap tipus de determinisme.ⁱ

Actualment hi ha persones que renunciïn a identificar-se en un gènere o en un altre i s'autodenominen com a no binàries, agènere, de gènere fluid, expansiu, etc. Aquest pot ser un camí que amplie els imaginaris i comence a esborrar els estrets límits de gènere. Tanmateix, com a educadores i educadors, hem de ser conscients que, malgrat les ruptures, els rols de gènere tradicionals estan ben vius encara, i cal seguir treballant perquè a tot arreu, també a l'escola, es faci una denúncia de la jerarquia i de la desigualtat entre hòmens i dones, a més d'una deconstrucció, conscient i intencionada de tot allò que constitueixen els rols i les expressions de gènere tradicionals, per tal que les característiques emocionals, intel·lectuals, comportamentals i de tota mena que marquen un gènere masculí i un gènere femení siguin patrimoni de totes les persones.

[Recomanem les informacions "[L'educació de la masculinitat](#)" i "[L'educació de la feminitat](#)".]

ⁱ TORRICELLA, Andrea (1 de gener de 2019). «[Tendiendo puentes entre la teoría feminista y la biología: sobre materialidad, sistemas dinámicos y plasticidad. Una entrevista a Anne Fausto-Sterling](#)». Research Gate.

L'educació de la masculinitat Informació per al professorat

La societat patriarcal ha dividit les persones segons el sexe genital, i els ha assignat rols i identitats distints i desiguals amb l'objectiu de mantindre els privilegis de la masculinitat tradicional, un model que es basa en la triple negació de les categories xiquet, homosexual i dona.

En primer lloc, als xics se'ls pressiona perquè isquen de les falces de la mare, perquè juguen a coses masculines i demostren que són forts, valents i competitius. Se'ls anima a amagar els sentiments, les pors i les inseguretats, i l'única via que no qüestiona la masculinitat i els permet tocar-se o demostrar-se afecte és la brega o les habituals bescollades adolescents. No ser un xiquet significa autosuficiència i independència (també emocionalment), autocontrol (repressió dels sentiments, del dolor, de la por...), desconfiança (no obrir-se, no demanar ajuda...), cerca d'èxit i de poder (ambició, competitivitat, egocentrisme), etc. L'objectiu és fer-se a un mateix, proposta que connecta amb l'individualisme de la modernitat.

En segon lloc, l'homosexualitat queda també fora de la frontera de la masculinitat hegemònica perquè subverteix el desig eròtic. La masculinitat hegemònica requereix ostentació d'heterosexualitat; per aquest motiu, l'espai escolar adolescent és tremendament hostil amb els barons homosexuals, o amb els que aparenten ser-ho, considerats com a masculinitats devaluades.

L'última de les negacions, no ser una dona, és fruit de la misogínia perquè els hòmens "de veritat" són més que les dones. En són un clar

exemple els missatges que es donen als jóvens en contexts esportius per a "motivar-los": "No jugueu com les xiques!". Pel que fa a la sexualitat, aquesta es reconeix com una necessitat en els barons. Es pensa que són molt sexuals, que no es poden controlar (Ja diran elles que no!) i que tenen dret al plaer. El sexe és viscut com una demostració de masculinitat i de potència, mesurada per la grandària del penis, la durada de l'erecció, el nombre de coits o la quantitat de parelles sexuals.

Els barons homosexuals també pateixen els manaments de gènere i, socialitzats com a hòmens, estan impel·lits a compartir els mateixos trets de la masculinitat tradicional: sexualització, analfabetisme emocional, bel·licositat, plaer pel risc... característiques que tenen conseqüències òbvies per a la seua salut sexual i per a les seues relacions. També ocorre que alguns d'ells es veuen afectats per l'amor romàntic tradicional, fet que els porta a realitzar pràctiques de risc o a suportar determinades situacions per complaure la parella.

Emocions

Les identitats de gènere masculina i femenina estan estretament relacionades amb l'ancestral divisió del món en dos espais: el públic i social (el treball, la política, la guerra...) –reservat als hòmens i hipervalorat–, i el privat (la casa, les criatures, la cura...) personal i intern, reservat a les dones i infravalorat. Aquesta dualitat ense-

nya cada persona a identificar-se amb la meitat dels valors i amb la meitat dels problemes, i està en la base del model de domini-submissió: als hòmens se'ls identifica amb la independència, la violència, el domini i la falta d'empatia; a les dones, amb la dependència, la debilitat, la submissió i la passivitat (Díaz-Aguado, 2009).¹

Un dels àmbits més limitats per aquest dualisme és el desenvolupament emocional perquè es retalla el repertori d'estratègies emocionals dels hòmens i de les dones en permetre que els xics només exterioritzen la ira i l'hostilitat, i en educar les xiques per a pensar sobre les emocions, posar-se en el lloc dels altres i plorar. De les quatre emocions bàsiques (ira-ràbia, por, tristesa i alegria) que humans i mamífers superiors compartim, els barons només poden mostrar-ne dos: la ira i l'alegria. Des de ben menuts els sentiments de por, inseguretat, frustració, tristesa, impotència... s'amaguen perquè van en contra del model dominant –els xiquets de 6 anys ja han après a ocultar les emocions. Aquesta ocultació suposa viure d'esquenes a la pròpia realitat afectiva, fet que provoca que els hòmens, o qualsevol individu que assumisca el rol tradicional masculí, tinguen dificultats per a identificar els sentiments i explicar el que els passa. En la vida pública, per a la qual s'han especialitzat, l'autoconeixement del món afectiu i emocional no és important.

La castració afectiva porta a una fragilitat i inseguretat interiors, a l'esclavatge dels estereotips

¹ DÍAZ-AGUADO, Ma. José (11 juliol 2009). "Convivencia escolar y prevención de la violencia de género desde una perspectiva integral". *CEE Participación Educativa*, 11, pàg. 59-72.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

–a falta de l'escolta interior– i a la transformació de la por i de la inseguretat en ràbia i violència (Altable, 2010).ⁱ Els imperatius de la masculinitat requereixen demostració constant; la incapacitat de passar la prova o simplement l'amenaça del fracàs, porten molts hòmens a l'aïllament, la ira o l'autoagressió. I des d'aquest estat emocional, la violència esdevé un mecanisme compensatori per a restablir l'equilibri (Kaufman, 1999).ⁱⁱ Com a conseqüència d'aquesta socialització desequilibrada i injusta, hòmens i dones tenen vides emocionals i sexuals diferents i una manera distinta de relacionar-se amb el seu jo interior, amb el seu cos i amb les altres persones.

ⁱ ALTABLE, Charo (2000). *Educación sentimental y erótica para adolescentes*. Madrid: Miño y Dávila editores.

ⁱⁱ KAUFMAN, Michael (1999). "[Las siete P's de la violencia de los hombres](#)". [A la seua pàgina](#) podem llegir altres articles en diferents llengües.

L'educació de la feminitat Informació per al professorat

L'educació de les xiques està basada en la sobredimensió de l'amor romàntic –que converteix en central trobar parella– i en l'aprenentatge de la maternitat. Estar enamorada sol ser un requisit per a la sexualitat i complaure les necessitats de la parella és una conseqüència natural d'aquest model de socialització. La falta de permís social per a l'autoconeixement converteix la sexualitat en una pràctica alienada, pressionada pel desig masculí, pel model de sexualitat (coital i androcèntric) i pel model de dona al qual han d'assemblar-se per a ser acceptades socialment (Simón, 2010)ⁱ. Com hem comentat en altres apartats d'aquest projecte, les xiques sabran des de molt xicotetes que tenen ovaris i un úter que albergarà un nadó, però solen desconèixer –i els xics també– que tenen un clitoris que serveix exclusivament per a donar-los plaer.

En general, i partint de la presumpció d'heterosexualitat, a les xiques se les vol "protegir" del sexe (heterosexual i coital). Se'ls ensenya que el sexe és perillós pels embarassos i perquè els xics no són de fiar i tenen una sexualitat incontrolable (Tots volen el mateix). Se les educa també en la por a patir una agressió sexual per part d'un desconegut, i els missatges d'alerta són constants (Que t'acompanye algú, fes-me una perduda, agafeu un taxi...). Aquestes alertes sovintegen també en les xarxes socials ("¡Sexting, no el produeques!", "No despulles el teu cos en les xarxes socials, mereixes respecte!"), de manera semblant als clàssics "No et poses una falda tan curta que provocaràs!".

Aquesta educació en el perill té una efectivitat qüestionable. En primer lloc, tot i ser recomanacions fetes amb la millor de les intencions, només donen com a solució que les xiques deixin de fer coses (tornar abans, no portar determinada roba, no anar a certs llocs, no beure...), la qual cosa implica retallar la seua llibertat i negar-los el dret a estar soles o a fer coses soles, i reforça també la creença que necessiten la protecció d'una altra persona. Brownmillerⁱⁱ explica que les violacions condicionen el funcionament quotidià de les dones i limiten la seua autonomia i la seua llibertat sexual. La violència d'aquest mecanisme és tan perversa que quan les dones pateixen una agressió, sovint se les culpa per haver trencat el model de feminitat tradicional, segons el qual s'han de guardar dels perills; per exemple, si comparteixen fotos íntimes amb la parella i aquesta les publica, si van a soles a alguna discoteca o ballen o vesteixen de manera "provocativa", etc.

En segon lloc, no sembla que l'educació centrada en els perills comporte unes relacions més saludables i plaents. La pressió pel físic provoca una gran autoexigència i desajusta l'autoestima, i és difícil gaudir d'un cos percebut com a imperfecte. A més, l'amor romàntic converteix de vegades el sexe en un sacrifici (el deute conjugal d'altres èpoques), i per amor (que ho pot tot) es justifica suportar relacions possessives amb parelles que no respecten la seua llibertat, però que amb elles, i gràcies a elles, canviaran.

L'educació per a la maternitat suposa també la cura de l'altre i l'oblit d'una mateixa. I així, sense l'alè social que les anime a la curiositat, el més normal és créixer sentint que no tenen dret a rebre ni a reclamar el plaer i han d'esperar el xic (el príncep blau) que les descobreisca.

En tercer lloc, alertar sobre uns perills pot comportar que les xiques estiguen alerta davant de les violacions tradicionals (en un carrer obscur per part de desconeguts), i desarmades per a enfrontar i fins i tot reconèixer les que es produeixen en entorns suposadament segurs, amb un nóvio, amant o marit. Aquestes agressions per part de persones conegudes són les més freqüents i nombrosos estudis destaquen la prevalença del sexe no desitjat sota coacció (Valls, 2008).ⁱⁱⁱ

La darrera conseqüència de l'educació amb el guió de la por és l'acceptació que la violència masculina és natural. Així, la representació constant de la violència sexual dels hòmens sobre les dones serveix per a sostindre el mite que la sexualitat masculina és perillosa i incontrolable per naturalesa, i que la violència masculina és una manera normal de comportar-se i de resoldre els conflictes. Mentrestant, els xics queden desprotegits davant els perills reals, derivats d'un model de masculinitat tradicional que minimitza els riscos i, ja ho hem dit, naturalitza la violència. Per exemple, els fills adolescents corren més perill que les filles de patir un accident amb la moto o

i SIMÓN, Elena (2010). *La igualdad también se aprende. Cuestión de coeducación*. Narcea.

ii BROWNMILLER, Susan (1981). *Contra nuestra voluntad*. Barcelona: Planeta.

iii VALLS, Rosa. "Violencia de género en las universidades españolas. Memoria final 2006-2008". Ministerio de Igualdad.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

el cotxe (per conduir arriscadament, per beure en excés, per ficar-se en una brega amb un altre xic, etc.); en canvi, no hi ha ni de bon tros els mateixos missatges d'alerta que amb les xiques per part de les famílies o educadors/es (ni tan sols campanyes institucionals), i s'han d'enfrontar sols a aquests riscos.

Les dones lesbianes i bisexuals també pateixen les conseqüències del model, sovint de manera més greu per la multiplicitat d'opressions que els afecten (interseccionalitat). Alguns estudis alerten, per exemple, de l'alt nombre d'embarassos adolescents en joves lesbianes o bisexuals (Saewyc, 2008)ⁱ que sovint pretenen ocultar la seua orientació sexual tenint relacions amb barons. No ens podem estar tampoc d'assenyalar la vulnerabilitat de les dones trans, que pateixen doblement com a dones i com a trans; en especial, volem esmentar la violència que pateixen per part dels barons heterosexuels hegemònics, les dificultats per trobar una parella masculina si no s'han sotmés a cirurgia genital, i també la discriminació laboral.

ⁱ SAEWYIC, E.M. et al (2008). "[Stigma Management? The Links between Enacted Stigma and Teen Pregnancy Trends among Gay, Lesbian, and Bisexual Students in British Columbia](#)".

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.1. Blau i rosa 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Infantesa](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo [La mente en pañales](#), on es mostra un experiment en el qual diferents persones interactuen amb el mateix bebè, en uns casos vestit de blau i en uns altres, vestit de rosa.

Llegiu i resumiu els fragments del llibre de Núria Solsona *Ni princeses ni pirates*, (2016, Eumo editorial).

En grups de 4, feu una taula amb dues columnes (una per a xiquet i una altra per a xiquetes) i anoteu les diferències en el tractament i educació dels nadons. Compartiu les dades amb el grup classe.

Text 1. Expectatives diferents

/.../ En la nostra cultura el naixement d'una nena no suposa cap drama familiar; no és un deshonor ni implica una penalització per a la mare, a diferència del que passa en altres cultures. El que sí que pot variar és l'actitud de l'entorn familiar, sense que en siguem gaire conscients. Si és una nena, l'expectativa inconscient de la família és que sigui bonica, dolça i tranquil·la, i se la tractarà perquè vagi desenvolupant aquestes característiques.

Contràriament, si és un nen, l'expectativa és que sigui fort, valent i decidit, i se'l tractarà perquè potenciï aquests trets.

Ens podem plantejar si estimulem les nenes i els nens d'una manera diferent des de la petita infància, i hi ha alguns estudis que han obtingut resultats interessants en aquest sentit. Quan es demana a persones adultes que interactuïn amb nadons de pocs mesos sense conèixer-ne el sexe es pot comprovar que n'exalten la bellesa i els dediquen més somriures i carícies quan creuen que són nenes (encara que en realitat siguin nens). Quan pensen que són nens, se'ls sacseja, es fan prediccions sobre la seva fortalesa i se'ls donen joguines «pròpies del seu sexe». Les persones adultes també utilitzem adjectius, entonacions i tons de veu diferents segons si ens adrecem a una nena o a un nen. Aquest tracte diferenciats és percebut per les criatures, que noten que parlem i ens dirigim a elles d'una forma diferent.

La interacció diferenciada amb els infants des de pràcticament el naixement comporta que a l'escola bressol l'aprenentatge i la incorporació de pautes de gènere ja responguin a estereotips de masculinitat i feminitat.

També s'han filmat escenes en les quals es mostren dones que alleten un nadó i el seu comportament és diferent segons si tenen un nen o una nena. En el cas del nen la mare tendeix a adaptar-se al ritme del nadó, sense forçar-lo. Es posa al seu servei i procura complaure'l dedicant-li temps i moixaines. Quan es tracta d'una nena, la mare està menys

disposada a seguir el seu ritme, escurça el temps d'alletament i fins i tot és possible que li dediqui menys atenció, que faci altres coses mentre l'alimenta. Sense ser-ne conscient, amb el fill la mare accepta adoptar un paper subordinat; el fill és qui imposa les seves necessitats, qui «mama». Mentre que la filla és per a ella una igual, algú amb qui compartirà les tasques domèstiques i un lloc secundari en aquest món. S'haurà d'acostumar, per tant, a la submissió; per això és la mare qui sempre ha de dominar en aquesta relació (Subirats, 2013).

És difícil acceptar que la realitat de les relacions entre una mare i les seves criatures és la que hem descrit. Moltes mares diran que això no ho fan i se sentiran molestes, dolgudes pel fet que algú pugui pensar que adopten tal actitud. Aquí rau la trampa moderna en l'educació de les dones: la desigualtat no obeeix normes objectives conegudes per tothom i considerades legítimes, com ho feia temps enrere.

En les maneres actuals d'educar nenes i nens no hi ha normes diferenciadores clares i admeses per tothom, ja que l'opinió general és que no calen perquè nenes i nens «són iguals». Suposar comportaments diferenciats per part de les persones adultes en el tracte amb les criatures pot ser considerat una ofensa, però la investigació mostra àmpliament que continuem actuant d'acord amb uns hàbits i prejudicis ancestrals, i que el resultat de les nostres actuacions provoca una socialització diferent en els nadons en funció del sexe.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

Text 2: Tracte diferent, expectatives diferents

/.../ El tracte diferenciat als nadons des del naixement comporta que les persones adultes tinguem diferents expectatives respecte al caràcter i al comportament de les criatures, en una etapa que és la més receptiva de la vida i en la qual absorbim tota la informació que prové de l'entorn. I això fa que els nadons aprenguin el que s'espera d'elles i ells i com han d'actuar per satisfer el que el pare i la mare anticipen. Ja des de molt petita, s'espera que la nena faci de mareta, que cuidi el germanet, que l'ajudi. La nena observa la mare i aprén que les persones tenen responsabilitats amb les persones del seu entorn, que cal que estiguin atentes a les seves necessitats, encara que no estiguin formulades clarament. La nena aprén a ser per als altres i a oferir-se per agradar des de ben menuda.

Al nen li arriben missatges destinats a reforçar la independència, a estimular l'activitat, la mobilitat, els seus desitjos. Tot això fa que l'opinió general consideri que es comporten d'una manera diferent per la seva naturalesa; però si s'observa amb cura el tipus d'interacció que les nenes i els nens estableixen amb l'entorn queda clar que aquesta diferència de comportament correspon en bona part als missatges que la criatura rep.

Transmetem estereotips de gènere antiquats i perillosos, a vegades sense ser-ne conscients. Els transmetem en cada gest, en la vida quotidiana, en el moment d'escollir un regal, de parlar amb un to de veu determinat, d'organitzar el pati de l'escola. Ens trobem davant d'una situació greu: les nenes i els nens del segle XXI, que tenen accés a una gran quantitat d'informació per Internet, els continuem educant d'acord amb

uns patrons, uns hàbits i uns prejudicis propis dels primers anys de la història de les nostres civilitzacions.

Els darrers estudis indiquen que cap als tres anys ja s'han adquirit els hàbits de gènere i també la jerarquia entre els gèneres, és a dir, la idea que els hòmens són més importants que les dones. A partir dels quatre o cinc anys els rols discriminatoris ja s'han interioritzat i es reflecteixen en l'elecció que nenes i nens fan del tipus de joc, joguines, roba i contes. Fins i tot en l'expressió d'un nen que està canviant les dents i diu a la seva mare: «a mi em sortiran les dents fortes, oi? Les nenes les tenen petites».

/.../ També s'observen diferències respecte a la gestió de l'agressivitat. Des de la petita infància, els nens perceben una permissivitat més gran si prenem com a referència els mitjans de comunicació, l'àmbit familiar o el grup d'iguals, on els models masculins són més agressius que els femenins. En molts casos, la mateixa família reforça la conducta violenta dels nens fomentant la pràctica d'alguns esports i jocs, entre els quals el futbol ocupa un lloc preeminent. En la socialització de les nenes, en canvi, es reforcen les actituds més passives i es fomenta la pràctica del joc simbòlic amb les cuinetes i les nines, entre d'altres.

El problema no rau a pensar que nens i nenes són diferents, sinó a atribuir un valor inferior a tot el que estigui vinculat amb les nenes i el món femení. Per exemple, fomentar que el fill jugui a futbol i pensar que serà un futbolista d'elit no té el mateix valor que observar que la filla juga a «mares i pares» i pensar que serà una cuidadora magnífica. Aquestes pràctiques socials creen situacions diferenciades que suposen l'estimulació d'unes capacitats en les

nenes i d'unes altres capacitats en els nens, un desequilibri que després serà difícil de rectificar i que tindrà conseqüències en el procés d'aprenentatge.

1.4.2. El masclisme que no es veu 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masclismes quotidians](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Desigualtat](#)

Desenvolupament

Vegeu el fragment [No soy machista \(10"\)](#), que forma part del documental [El machismo que no se ve](#) (Documentos TV, 2015).

Per parelles o grups xicotets, responeu a les qüestions.

Després, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Una de les jóvens que parla en l'entrevista manifesta la dificultat de canviar si no és en grup. Hi estàs d'acord?
2. Què penses dels dos xics entrevistats?
3. El sociòleg Gerard Coll-Planas explica que ser home o dona és "un ideal en risc". Què significa?
4. Penses que les xiques han evolucionat més que els xics, tal com afirma Miguel Lorente Acosta?
5. Per què pensa Lorente que ha augmentat la violència en la gent jove? Hi estàs d'acord?

6. Què és ser un home? És una bona definició dir que és "no ser com una dona"? Com són les dones?
7. Un dels xics del taller pensa que si se posiciona massa en la igualtat serà considerat "tonto". Hi estàs d'acord?

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.3. Els fills poden, les filles no 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Desigualtat](#)

Desenvolupament

Vegeu els vídeos [Pare i filla](#) i [Pare i fill](#). Els fragments corresponen al capítol 31 de la primera temporada de la sèrie [En teràpia](#) (EUA, 2008). El pare de les criatures és el terapeuta protagonista.

Llegiu els comentaris de l'alumnat d'ESO i Batxillerat a l'entrada del blog [Karícies Pares, fills i filles](#).

Prova d'habilitat antipatriarcal: Trobeu les diferències entre l'actitud del pare cap a les relacions afectives i sexuals de la filla i les del fill.

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Comentaris de l'entrada "Pares, fills i filles"

K. Wollstonecraft

L'única coincidència que hi ha entre estos dos vídeos és que el pare fa contínues preguntes tant al seu fill com a la seua filla. Dins d'estes preguntes es poden observar grans diferències; quan es dirigeix a la seua filla fa preguntes que mostren una excessiva preocupació, preguntes que no li donen seguretat ni confiança per a parlar obertament sobre la seua relació, preguntes tan poc encertades que la majoria no tenen importància.

En cap moment li pregunta si la seua parella la tracta bé o si és bona persona. Aquestes són les preguntes que realment mostrarien preocupació, la verdadera i bona preocupació que considere que tot pare ha de tindre tant amb la seua filla com amb el seu fill. [...]

La conversació amb el fill és totalment diferent, ja que el pare mostra una "preocupació" molt distinta. Dic preocupació entre cometes perquè, al contrari que la primera conversació, no es veu clarament que el pare estiga preocupat. L'únic que podria dir-se que li preocupa és saber amb quantes xiques s'ha gitat el seu fill i, en este cas, és millor que no es preocupe. La relació entre ell i el seu fill es veu molt més fluida i el fill s'expressa amb total llibertat a l'hora de respondre a les preguntes que li planteja son pare. D'una banda, pense que està bé tindre confiança amb els pares, però en este cas, tristament, seria millor que no la tinguera. [...]

L'actitud del pare a l'hora d'educar els seus fills em pareix masclista, egoista i sobretot injusta. Si ens posem a reflexionar ens adonem que la filla està amb un xic, del qual el pare vol saber-ho tot i es mostra molt preocupat sense adonar-se que té un fill que no sap tractar una xica, sense adonar-se que la seua pròpia filla podria trobar-se en la vida amb un xic igual que el seu propi germà. I si açò ocorreguera estic molt segura que al pare no li agradaria gens. Després d'aquesta reflexió em pregunte: com pot permetre que el seu fill siga un mal educat? Si a ell no li agrada que la seua filla estiga amb un mal xic o ho passe malament per una relació, també hauria de comprendre que hi ha pares com ell, als quals

no els agradaria sentir que el fill no ha sabut cuidar les seues filles. També estic segura que si el xic vera plorar la seua germana per un altre, no li agradaria gens, i si vera la seua pròpia mare plorar per culpa de son pare, tampoc li agradaria. Em pareix molt egoista i vergonyós.

/.../ A vegades, abans de fer un comentari m'agrada llegir els altres per a veure si compartisc les opinions o no, i n'he vist alguns que diuen que les xiques patim més i que per això és normal que el pare es preocupe més per ella que per ell. Bé, jo compartisc la idea que generalment les xiques patim més perquè ens aferrem molt més i vivim les relacions amb molta intensitat, però si açò ocorre, no és perquè sí o perquè vulguem, sinó perquè xics com el del vídeo ens han fet patir. 30.1.16

Iris Rainbow

Bon dia,

El tema dels dos vídeos ens afecta molt als joves avui en dia. Els pares des de sempre han tractat d'una manera les filles i d'una altra manera els fills. I per què és això? Perquè la societat ens ha ensenyat que les xiques tenen més problemes i cal protegir-les molt més. En canvi, en el cas dels xics, sempre s'ha pensat que ells són molt més forts i valents i no hi ha tanta probabilitat que els passe res.

En la meua experiència, no puc opinar molt perquè no tinc germans, però sí que he notat que els meus pares sempre em repeteixen el mateix: "compte amb el nóvio, que ja saps el que pot passar" o "vindrà sola fins a casa?", "no vages per carrers solitaris, que poden fer-te alguna cosa".

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

No m'agrada gens que la societat tinga una opinió sobre les dones i una altra sobre els hòmens, perquè es pensa que nosaltres sempre som les més vulnerables i ens podem ficar en qualsevol embolic. Per això m'agradaria que els pares reflexionaren i, a l'hora de criar-nos, també tingueren en compte que les xiques no som menys que els xics, i que ens poden educar de la mateixa manera als dos perquè som exactament iguals.

Un comiat. 5.3.16

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.4. Jon, Dani i la performance de gènere 2EBC

Nivells: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat funcional](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo [Jon, Dani i el sexisme](#), fragment del capítol 6x9 de la sèrie Física o química (novembre 2010) on Jon, que va amb cadira de rodes, i Dani fan l'amor en l'ascensor de l'institut i després conten com és la seua relació als amics.

Responen a les qüestions. Després, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Com és la relació entre Jon i Dani? Creus que és igual que com la conten als altres? Si no ho és, per què menteixen? Què volen que pensen els altres d'ell i d'ella?
2. Creieu que aquesta escena entre Jon i Dani és o pot ser real?
3. Els i les adolescents de les sèries s'assemblen a les persones de carn i ossos? Com creuen els guionistes que són les xiques i els xics joves i com presenten les seues relacions?

4. Compareu aquest vídeo de ficció amb el curt Amater (2011, 10 min), on un xic amb diversitat funcional s'enfronta a la seua primera vegada sexual després de l'accident que el va deixar en cadira de rodes. Un amic l'aconsella.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.5. Jugant a nines €

Nivells: ESO

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Infantesa](#)

[#Corresponsabilitat](#)

[#Desigualtat](#)

[#Intolerància per gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu l'animació sobre els estereotips de gènere [Girl and Boy](#) (Marcia Mailoa, 2007).

Llegiu el text "La cura de les persones" i mireu la imatge que l'acompanya.

Responen a les qüestions i poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. En la nostra societat, qui s'ocupa normalment de la cura dels xiquets i dels majors? Per què passa això? Creieu que ha canviat dels pares a vosaltres?
2. Què és l'empatia? És important i positiva per a les relacions personals? La tenen igual els xics que les xiques? Quins avantatges té, segons el text, la cura de les persones. És l'empatia una ferramenta útil contra la violència? Argumenteu-ho.

3. Als xics se'ls continua pressionant perquè facen activitats masculines? Qui pressiona? Feu una llista de coses que no són pròpies de xics. Feu-la també de les xiques.
4. Quines coses que fan les xiques no estan prestigiades socialment? Per què passa això? No són importants per a la vida de les persones?
5. Què és el millor de ser xic? I el millor de ser xica? Quines coses pròpies de xics o de xiques us agradaria poder fer? A les dones els agradaria ser com els hòmens? I als hòmens, els agrada alguna cosa de les dones?
6. Hi ha igualtat en l'actualitat? Podeu fer tots i totes les mateixes coses?

**Xiquets jugant amb nines!
No et fa por que es convertisquen en...**

...bons pares!

Text. La cura de les persones

M. Navarro Port. Revista Andra, gener 2000

L'empatia emocional és una vacuna contra la violència. Els xiquets que cuiden dels germans menuts es converteixen en adults més empàtics i menys violents perquè l'atenció de les criatures requereix paciència i empatia, i aquesta segona és la característica més important de la conducta altruista humana.

El repertori emocional de les xiquetes i de les dones és major i més ric, i el dels xiquets i barons és més limitat, diferència deguda als aprenentatges primerencs i no a factors genètics. Als xiquets se'ls obliga a reprimir els sentiments de debilitat, por i vulnerabilitat. Les xiquetes aprenen aviat a oferir suport emocional als xiquets i xiquetes més menuts. Els xics, al seu torn, aprenen a rebre aquest suport, fins al punt que alguns creuen que és el que mereixen, però no se'ls ensenya a donar-lo.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.6. "Sent que soc un fill dolent" EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

#Masculinitat(s)

#Rols/expressió de gènere

#Hòmens igualitaris

#Anglés

Desenvolupament

Llegiu el text i comenteu les qüestions per parelles. Després, poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Per què se sent malament George? Aquest text de la sexòloga Shere Hite té més d'una dècada. Penseu que ha canviat la situació en l'actualitat?
2. Quina relació teniu els xics amb els vostres pares? I amb les mares? Us imagineu parlant-los de l'últim enamorament que heu tingut? Amb qui podeu parlar de sexe? I les xiques?
3. Mireu i comenteu el vídeo de Tony Porter Un llamado a los hombres o bé mireu els tres vídeos del documental The Mask We Live In (estan en anglés). Comenteu-los.
 - a. Ian i la masculinitat (en anglés). Ian és un jove universitari que va patir bullying de xicotet i quan va arribar a la secundària va intentar masculinitzar el seu comportament (allunyant-se del seu amic "femení", abandonant el teatre, jugant a bàsquet...).

- b. Pares i fills. (subtítols en castellà) Un jove decideix ser un pare sensible i amorós amb el seu fill. Altres hòmens parlen dels seus pares i dels canvis que s'estan produint en la paternitat.
 - c. The teacher (en anglés). Un professor fa tallers per ajudar els jòvens a connectar amb les seues emocions i a obrir-se al món.
4. Heu conegut situacions semblants a les dels vídeos?
 5. Si decidiu tindre fills, quin tipus de pare o de mare penseu que sereu?

Text. La masculinitat

[...] En la pubertat, se li diu al xiquet que ha de "créixer", "deixar de ser un marieta" i no quedar-se aferrat a les falces de sa mare". [...] Tot açò fa que els xics se senten obligats a adoptar una "imatge masculina" [...]. Se suposa que els xics han de mostrar una nova "imatge dura", ridiculitzar les seues mares i distanciar-se d'elles, sobretot davant d'amics, pares i germans barons. Com conta un xic anomenat George: "Quan venen els meus amics i ma mare intenta dir-me quin programa puc veure en televisió, és humiliant. 'Apaga la televisió!', em va cridar una vegada des de l'altra habitació. Em va fer tanta vergonya que vaig cridar: 'Calla!', i vaig pujar el volum encara més. Els meus companys es van quedar impressionats: 'Em sembla que a tu no pot dir-te ta mare el que has de fer!', va exclamar un. Des d'aleshores, fins i tot els més majors em respecten, però sent que soc un fill dolent i tinc por que ma mare m'odie".

[...] Aquesta pressió social sobre els barons, que, en ocasions, comença amb les "intimidacions" a l'escola, moltes vegades produeix una prolongada crisi moral i emocional, un període durant el qual el xiquet intenta canviar la seua personalitat, semblar "dur" i "impassible". [...]

Els extrems de comportament "dur" i la violència que s'han atribuït a les hormones masculines (i, per tant, s'han considerat "normals") són, en realitat, desmesurats i gens normals. Si la societat prohibira intimidar així els xiquets, seria molt més harmoniosa i menys violenta.

Shere Hite. *El País Semanal* (2002)

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.7. Sobre quin cel 2EB

Nivells: Segon cicle d'ESO i Batxillerat

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

Desenvolupament

Mireu els primers 5 minuts de la pel·lícula "3 metres sobre el cel" dirigida el 2010 per Fernando González Molina. En aquest començament, veiem diverses escenes que ens mostren el comportament violent i inconformista del protagonista, fins que apareix ella. De Babi se'ns mostren parts del cos i només quan ell la mira és quan l'espectador veu també el rostre de la xica.

Llegiu i comenteu la carta que envia un jove a H, el protagonista de la pel·lícula.

A l'entrada del blog Karícies "Sobre quin cel?" hi ha comentaris d'alumnes d'ESO i Batxillerat. Responen a algun d'ells o comenteu el vídeo i la carta.

[Si volem seguir explorant la masculinitat, recomanem l'activitat 1.4.6. "[Sent que soc un fill dolent](#)", especialment els vídeos del documental [The Mask We Live In](#), i l'activitat del bloc 11 "[Tindre el que s'ha de tindre](#)".]

Carta a H, protagonista de "Tres metros sobre el cielo"

Hola H,

Després de veure [la pel·li](#) que conta una part de la teua vida, he arribat a una conclusió: crec que tardaré molts anys a tindre una nòvia perquè no m'assemble gens al tipus de xic que tu ets i que tant d'èxit té amb les xiques.

En primer lloc, no puc tindre moto perquè a ma casa estan prohibides. Tinc un germà de vint anys en cadira de rodes (per fer el cafre amb la seua) i ma mare i mon pare no volen saber res d'aquestes màquines. De tota manera, si la tinguera, cap xica s'agafaria dels meus abdominals, com la Babi feia amb tu, perquè no en tinc. Com és obvi, tampoc no faig competicions de motos amb una xica lligada al darrere (amb un cinturó perquè no caiga), ni guanyaria cap concurs de flexions en un marquesina. Per cert, aprofite per donar-te el meu condol per la mort del teu amic Pollo en una de les carreres.

En segon lloc, no sóc ni la quarta part de valent que tu i no m'atreviria a entrar en una casa que no és meua, botant la tanca i trencant un vidre, per a fer l'amor amb la xica que m'agrada. Tampoc no li partiria la cara a un xic perquè accidentalment li ha tirat una copa al vestit de la meua xicota, ni amenaçaria la professora d'aquesta perquè la tractara bé i no contara a sa mare que fa campana amb mi.

En tercer lloc, em costa molt passar, com tu fas, de la família o dels estudis, i per molt que ho intente (de veritat que m'esforce per ser com

tu!), em costa creure que tindre un treball farà la meua vida més miserable. La veritat és que no tinc la sort que tu tens d'un germà que em mantiga, de manera que no em queda altra que traure bones notes per a accedir el dia de demà a una professió que m'agrada.

En quart lloc, mai gosaria posar-me en la vida amorosa de ma mare, ni li pegaria una pallissa al seu amant (quasi fins a matar-lo), encara que els descobrira al llit.

I ja per acabar, diré que no tinc la teua experiència en l'amor (ho confesse: sóc verge) i això m'obliga a preguntar-te com he de fer per a portar la iniciativa de la relació sense semblar un babau, perquè és que, en quasi totes les pel·lis que veig, els xics ja ho saben tot del sexe i, per a les xiques, sempre és la primera vegada.

Bé, sense més, i des de l'"admiració" d'un xic tímid i amb pors, m'acomia i espere la teua resposta, o la de qui em pugja ajudar.

Carles

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.8. *Vestido nuevo* EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Infantesa

#Creativitat de gènere

#Rols/expressió de gènere

#Intolerància per gènere

Desenvolupament

Vegeu el curt "*Vestido nuevo*", de Sergi Pérez (2008). Al col·legi de Mario celebren els carnestoltes i ell està molt content amb la seua disfressa especial. Malauradament, no tot el món pensa igual...

Després, responeu a les qüestions en grups de 4-5. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Qüestions

1. Per què insulten Mario en classe? Has vist o viscut alguna situació semblant?
2. Com creus que actua la mestra? Què hauries fet tu en el seu lloc?
3. Què penses de la manera d'actuar d'Helena, l'amiga de Mario?
4. Com valores l'actuació del director del col·legi?
5. Què penses del pare de Mario?
6. Per què hi ha persones que insulten altres? Què aconseguen?

7. Què ha de fer l'escola perquè l'alumnat no es quede amb la boca oberta quan un xiquet porta un vestit a classe?
8. Imagina que ets gran i tens un fill com Santos. Què faries?
9. Imagina que el teu fill o filla arriba a casa i et conta el que ha passat a l'escola. Què li explicaries? Ho parlaries amb la resta de mares i pares? Us plantejaríeu alguna acció contra l'escola?

[Nota per al professorat: El curt *Vestido Nuevo* permet posar sobre la taula dos relats: un, el que diria que el protagonista és una xiqueta trans; i un altre, que diria que és un xiquet a qui li agrada jugar a pintar-se les ungles amb la seua amiga, i que ha aprofitat el dia de Carnestoltes per anar vestit a l'escola de xica, i no de dàlmata, com s'havia decidit a la seua classe. Encara n'hi hauria un tercer, que diria que és un xiquet homosexual.]

Si atenem a la primera lectura, podria ser que el protagonista fora una xiqueta trans; però ell no ho ha dit i nosaltres no hauríem d'interpretar, en clau adulta i binària, que el que li passa a un xiquet que vol dur vestits és que se sent una xiqueta. El que sí que hauríem de fer, abans de marcar-li un camí que potser no és el seu, és donar-li la llibertat d'explorar sense crítiques –a ell i a tota la classe–, i oferir-los models oberts del gènere –uns referents que és molt difícil que troben en les sèries, pel·lícules o joguines del seu voltant.

La segona lectura del curt –que és un xiquet que es pinta les ungles i es posa

un vestit– parteix d'una mirada que entén que experimentar forma part del procés de créixer i que està molt bé, ja que la infantesa és decisòria en molts aspectes, però hi ha temps per a acabar de definir-se –si és que s'han de definir d'alguna manera en relació al gènere. Per tant, no podem deduir ni que el protagonista és trans ni, per descomptat, que fa coses pròpies de xiques perquè és homosexual.]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.9. Educació sexista i estereotips EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Feminismes](#)

[#Desigualtat](#)

[#Educació sexista](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Mireu la graella extreta de *Feminisme per a principiants*, de Núria Varela. Per parelles imagineu frases en les quals es valore de manera diferent la mateixa característica. Per exemple:

- a. Laura és molt egoista, mai vol compartir els seus apunts quan li'ls demane. Joan és un xic amb caràcter; s'estima les seues coses i no li agrada compartir-les.

- b. Estel·la és tímida i pàmfila; per a arrencar-li una frase has d'insistir molt. A Carles li agrada pegar-li voltes a les coses, i quan no té ganes de parlar, se l'ha de respectar.
- c. La meua filla és molt dòcil i sempre fa cas a la primera. El meu nebot és tan apocat que mai et porta la contrària en res; no sé què serà d'una persona tan dèbil a la vida!

Vegeu el [capítol 3. Normes de gènere, desigualtats i violències](#), del projecte divulgatiu d'animació basat en el llibre *Dibuixant el gènere* (Gerard Coll-Planas i Maria Vidal, Edicions 96), [\[L'animació està també en castellà i en anglés.\]](#)

Responeu a les qüestions per parelles. Després, poseu en comú les vostres reflexions amb una altra parella i, posteriorment, amb el grup classe.

Qüestions

1. Hi ha algun exemple en el vídeo que mostre el que hem vist a la graella?
2. Què significa "interseccionalitat"? Podem trobar informació en [l'apartat 3 de les Bases teòriques](#).
3. Què és el sostre de vidre?
4. Assenyaieu exemples de desigualtats de gènere que apareixen en l'animació. En coneixeu més?
5. Esteu d'acord amb l'afirmació del vídeo "Tots i totes reproduïm el sistema"?

Quan algú es comporta així:	Si és una xiqueta, es diu que és:	Si és un xiquet, es diu que és:
Activa	Nerviosa	Inquiet
Insistent	Cabuda	Tenaç
Sensible	Delicada	Efeminat
Desimbolta	Grossera	Segur
Desinhibida	Descarada, fresca	Simpàtic
Obedient	Dòcil	Dèbil
Temperamental	Histèrica	Apassionat
Audaç	Impulsiva, actua sense pensar	Valent
Introvertida	Tímida	Reflexiu
Curiosa	Xafardera	Despert, intel·ligent
Prudent	Responsable, assenyada	Covard
Si no comparteix	Egoista	Defensa el que és seu
Si no se sotmet	Agressiva	Fort
Si canvia d'opinió	Voluble, capritxosa	Capaç de reconèixer els errors

Taula extreta de *Feminisme per a principiants*, de Núria Varela

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.10. Crossdressing EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Binarisme](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu els vídeos del documental [EnFemme](#), de l'antropòloga Alba Barbé: "[EnFemme. Tràiler](#)" i "[EnFemme 1, Arribada](#)". Aquest documental "pretén visibilitzar el crossdressing i interpel·lar l'espectador per a traure'l de la zona de confort. El documental també vol ser una ferramenta per a enfortir accions comunitàries i fer possibles unes vides heterogènies, insostenibles en l'actual sistema sexe-gènere."

Per a segon cicle d'ESO i Batxillerat, també es pot veure i comentar l'entrevista més llarga a [Alba Barbé. Directora de EnFemme, el documental. Primer muntatge](#) (10'30"). [Entrevista una mica complicada per a primer cicle d'ESO]

Fem el comentari amb el grup classe a partir de les seues impressions i de les idees per al debat que suggerim.

Idees per al debat: Diferències entre expressió de gènere, identitat i orientació sexual. Prejudicis socials cap als hòmens que practiquen crossdressing, la majoria dels quals ho viuen com un secret inconfessable. Semblances i diferències entre crossdressers, dragkings i dragqueens.

Notícia: 'Crossdressing': Ser hombre, ser mujer y volver a ser hombre otra vez

'EnFemme' es un local de Barcelona en el que los hombres pueden ponerse falda, tacones y peluca sin miedo. Son 'crossdressers', personas cuya expresión de género no coincide necesariamente con su identidad ni orientación sexual. Entrevistamos a la gerente de este club, Sofía Bengoetxea, y a Mar C. Llop, directora de fotografía del documental 'EnFemme'.

Beatriz Rojo. 14-4-16. *Pikara Magazine*

Si buscas en internet cómo enseñar el cuerpo humano a un niño, verás que las primeras lecciones son sencillas: cabeza, cuerpo y extremidades señaladas en un simpático dibujo de un niño y una niña. Cuando vas avanzando, aparecen imágenes de órganos, huesos y aparatos reproductores. Somos diferentes. Los chicos tienen pene y las chicas tienen vagina. Blanco y negro. No aprendemos la palabra diversidad. Cuando crecemos y se despiertan nuestras hormonas empezamos a hablar de la orientación sexual: pueden gustarte las personas de tu mismo sexo, del opuesto o ambas. Hasta aquí todo bien. Pero llega un día en el que escuchamos la palabra identidad de género y la realidad entra en conflicto con lo que aprendimos en el colegio: puedes tener cuerpo de mujer y ser un hombre o tener un cuerpo de hombre y ser una mujer haciendo una transición. Pasar del blanco al negro.

¿Pero qué pasa si un hombre se viste de mujer -o viceversa-? ¿Se siente una mujer? ¿Le gustan los hombres, va a someterse a una operación de reasignación de género, hay que llamarle en femenino o en masculino? Si tuviéramos que explicarle a un niño por qué un hombre se viste

de mujer, la gran mayoría respondería que es travesti. Un travesti es un hombre que se viste de mujer y lo asociamos al mundo de la pluma y el folclore, ¿no?

Crossdresser es un término que nos suena menos. Significa expresarse en el género contrario al que has nacido sin que esté directamente relacionado con tu identidad ni orientación sexual. Es más, ser crossdresser es transitar de un género a otro más de una vez: ser hombre, ser mujer y volver a ser hombre otra vez. EnFemme es un local de Barcelona donde se practica el *crossdressing*: los hombres pueden ponerse falda, tacones y peluca sin que a nadie le parezca raro o le suscite preguntas. Un lugar donde la expresión de género -otro concepto desconocido- puede llevarse con libertad y dignidad. "La gente que llega a EnFemme busca, básicamente, vivir su feminidad tranquilamente y sin miedo. Es un sitio para socializar y compartir con personas como tú", explica Sofía Bengoetxea, la gerente de este lugar.

Alba Barbé dedicó su tesis a descubrir y entender qué era el *crossdressing* y quiénes eran esas personas que se reúnen en EnFemme. Después, la antropóloga quiso difundir lo que había aprendido mediante un documental, y sumó al proyecto a la fotógrafa Mar C. Llop. El *crossdressing* propone una visión diferente de la frontera del género, tal y como explican en la [campana de crowdfunding](#) que han lanzado para financiar el proyecto. /.../
Continuar llegint el text

[Nota per al professorat: És important destacar que no cal ser homosexual ni trans per a entendre la rigidesa del binarisme, patir-la en pròpia carn i animar-se a desafiar-la, com bé demostren els protagonistes del documental.]

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.11. El meu fill es posa vestits EBC

Nivell: Eso, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Infantesa

#Creativitat de gènere

#Intolerància per gènere

#Rols/expressió de gènere

Desenvolupament

Vegeu el vídeo "[Sigues com vulgues ser](#)", on un pare accepta de bon grat que el seu fill elegisca una nina per al seu aniversari. Comenteu-lo per parelles.

Seguiu amb la parella i llegiu l'article de Seth Menachem [Mi hijo se pone vestidos y a mi me parece bien](#). Què us sembla l'actitud d'aquest pare? Penseu que és habitual?

Dividiu la classe en dos grups. Una part manté la postura del pare del vídeo i del pare de l'article. L'altra part no hi està d'acord perquè pensa que el fill patirà si s'expressa com ell vol. Prepareu-vos per al debat amb arguments sòlids.

Posada en comú després del debat, on cadascú ja pot expressar l'opinió real.

Text. Mi hijo se pone vestidos y a mi me parece bien

Seth Menachem. Escritor, actor, padre.
01/08/2014 07

Cada mañana, mi hija de cuatro años, Sydney, coge una silla para subirse al armario y coger

un vestido de la percha. Yo intento que pruebe otras opciones: "¿Por qué no te pones hoy unos pantalones cortos?" Pero Sydney es muy cabezota. Además, creo que se merece libertad para elegir lo que quiere ponerse.

Mi hijo Asher tiene dos años. Para vestirle, cojo unos pantalones cortos y una camiseta del cajón, porque a él todavía le cuesta ponerse la ropa. En cambio, sí que sabe desvestirse, y lo que suele hacer es arrancarse la ropa y gritar la palabra "vestido" una y otra vez. Escala a la silla del armario y alcanza uno de los vestidos de Sydney: "Este", dice.

Así que, la mayoría de los días, mi hijo va vestido como una princesita Disney. Dejando a un lado todas las costumbres sociales, no le quedan nada mal los vestidos. Y puede que en un día de verano en Los Ángeles, a casi 30°C, sea la opción más práctica.

Antes me daba un poco de vergüenza que el niño llevara vestidos en público. Y no porque me preocupara de que la gente le mirara raro, sino porque no quería que pensaran que era yo quien había decidido ponerle un vestido. Como si entre mis planes estuviera el hecho de utilizar a mi hijo para romper las normas sociales, o, como me preguntó una amiga de mi madre: "¿Es que querías otra hija?"

Esto ocurrió en la fiesta de cumpleaños de la hija de una amiga. Antes de salir de casa, intenté convencer a Asher para que se cambiase de ropa. Sabía que si se presentaba con un vestido, se sucederían un montón de preguntas y opiniones y, la verdad, no me apetecía tener que responder.

Pero Asher se puso más pesado que nunca. Le entró un berrinche enorme cuando yo me decidía a meterle las piernas en unos pantalones. Las lágrimas le caían por la boca y, de repente, me di cuenta de que estaba luchando por algo en lo que ni siquiera creía. Estaba haciendo que mi hijo se sintiera mal por algo por lo que no debía avergonzarse. Así que paré. Le di un abrazo y me disculpé. Entonces, le volví a poner el vestidito lila de princesa con los zapatos brillantes de su hermana.

Fuimos a la fiesta y, como me imaginaba, algunas personas se rieron e hicieron comentarios. Alguien me dijo: "¿Te parece divertido? Hay niños aquí. ¿Quieres que lo vean?" Otro preguntó: "¿Es que quieres que sea gay?"

Yo mantuve la calma. Les expliqué lo mejor que pude que no había correlación entre la forma de vestir y el hecho de ser gay. Y si resulta que es gay, no será por nada que yo haya hecho, sino porque es gay y punto. Quizás es una etapa. O quizás no lo es. Pero, sea lo que sea, no quiero que se sienta incapaz de expresarse por falta de apoyo de sus padres. Algunos lo entendieron. Otros, atrapados por la religión o por la ignorancia, nos pusieron mala cara.

Hay mucha gente comprensiva. Ven a mis hijos, a Sydney, con su pelo rubio largo y sucio, y a Asher, con su pelo corto castaño oscuro, y dicen: "Me encanta el corte pixie de tu hija". Cuando respondo que es mi hijo, sonrían y dicen: "Ah, pues me encanta". También se disculpan, pero yo les tranquilizo: "No pasa nada. Lleva un vestido morado con zapatos brillantes. Es

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

fácil confundirse". Sé que hay padres que se molestan si confundes el sexo de sus hijos, pero yo no soy uno de ellos.

/.../ Normalmente llego a casa antes que mi mujer, así que cogí a los niños para sacar a pasear al perro. Estaban jugando con la ropa: mi hija hacía que Asher era su muñeca, y le probaba vestidos, zapatos y diademas. Luego Sydney me dijo que quería que yo también me pusiera un vestido: "¡Ay, va a ser muy divertido!"

Yo le dije que no. Pero ella siguió insistiendo. Yo le dije: "La gente se va a reír de mí". Y ella replicó: "Si lo hacen, les mandaré a paseo". No pude discutir contra eso, y me metí como pude en uno de los vestidos más elásticos de Carrie. Paseamos al perro por nuestro bloque, y el placer que les entró a mis hijos al ver a su padre salir de su zona de confort acabó con la humillación que yo sentía.

Carrie ya estaba llegando a casa, y le vi la mandíbula desencajada desde el final de la calle. Se estaba riendo. Hasta nos hizo una foto. Y me dijo que tuviera cuidado de no romperle el vestido. Luego nos fuimos todos a comer pizza.

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

1.4.12 La meua filla és un xicotot EBC

Nivells: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Creativitat de gènere

#Feminitat(s)

#Infantesa

#Rols/expressió de gènere

Desenvolupament

Mireu i comenteu el curt d'animació *Nobody is normal* (Catherine Prowse, 2020, Durada: 1 min 20 s).

Després, en grups de 4, llegiu l'article "La meua filla no és transgènere, és un xicotot" de Lisa Selin Davis, seguint la tècnica "lectura compartida". Responeu a les qüestions en acabar de llegir l'article, seguint l'estructura cooperativa "llapis al centre". (Vegeu l'annex "Estructures cooperatives".)

Qüestions:

1. Què significa que la filla d'aquesta dona no està disconforme amb el seu sexe biològic sinó amb el seu gènere?
2. Definiu els conceptes següents: sexe, rols gènere, orientació i identitat. [Aquesta qüestió ja està en altres activitats d'aquest bloc. Si ja l'hem feta, no la repetim si no és que pensem que no ha quedat clara]
3. Per què es confon la gent amb la filla de Selin Davis?

4. Quins altres insults coneixeu similars a "xicotot" per a insultar a les xiques masculines? I per a insultar als xics femenins?
5. Què són els bloquejadors hormonalmentals? [Aquesta qüestió ja està en altres activitats d'aquest bloc. Si ja l'hem feta, no la repetim si no és que pensem que no ha quedat clara]
6. Com han de tractar la diversitat les persones adultes, segons l'article?
7. Què podria fer l'escola perquè xiquetes com la filla de Lisa Selin Davis se senten lliures de ser i d'explorar la seua identitat?
8. Què penseu ara del curt *Nobody is normal*?

Article. La meua filla no és transgènere: és un xicotot

La meua filla no està disconforme amb el seu sexe biològic. Està disconforme amb els rols de gènere

Lisa Selin Davis. Ara opinió 22/04/2017

"Només vull tenir-ho clar –em va dir la mestra–. La seva filla vol que li diguin nen, oi? O és un nen que vol que li diguin nena? Què és exactament?"

Vaig fer un gest de retret. Estic acostumada a corregir els desconeguts, que sempre confonen la meua filla de set anys amb un nen. En el fons, m'encanta corregir-los, obligar-los a replantejar-se la seva idea de l'aspecte que ha de tenir una nena. Però ja feia sis mesos que la meua filla assistia a l'activitat extraescolar que impartia aquella dona.

"És una nena", li vaig dir. La dona no semblava gaire convençuda. "De debò. És una nena, i quan es refereixi a ella pot dir que és una nena".

Més tard, quan li vaig comentar aquesta conversa a la meua filla, em va dir: "Hi hauria d'haver més nenes que anessin com jo, així es posaria més de moda i els grans no s'equivocarien tant".

La meua filla porta pantalons de xandall i samarretes. Du els cabells curts i esvalotats (a la perruqueria va demanar que la deixessin com "el Luke Skywalker de l'episodi IV"). La majoria dels seus amics –no tots, però– són nens. És aficionada a l'esport i molt forta, és un sol, i una nena.

I, en canvi, el pediatre, els mestres i gent que la coneix des de fa molts anys li pregunten si es considera un nen o li agradaria ser-ho, o si vol que li diguin nen.

En gran part, això està molt bé: demostra una sensibilitat molt necessària davant dels problemes relacionats amb la dissidència de gènere i els transgènere. Que els grans l'hi preguntin és una mostra de consideració... al començament.

Però quan continuen dubtant de la seva identitat sexual –i són escèptics davant la seva resposta–, el missatge que transmeten és que una nena no pot anar vestida ni actuar com ella.

La meua filla no està disconforme amb el seu sexe biològic. Està disconforme amb els rols de gènere. No encaixa en el motlle que els adults –que precisament hem deixat de banda uns rols de gènere mil·lenaris, ara que les dones

Guia d'Educació Sexual

1. MÉS ENLLÀ DELS GENITALS. DE LA SEXUALITAT A LES SEXUALITATS

1.4. ROLS I/O EXPRESSIONS DE GÈNERE

treballen fora de casa i els hòmens participen en les feines domèstiques- imposem encara als nostres fills.

Si els deixéssim sols, els nens no durien mai res de color rosa? (És una pregunta retòrica: el rosa es va considerar un color masculí durant dècades.) I les nenes es negarien, per la seva pròpia naturalesa, a jugar amb cotxes? És clar que no, però si demostren alguna inclinació per aquesta mena de coses, les etiquetem. En un cert sentit, ens hem tornat més comprensius amb la dissidència de gènere, però, en canvi, som més restrictius pel que fa a la imatge i el que ha de fer un nen o una nena.

Parlem clar: si la meva filla comença a tenir la sensació que la identitat sexual que sent com a seva no coincideix amb la del seu cos, jo li faré costat. Investigaré els bloquejadors hormonals que frenen la pubertat (més del que ja els he investigat). L'escoltaré i prendré decisions en conseqüència, com vaig fer quan, pel seu tercer aniversari, em va demanar una corbata i una camisa amb botons. Aleshores va veure que el seu pare portava un blazer (per una vegada a la vida) i amb uns ulls com unes taronges va preguntar: "Què és, això?", com si veiés un arc de Sant Martí doble al cel.

Estava enamorada d'un estil. Aquest estil ha evolucionat: lamentablement ha passat de la corbata i americana de Patti Smith a una samarreta tacada i pantalons de xandall. Però sempre ha sigut només un estil, encara que rebutgés les princesetes (cosa que m'encantava) i només estigués disposada a jugar a papes i mames amb nens i nenes a condició de fer de gos o policia.

Vull que els nens transgèneres tinguin prou llibertat i seguretat per ser el que són. També vull que els adults tinguin una idea prou flexible

dels rols de gènere perquè una nena de 7 anys pugui vestir-se com "un nen" i no li preguntin -les persones que ja la coneixen, no els desconeixen- si és un nen.

Vet aquí el missatge que li vull transmetre a la meva filla: ets una nena fantàstica perquè no cedeixes a les pressions perquè et comportis i et vesteixis d'una altra manera. Vull que estigui orgullosa de ser una nena.

I ja en comença a estar. Ja està atenta als drets de les dones. No entén per què hi ha equips esportius separats per a hòmens i dones, ni per què les dones guanyen menys diners i no dirigeixen el país. S'identifica com a xicotot perquè és el que li diuen alguns companys d'escola, tot i que també es pregunta: "Per què un xicotot?" Quan li diuen que ha anat al lavabo que no li correspon, els diu: "Sóc una nena". I invariablement li contesten: "Ah, d'acord".

Les criatures ho entenen. Però els adults no. A més d'aplaudir la diversitat d'identitats sexuals i de gènere, també hem d'aplaudir les nenes que són una mica xicotots i se situen fora dels estrets límits imposats pels rols de gènere. No els diguem que no són nenes.

La meva filla està contenta del seu cos i se sent còmoda amb el seu aspecte, mil vegades més contenta i còmoda del que jo he estat mai. És el meu heroi. O, més ben dit, la meva heroïna.